

Sodankäynnin ase vai epätasa-arvon ilmentymä?

YK:n turvallisuusneuvoston määritelmä konflikteihin
liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta 2000-luvulla

Henni Kivinen
Pro gradu -tutkielma
Valtio-oppi
Turun yliopisto
Kesä 2020

Turun yliopiston laatu­järjestelmän mukaan tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

KIVINEN, HENNI: Sodankäynnin ase vai epätasa-arvon ilmentymä? YK:n turvallisuusneuvoston määritelmä konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta 2000-luvulla

Pro gradu -tutkielma, 96 s.

Valtio-oppi

Kesäkuu 2020

Konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta tunnustetaan turvallisuusuhkaksi ja merkittäväksi ongelmaksi konflikteissa. Se miellettiin kuitenkin yleisesti 1990-luvun puoliväliin asti vain väistämättömäksi sodan harmilliseksi sivutuotteeksi. Kansainvälisestä rauhasta ja turvallisuudesta vastaava Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvosto on vuodesta 2000 lähtien pyrkinyt konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan ennaltaehkäisemiseen ja lopettamiseen. Tässä pro gradu -työssä tutkitaan turvallisuusneuvoston konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan määritelmää, sen perusteita ja muutosta 2000-luvulla. Analysoimalla seksuaalisen väkivallan määritelmää voidaan paremmin pyrkiä ymmärtämään tehokkaita keinoja sen ennaltaehkäisemiseksi.

Turvallisuusneuvoston määritelmää konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta tutkitaan kahden tässä työssä luotavan ideaalityypin avulla. Ensimmäinen ideaalityyppi määrittelee seksuaalisen väkivallan konfliktista alkunsa saavaksi sodankäynnin aseeksi. Toinen ideaalityyppi perustuu feministiseen teoriaan, jossa konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta ymmärretään monimuotoisemmaksi toiminnaksi, joka juontaa juurensa yhteiskunnassa jo ennen konfliktia vallitsevasta sukupuolten epätasa-arvosta. Tässä tutkimuksessa käytetään aineistona turvallisuusneuvoston päätöslauselmia konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta ja YK:n pääsihteerin sitä käsitteleviä raportteja. Aineistoa analysoidaan laadullisesti teoriaohjaavaan sisällönanalyysin avulla.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että YK:n turvallisuusneuvoston määritelmä konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta on laajentunut. Määritelmässä on alettu ottaa huomioon seksuaaliseen väkivaltaan vaikuttavat juurisytyt, erityisesti yhteiskunnassa vallitseva sukupuolten välinen epätasa-arvo. Määritelmän laajentuminen on vaikuttanut toimiin, joita turvallisuusneuvosto edistää konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan lopettamiseksi. Toimissa on alettu painottaa etenkin väkivallan juurisyihin puuttumista ja seksuaalisesta väkivallasta selviytyneiden laittamista toiminnan keskiöön.

Asiasanat: YK:n turvallisuusneuvosto; konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta; Naiset, rauha ja turvallisuus; konflikti; rauha

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkimusasetelma ja työn tavoitteet.....	2
1.2	Työn rakenne	4
2	TUTKIMUKSEN KONTEKSTI.....	6
2.1	Kansainvälinen yhteisö ryhtyy toimiin.....	7
2.2	YK:n turvallisuusneuvosto.....	9
2.2.1	Naiset, rauha ja turvallisuus -agenda.....	11
2.2.2	Turvallisuusneuvosto konflikteihin liittyvää seksuaalista vastaan	15
3	KOHTI TEOREETTISTA VIITEKEHYSTÄ	17
3.1	Seksuaalisen väkivallan motiivit ja juurisyyt	17
3.2	Seksuaalisen väkivallan vaikutukset ja seuraukset	21
3.3	Kaksi konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan ideaalityyppejä	23
3.3.1	Sodankäynnin ase -ideaalityyppi.....	23
3.3.2	Feministinen ideaalityyppi	26
4	METODOLOGISET RATKAISUT JA AINEISTO.....	30
4.1	Tutkimuksessa käytettävä aineisto	30
4.2	Tutkimuksen metodologia.....	32
5	MILLAINEN ON TURVALLISUUSNEUVOSTON MÄÄRITELMÄ KONFLIKTEIHIN LIITTYVÄSTÄ SEKSUAALISESTA VÄKIVALLASTA?	36
5.1	Miten konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta käytännössä määritellään?	36
5.2	Miksi seksuaalista väkivaltaa tehdään?	41
5.2.1	Strategisesti käytettävä seksuaalinen väkivalta.....	42
5.2.2	Terrorismiin liittyvä seksuaalinen väkivalta	47
5.2.3	Muut konfliktiin liittyvät seksuaalisen väkivallan syyt.....	49
5.3	Seksuaalisen väkivallan juurisyyt	50
5.4	Millä tavoin seksuaalinen väkivalta vaikuttaa?	55
6	MITEN KONFLIKTEIHIN LIITTYVÄN SEKSUAALISEN VÄKIVALLAN LOPETTAMISEKSI TOIMITAAN?	59
6.1	Selviytyjät toiminnan keskiöön.....	61
6.2	Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen	64
6.3	Oikeusjärjestelmien vahvistaminen.....	66

6.4	Yhteistyö	71
6.5	Turvallisuusneuvoston toiminta	73
6.5.1	Toimintakeinot	73
6.5.2	Toimijat.....	77
7	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	80
7.1	Turvallisuusneuvoston määritelmä konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta 2000-luvulla	80
7.1.1	Määritelmä - hypoteesi 1	81
7.1.2	Toimet - hypoteesi 2	83
7.2	Konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta, turvallisuusneuvosto ja tulevaisuus.....	85
8	LÄHTEET	90

1 JOHDANTO

Konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta on noussut kansainvälisen huomion keskiöön viimeisen vuosikymmenen aikana. Esimerkiksi ISIS:n rakentamat laajan seksuaalisen orjuuttamisen järjestelmät ja Myanmarin rohingya-vähemmistöön kohdistunut systemaattinen raiskaaminen ovat saaneet kauhua aikaan ympäri maailman. Konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan lopettamiseen on alettu kohdistaa paljon poliittisia päätöksiä ja kansainvälisiä hankkeita. Väkivallan noususta globaalin huomion keskiöön kertoo myös Nobelin rauhanpalkinnon luovuttaminen sodankäynnin aseena käytetyn seksuaalisen väkivallan vastaisesta työstä Denis Mukwegelle ja Nadia Muradille vuonna 2018.

Konflikteihin liittyvä ja sodassa käytettävä seksuaalinen väkivalta ei ole uusi ilmiö. Se miellettiin kuitenkin pitkään vain sodan harmilliseksi sivutuotteeksi, ei itsessään turvallisuushakaksi (Askin 2013, 19; YK 2018, 3–4.) Seksuaalinen väkivalta on mielletty sekä sodassa saatavaksi ryöstösaaliiksi että tavaksi osoittaa valta-asemaa. Sitä on pidetty normaalina voittavan osapuolen koston tai voiton juhlistuksen tekoina. (Aroussi 2011, 580; Eriksson Baaz ja Stern 2009, 298.) Nykyään konflikteissa käytettävä seksuaalinen väkivalta määritellään tuhoisaksi osaksi itse konfliktia ja väkivallaksi, johon on mahdollista puuttua. Uudelleenmäärittely tai lisääntynyt kansainvälinen huomio ei kuitenkaan ole saanut toivottuja vaikutuksia aikaan, vaan seksuaalinen väkivalta on säilynyt osana myös nykypäivän konflikteja.

Konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan määrittely uudella tavalla ja sen nostaminen turvallisuuspolitiikan ytimeen heijastavat myös laajempaa arvojen muutosta. Seksuaalisella väkivallalla tunnistetaan olevan vakavia seurauksia sen uhrille ja laajemmin yhteisölle. Väkivallan vaikutukset yhteiskuntaan ulottuvat syväälle. Inhimillisen kärsimyksen lisäksi seksuaalisen väkivallan laajemmat rauhaa ja turvallisuutta murentavat vaikutukset alleviivaavat pakottavaa tarvetta löytää tehokkaita tapoja, joilla konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta voidaan jättää historiankirjoihin ja rikoksenteijät saattaa oikeudelliseen vastuuseen toimistaan.

1.1 Tutkimusasetelma ja työn tavoitteet

Tässä pro gradu -työssä tutkitaan kansainvälisestä rauhasta ja turvallisuudesta vastaavan Yhdistyneiden kansakuntien (YK) turvallisuusneuvoston ymmärrystä konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta (*conflict-related sexual violence*, CRSV¹) ja toimia siihen puuttumiseksi. Työssä etsitään vastausta kysymykseen: *Miten YK:n turvallisuusneuvosto on määritellyt konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan 2000-luvulla?*

Tutkimuskysymystä selventämään esitetään kaksi siihen perustuvaa tutkimushypoteesia. Tutkimushypoteesit pohjautuvat kahteen työssä määriteltävään konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan ideaalityyppiin. Ensimmäisessä ideaalityypissä CRSV mielletään sodasta juontavaksi, strategisesti käytettäväksi aseeksi sekä kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden kysymykseksi. Toinen ideaalityyppi perustuu feministiseen teoriaan ja CRSV:n määritelmään, jonka mukaan se on osa naisiin kohdistuvan väkivallan jatkumoa ja ilmentää yhteiskunnassa vallitsevaa sukupuolten välistä epätasa-arvoa. Tutkimuskysymykseen perustuvat tutkimushypoteesit ovat:

1. *YK:n turvallisuusneuvoston määritelmä konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta on muuttunut strategisesta ideaalityypistä kohti feminististä ideaalityypistä.*
2. *Määritelmän muuttuminen on vaikuttanut toimiin, joita turvallisuusneuvosto edistää konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan lopettamiseksi.*

Työssä selvitetään siis turvallisuusneuvoston CRSV:n määritelmää suhteessa kahteen ideaalityyppiin sekä määritelmän mahdollisen muutoksen vaikutusta CRSV:n vastaiseen toimintaan.

¹ Tekstin sujuvuuden vuoksi ja liian toiston välttämiseksi tutkimuksessa käytetään konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta lyhennettä CRSV, joka on laajasti käytössä kirjallisuudessa ja YK:ssa. Konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta käytetään englanniksi yleisesti myös termiä *sexual violence in conflict* (SVC), suomeksi seksuaalinen väkivalta konflikteissa. Tässä työssä on tehty valinta käyttää ensimmäistä termiä, koska se kuvaa terminologisesti paremmin ei vain konfliktin aikana, vaan myös sitä ennen ja sen jälkeen tapahtuvaa seksuaalista väkivaltaa.

Hypoteesien perusteena ovat yhtäältä tutkimuskirjallisuudessa esitetyt näkemykset ja toisaalta mahdollisesti havaittavissa oleva muutos turvallisuusneuvoston CRSV-määritelmässä. Kirjallisuudessa on esitetty, että CRSV:n määrittely sodankäynnin taktiikaksi ja konflikteissa käytettäväksi aseeksi on ollut tarvittavaa CRSV:n saamiseksi turvallisuuspolitiikasta vastaavien kansainvälisten organisaatioiden huomion kohteeksi. (Crawford 2017; Kreft 2020, 3.) Tämä määritelmä sodankäynnin aseeksi ja globaaliksi turvallisuusuhkaksi on vallitseva kansainvälisellä institutionaalisella tasolla. Valtioiden toiminta CRSV:n lopettamiseksi, ja siihen tähtäävät kansainväliset hankkeet, korostavat seksuaalisesta väkivallasta tätä tietynlaista ymmärrystä. Kuitenkin etenkin feminististä teoriasuuntausta edustavassa tutkimuskirjallisuudessa CRSV ymmärretään paljon monimuotoisemmaksi ilmiöksi. Vallitsevaa määritelmää pidetään yksinkertaistavana, ja nähdään, ettei se ota huomioon CRSV:n yhteiskunnallista kontekstia ja siihen vaikuttavia juurisyitä. Toisaalta on tunnistettu, että feministiset ajatukset ovat alkaneet saada enemmän tilaa turvallisuusneuvostossa (Otto 2014, 160). Uusimman, vuonna 2019 hyväksytyyn CRSV-päätöslauselman voidaan nähdä viittaavan tähän. Siinä tunnistetaan ensimmäisen kerran CRSV:n ilmenevän naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan jatkumossa, mikä on feministisen näkemyksen mukaista ja poikkeama aiemmista turvallisuusneuvoston CRSV-määritelmistä.

Työn aikarajaus 2000-luvulle perustuu siihen, että turvallisuusneuvosto hyväksyi ensimmäisen konflikteihin liittyvää seksuaalista väkivaltaa käsittelevän päätöslauselman vuonna 2000. CRSV on ollut turvallisuusneuvoston, globaalisti merkittävimmän turvallisuutta ylläpitävän tahon asialistalla jo kaksi vuosikymmentä, mutta sen käyttö on konfliktitilanteissa edelleen hyvin yleistä. On aiheellista pohtia, josko YK:n konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan vastainen toiminta olisi toimivampaa, jos vallitseva ymmärrys väkivallasta olisi toisenlainen. CRSV:n kitkemiseen ja vallitsevaan rikollisten rankaisemattomuuden kulttuuriin vastaaminen voisi mahdollisesti muuttua tehokkaammaksi, jos CRSV ymmärrettäisiin kansainvälisellä institutionaalisella tasolla eri lähtökohdista. Ilmiöön puuttuminen tehokkaasti vaatii sen todellista ymmärtämistä. Se, millä tavalla konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta ymmärretään, vaikuttaa tapoihin, joilla siihen pyritään puuttumaan. Toisaalta YK:n ja turvallisuusneuvoston

toiminnan analyysissa on otettava huomioon monikansalliseen organisaatioon vääjäämättä vaikuttavat virtaviivaista päätöksentekoa haittaavat realiteetit. Muun muassa institutionaaliset rajoitteet, valtioiden sisäpoliittiset intressit ja rahoituksen puute vaikuttavat YK:n toiminnan tehokkuuteen.

Seksuaalisen väkivallan yleisyyden lisäksi tämän työn aihe on ajankohtainen kansainvälisten instituutioiden ja sopimuskehikon kuluvaan vuoteen 2020 osuvien tasavuospäivien vuoksi. Naisten oikeuksien Pekingin julistus ja toimintasuunnitelma (*Beijing Declaration and Platform for Action*) viettävät 25-vuotispäivää. Naiset, rauha ja turvallisuus -päättöslauselma puolestaan täyttää 20 vuotta. Ensimmäinen YK:n konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta vastaava erityisedustaja aloitti puolestaan toimessaan 10 vuotta sitten vuonna 2010. Tasavuosina pyritään usein analysoimaan toiminnan kehitystä ja saavutuksia.

1.2 Työn rakenne

Työ rakentuu seuraavalla tavalla: jotta turvallisuusneuvoston lähestymiselle konflikteihin liittyvään seksuaaliseen väkivaltaan saadaan konteksti, esitellään ensin lyhyesti kansainvälisen yhteisön ja YK:n herääminen CRSV:hen 1990-luvulla Bosnian ja Ruandan sisällissotien jälkeen. Sen jälkeen esitellään tiiviisti YK-kehikko, jossa konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan vastaista työtä tehdään. Tämä käsittää pääasiassa turvallisuusneuvoston ja etenkin sen Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan. Kolmannessa luvussa perehdytään tutkimuskirjallisuuteen, joka käsittää moninaisia käsityksiä muun muassa CRSV:n luonteesta, motiiveista ja seurauksista. Luvun jälkimmäisessä puoliskossa esitellään tämän työn teorettinen viitekehys. Se rakentuu tutkimuskirjallisuudesta erotettavalle kahdelle tavalle ymmärtää CRSV:tä, joista määritellään kaksi konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan ideaalityyppiä.

Neljännessä luvussa esitellään tutkimuksen aineisto, joka koostuu YK:n pääsihteerin CRSV-raporteista ja turvallisuusneuvoston CRSV-päättöslauselmista. Luvussa perehdytään myös tutkimuksen metodologisiin valintoihin, jotka perustuvat laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmälle eli sisällönanalyysille. Työn analyysi on jaettu kahteen osioon: viidennessä luvussa

analyysi pohjautuu tutkimuskysymykseen ja ensimmäiseen hypoteesiin, eli CRSV:n määritelmän mahdolliseen muuttumiseen. Kuudennessa luvussa analysoidaan tutkimuskysymyksen lisäksi toisen hypoteesin vastauksia, eli CRSV:n vastaisten toimien mahdollista muutosta. Seitsemännessä ja viimeisessä luvussa kootaan yhteen tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset, ja suunnataan katse tulevaan.

2 TUTKIMUKSEN KONTEKSTI

Konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta määritellään YK:n pääsihteerin uusimmassa aihetta käsittelevässä raportissa seuraavasti:

raiskaus, seksuaalinen orjuus, pakonalainen prostituutio, pakonalainen raskaus, pakonalainen abortti, pakonalainen sterilisaatio, pakonalainen avioliitto tai mikä tahansa muu yhtä vakava seksuaalisen väkivallan muoto, johon syyllistytään naisia, miehiä, tyttöjä tai poikia kohtaan, ja joka on suorasti tai epäsuorasti yhteydessä konfliktiin. Yhteys voi olla ilmeinen rikoksentehtäjän profiilin kautta, joka on usein linkittynyt valtiolliseen tai ei-valtiolliseen aseelliseen ryhmään, joka käsitteenä sisältää myös terroristiset ryhmittymät. Yhteys konfliktiin voi olla selvä myös uhrin kautta, joka on usein poliittisen, etnisen tai uskonnollisen vähemmistöryhmän jäsen tai oletettu jäsen; tai johon väkivalta on kohdennettu todellisen tai oletetun seksuaalisen tai sukupuoli-identiteetin perusteella. Yhteyden konfliktiin voi luoda myös rankaisemattomuuden ilmapiiri, joka liitetään yleisesti valtion hajoamiseen, rajat ylittäviin seurauksiin kuten siirtolaisuuteen tai laittomaan ihmiskauppaan ja/tai aseleposopimuksen loukkaamiseen. Määrittely sisältää myös seksuaalisen väkivallan tai hyväksikäytön vuoksi harjoitettavan ihmiskaupan konfliktitilanteissa.² (YK 2019a, 1–2.)

Tässä työssä käytetään tätä määritelmää konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta. Tutkimuskirjallisuudessa, ja yleisessä keskustelussa, käytetään osittain vain raiskaus-termiä viitattaessa seksuaaliseen väkivaltaan. Vaikka raiskaus on yleisin konflikteissa tapahtuva seksuaalisen väkivallan muoto, ei CRSV kuitenkaan rajoitu vain raiskaukseen. Seksuaalinen väkivalta voi olla hyvin

² “The term “conflict-related sexual violence” refers to rape, sexual slavery, forced prostitution, forced pregnancy, forced abortion, enforced sterilization, forced marriage and any other form of sexual violence of comparable gravity perpetrated against women, men, girls or boys that is directly or indirectly linked to a conflict. That link may be evident in the profile of the perpetrator, who is often affiliated with a State or non-State armed group, which includes terrorist entities; the profile of the victim, who is frequently an actual or perceived member of a political, ethnic or religious minority group or targeted on the basis of actual or perceived sexual orientation or gender identity; the climate of impunity, which is generally associated with State collapse, cross-border consequences such as displacement or trafficking, and/or violations of a ceasefire agreement. The term also encompasses trafficking in persons for the purpose of sexual violence or exploitation, when committed in situations of conflict”.

monimuotoista toimintaa ja jonkun pakottamista toimintaan. Naiset ja tytöt ovat pääasiallisia seksuaalisen väkivallan kohteita ja uhreja, mutta väkivaltaa kohdistuu myös miehiin ja poikiin, kuten jälleen yllä oleva määrittely tunnistaa. Seksuaaliseen väkivaltaan syyllistyvät eivät myöskään ole vain miehiä, vaan naisetkin syyllistyvät seksuaaliseen väkivaltaan.

2.1 Kansainvälinen yhteisö ryhtyy toimiin

Raiskaamisen kieltäminen sodassa on yksi perustavanlaatuisimpia sodan sääntöjä. Vuoden 1949 Geneven yleissopimukset ja niiden lisäpöytäkirjat kieltävät raiskauksen sekä eksplisiittisesti että implisiittisesti. (Bernard ja Durham 2014, 431.) Ensimmäisen kerran sodassa tapahtuneita seksuaalisen väkivallan tekoja tuomittiin oikeusistuimessa toisen maailmansodan jälkeen perustetuissa Nürnbergin ja Tokion tuomioistuimissa. Kuitenkin tämän jälkeen sukupuolittuneisiin väkivallantekoihin syyllistettiin konflikteissa ympäri maailmaa ilman rankaisemista. (Askin 2013, 19–20.) Vasta 1990-luvulla Bosnian ja Ruandan sisällissodissa tapahtuneet massaraiskaukset herättivät voimakkaan kansainvälisen vaateen asettaa rikoksenteijät vastuuseen toimistaan. Kansainvälinen yhteisö alkoi ymmärtää CRSV:n nyt sodassa käytettäväksi aseeksi. Sodassa pitkään tapahtuneiden rikosten määrittely uudella tavalla turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta herätti turvallisuusorientoituneet toimijat puuttumaan CRSV:hen. (Crawford 2017, 1-2.; Eriksson Baaz ja Stern 2013, 1.)

CRSV-reagoinnissa merkittävää on ollut kansainvälisen rikostuomioistuimen (*International Criminal Court, ICC*) perustaminen. ICC perustettiin tuomitsemaan kaikista vakavimpia kansainvälistä yhteisöä koskettavia rikoksia. Sen vuonna 2002 voimaan tullut Rooman perussääntö tunnustaa raiskauksen, seksuaalisen orjuuden, pakkoprosituution, pakkosterilisaation ja muun seksuaalisen väkivallan rikokseksi ihmisyyttä vastaan, sotarikokseksi ja vakaviksi Geneven yleissopimusten törkeäksi rikokseksi (Kansainvälinen rikostuomioistuin, art. 7 ja 8). ICC:hen on kuitenkin kohdistunut arvostelua siitä, että kesti kauan, kunnes se sai langetettua lopullisia tuomioita CRSV:stä. Merkittävä virstanpylväs tapahtui vuonna 2019, kun tuomioistuin antoi ensimmäisen lopullisen tuomion seksuaalirikoksista sotarikoksena ja rikoksena ihmisyyttä vastaan.

Kasvaneet kansainväliset ihmisoikeuksien edistämisen liikkeet olivat, etenkin lisääntynyt monikansallinen naisten ihmisoikeuksien edistäminen, olivat merkittäviä toimijoita CRSV:n määrittelyn muuttamisessa. Ennen sen määrittelyä turvallisuusongelmaksi miellettiinkin CRSV pitkään naisten ihmisoikeuskysymykseksi. Esimerkiksi raiskaus määriteltiin sukupuolispesifiksi ja monien valtioiden tuomiovallan ulkopuolella olevaksi aiheeksi. (Crawford 2017, 92; True 2012, 114.) Niin sanotussa yksityisessä piirissä tapahtuvia ihmisoikeusrikkomuksia, erityisesti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, ei ennen vuonna 1993 hyväksyttyä Wienin julistusta eksplisiittisesti tunnustettu. Wienin julistus (*Vienna Declaration and Programme of Action*) on YK:n merkittävä ihmisoikeusjulistus ja toimintasuunnitelma, joissa tuomitaan naisten systemaattinen raiskaaminen sotatilanteissa ja vaaditaan syyllisten rankaisua (Wienin julistus, art. 28). Kansainväliseen heräämiseen 1990-luvulla vaikuttivat myös Jugoslavian ja Ruandan sodissa käytetty ja paljon huomiota saanut seksuaalinen väkivalta. Molemmissa konflikteissa syyllistyi brutalaan ja laajamittaiseen seksuaaliseen väkivaltaan: Bosniassa 13 000–50 000 naista raiskattiin, Ruandassa 250 000–500 000. Pääasialliset uhrit olivat naisia ja tekijät miehiä, mutta uhrien joukossa oli myös miehiä ja syyllisten joukossa myös naisia. (Gerecke 2010, 139; de Londras 2007, 113.)

Ruandan kansanmurhassa huhti-heinäkuussa 1994 etniset hutu-joukot tappoivat tutsi-väestöä (ja maltillisia hutuja) laajasti ja järjestelmällisesti: yli 800 000 ihmistä tapettiin. Kansanmurhan merkittävä piirre oli väestöön kohdistettu systemaattinen seksuaalinen väkivalta. (Dallaire ja Manocha 2007, 61; Ng'arua 2007, 175.) Hutu-joukot käyttivät CRSV:tä strategiana tutsi-naisia kohtaan. Seksuaalista väkivaltaa käytettiin myös ryhmän nöyryyttämiseen pyrkien aseena esimerkiksi raiskaamalla ja silpomalla naisten sukupuolielimet heidän perheidensä edessä. (Baines 2005, 223.) YK:n turvallisuusneuvosto perusti saman vuoden marraskuussa kansainvälisen Ruandan rikostuomioistuimen (*International Criminal Tribunal for Rwanda, ICTR*). Tuomioistuin perustettiin asettamaan syytteeseen ihmiset, jotka ovat vastuussa kansanmurhasta ja muista vakavista kansainvälisen humanitaarisen oikeuden rikkomuksista Ruandassa, sekä Ruandan kansalaiset, jotka syyllistyivät vastaaviin rikoksiin Ruandan naapurimaissa vuonna 1994. (Ng'arua 2007, 175–77.)

ICTR:n ensimmäinen tapaus antoi ensimmäisen kansainvälisen tuomion raiskauksesta olennaisena kansanmurhan osana (Askin 2013, 72).

Turvallisuusneuvosto perusti kansainvälisen rikostuomioistuimen (*International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia, ICTY*) tutkimaan myös Jugoslavian konfliktissa tapahtuneita rikoksia. ICTY antoi globaalisti ensimmäiset tuomiot raiskauksesta ja orjuuttamisesta rikoksina ihmisyyttä vastaan. (Oosterveld 2013, 73.) Bosnian serbijoukot syyllistyivät systemaattiseen ja laajalle levinneeseen seksuaaliseen väkivaltaan pääasiassa Bosnian musliminaisia kohtaan. Seksuaalinen väkivalta oli systemaattista ja suunniteltua, ja sen yhtenä tarkoituksena oli muuttaa alueen etnistä rakennetta; toiminta on määritelty etniseksi puhdistukseksi. Naisia raiskattiin toistuvasti heidän saattamiseksien raskaaksi. Heitä pidettiin vangittuna, jopa niin sanotuilla raiskausleireillä, kunnes turvallisesti tehtävän abortin mahdollisuutta ei enää ollut. Naisia raiskattiin julkisesti, jotta he pakenisivat kotipaikoistaan. (Eboe-Osuji 2012, 83–86; Engle 2005, 785; Enloe 2000, 140.) Vuonna 1994 Catherine MacKinnon kirjoitti, että Bosnian sodassa ”massaraiskaus on väline, taktiikka, toimintaperiaate, suunnitelma, strategia ja käytäntö.” Nämä raiskaukset kohdistuivat tiettyihin henkilöihin ja niihin syyllistyivät henkilöt, jotka kohdistavat väkivallantekonsa tiettyä etnisyyttä edustaviin ihmisiin, pääasiassa naisiin. (9–10.)

2.2 YK:n turvallisuusneuvosto

YK:n turvallisuusneuvoston ensimmäinen konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan tunnistava päätöslauselma hyväksyttiin vasta vuonna 2000, monta vuotta kansainvälisen yhteisön CRSV:lle heräämisen jälkeen. Tämän laajemman naisiin ja turvallisuuteen liittyvän päätöslauselman jälkeen vuonna 2008 hyväksyttiin ensimmäinen CRSV:hen keskittyvä päätöslauselma.

Turvallisuusneuvoston tehtävä on YK:n peruskirjan mukaan ylläpitää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta. Se tutkii kaikki kiistat ja tilanteet, jotka saattavat johtaa kansainväliseen konfliktiin. Neuvosto myös antaa suosituksia sovinnon saavuttamisen metodeista ja ehdoista sekä suosittelee kaikkiin uhkiin tai aggressiivisiin tekoihin reagoivia toimia. (United Nations 2013, 27; 2017, 7–8.).

Määrittelyn tarkkuuden puuttuminen on synnyttänyt erilaisia näkemyksiä siitä, mikä turvallisuusneuvoston todellisen roolin kuuluisi olla. Kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpito voidaan tosiasiallisesti nähdä hallitsemisena: epävarmuuden poistamisena vastaamalla aggressioon, purkamalla paikalliset konfliktit, vakauttamalla epävakaaat valtiot, estämällä vaarallisten aseiden määrän kasvun, rankaisemalla sotarikollisia ja panemalla kansainväliset sanktiot toimeen. Toisen näkemyksen mukaan neuvoston rooli on kapeampi: konfliktien estäminen suurvaltojen välillä. (Bosco 2009, 4–5.)

Turvallisuusneuvosto on yksi YK:n kuudesta päätoimielimestä ja ainoa, joka voi tehdä oikeudellisesti sitovia ja kaikkia YK:n jäsenvaltioita velvoittavia päätöksiä. Sen päätöksentekomenettelyssä laajasti puhututtaa neuvoston viiden pysyvän jäsenen – Iso-Britannia, Kiina, Ranska, Venäjä ja Yhdysvallat – oikeus veton käyttöön. Pysyvät jäsenet voivat käyttää veto-oikeutta kaikkiin (ei menettelytapoihin liittyviin) päätöksiin, päätöslauselmien hyväksymisiin, sekä muutoksiin YK:n peruskirjaan. Toisin sanoen neuvoston päätöksentekoa rajoittaa yksimielisyyden vaatimus. Kymmenellä vaihtuvalla jäsenellä, jotka äänestetään tehtävään kahdeksi vuodeksi kerrallaan, ei veto-oikeutta ole. Turvallisuusneuvosto äänestää päätöksistä, jotka hyväksytään vähintään yhdeksällä äänellä, joiden tulee sisältää pysyvien jäsenten äänet. (Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja, art. 27.) Pysyvillä jäsenillä on myös mahdollisuus pidättäytyä äänestyksestä (*abstain*), mikä ei estä päätöksen hyväksymistä. Pidättäytyminen on keino tilanteissa, joissa pysyvä jäsen ei ole täysin yhtämielinen ehdotetun päätöslauselman kanssa, muttei halua kuitenkaan käyttää veto-oikeutta. (Bailey ja Daws 1998, 7; United Nations 2017, 7.) Turvallisuusneuvosto on usein määritelty epädemokraattiseksi ja sen toimintatavat jopa läpinäkymättömiksi.

Kansainvälisestä rauhasta ja turvallisuudesta vastaavana toimielimenä turvallisuusneuvoston tulisi pystyä rauhan edistämiseen – määritellään se sitten perinteisesti turvallisuusuhkien poissaolona tai holistisena rauhan ajan turvallisuutena. Pysyvien jäsenten keskinäiset ristiriidat ovat kuitenkin aiheuttaneet erimielisyyttä siitä, mitä turvallisuuden piiriin määritellään kuuluvaksi, keinoista puhumattakaan. Esimerkkinä voidaan käyttää Kiinan ja Venäjän vastustusta turvallisuusneuvoston päätöksenteon laajentamiselle

sellaisille alueille, joiden ne näkevät lankeavan neuvoston toimivaltuuksien ulkopuolelle, ihmisoikeuksien piiriin. Ristiriidan keskiössä ovat perustavanlaatuiset eroavaisuudet: Kiina ja Venäjä mieltävät kansainväliset ihmisoikeudet pitkälti yhteen sopimattomiksi valtioiden kansallisten doktriinien kanssa, ja niiden nähdään toisintavan länsimaista ihmisoikeuksien käsitystä. Venäjä pitää valtion suvereeniutta ensisijaisena suhteessa länsimaisina miellettyihin ihmisoikeuksiin ja korostaa, että kansainvälisen oikeuden keskiössä tulee säilyä valtio, eivät yksilöt. Myös Kiinan vallitsevan käsityksen mukaan kansainvälisen yhteisön jäseniä ovat valtion kansalaiset kollektiivisesti, eivät itsenäiset yksilöt. (Mitter 2003, 222; Mälksoo 2015, 105–6, 122–23.) Haasteista huolimatta turvallisuusneuvostolle voidaan antaa meriittiä siitä, että se on pystynyt toimimaan foorumina, jossa maailman suurvallat kohtaavat säännöllisesti; jossa ne voivat neuvotella ilman suurempaa julkisuutta tai häiritsemistä ja ylläpitää kahdenvälisiä suhteitaan matalalla kynnyksellä (Bosco 2009, 250).

2.2.1 Naiset, rauha ja turvallisuus -agenda

Turvallisuusneuvosto hyväksyi vuonna 2000 urauurtavan naiset, rauha ja turvallisuus -päätöslauselman, joka tunnetaan yleisesti numeronsa 1325 perusteella. 1325:n mukaan aseellinen konflikti vaikuttaa erityisesti ja erityisillä tavoilla naisiin. Päätöslauselma tunnusti ensimmäisen kerran naisten sodan ajan kokemukset kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden kysymyksenä. Päätöslauselmassa tunnustetaan naisten kontribuutio konfliktien ennaltaehkäisyssä ja ratkaisussa sekä rauhanturvaamisessa ja -rakennuksessa. Tämä panos määritellään aliarvostetuksi ja alikäytetyksi. Näin ollen 1325:n merkittävä osa ovat vaatimukset osallistaa naisia tasa-arvoisesti konfliktien ennaltaehkäisyyn ja ratkaisuun. (YK 2000.)

1325 käsitteli ensimmäisenä turvallisuusneuvoston päätöslauselmana laajasti aseellisen konfliktin naisiin ja tyttöihin kohdistuvia vaikutuksia. 1325:n myötä perinteisesti muualle kuin turvallisuuspolitiikkaan kuuluvat aiheet, kuten sukupuolten tasa-arvo ja naisten oikeudet, nostettiin keskeisimmän turvallisuusorganisaation asialistalle (Hudson 2009, 58). Se oli ensimmäinen päätöslauselma, joka tunnusti naisten voivan olla muutakin kuin konfliktin uhreja,

jollaisiksi heidät oli ainoastaan pitkään mielletty. Turvallisuusneuvosto on 1325:n jälkeen hyväksynyt yhdeksän sitä täydentävää päätöslauselmaa. 1325 on siten myös agenda, jonka ympärille on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana muodostunut laaja kansalaisyhteiskunnan liike ja järjestöjen verkosto. Valtiot puolestaan edistävät agendan tavoitteita esimerkiksi kansallisilla Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintasuunnitelmillaan.

Päätöslauselma 1325 oli ensimmäinen, jossa konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta nostettiin turvallisuusneuvoston agendalle. Siinä esitetään vaatimus, että konfliktin osapuolien tulee tehdä erityisiä toimia naisten ja tyttöjen suojelemiseksi sukupuolittuneelta väkivallalta, erityisesti raiskaukselta ja muilta seksuaalisen hyväksikäytön muodoilta aseellisessa konfliktissa.³ Tämän lisäksi päätöslauselmassa vaaditaan, että valtiot lopettavat vallitsevan syyttämättömyyden asettamalla syytteeseen ne henkilöt, jotka ovat vastuussa kansanmurhasta, rikoksista ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksista, mukaan lukien sellaisista, jotka liittyvät seksuaaliseen ja muuhun väkivaltaan naisia ja tyttöjä kohtaan. (YK 2000.)

Kuten CRSV-maininnat osoittavat, 1325-agendaan kuuluu osallistamisen lisäksi naisten suojelu. Useat syyt vaikuttivat siihen, että turvallisuusneuvosto päätyi hyväksymään ensimmäisen eksplisiittisesti CRSV:tä käsittelevän päätöslauselman CRSV:n laajuudesta ja sen systemaattisesta käytöstä siviileitä vastaan. Erityisesti huomion keskipisteeseen nousi Kongon demokraattinen tasavalta siellä todennetun laajamittaisen ja bruttaalin seksuaalisen väkivallan vuoksi. Päätöslauselman hyväksymisen syynä voidaan pitää myös 1325-agendan laajuutta ja siitä seuraavia haasteita ja hitautta sen implementoinnissa. Naisten suojelu CRSV:ltä oli kokonaisvaltaista agenda selkeämpi ja helpommin rajattava tavoite, jonka edistymisessä on yksinkertaisempi osoittaa edistystä. Teemoiksi, joihin CRSV-työssä erityisesti keskitytään, erotettiin suojelumekanismit, rikosten dokumentaatio ja rikosoikeudellinen syytteeseen asettaminen. Päätöslauselma delegoi eri YK:n toimielimille vastuuta esimerkiksi seurannasta, suojelusta ja ennaltaehkäisystä. (Skjelsbæk 2012, 161–62.)

³ *“Calls on all parties to armed conflict to take special measures to protect women and girls from gender-based violence, particularly rape and other forms of sexual abuse, and all other forms of violence in situations of armed conflict;”*

1325:n nähdään olevan pitkälti feministien aktivismin tulos (Dolan 2014, 83). Dianne Otton (2009) mukaan feministiset ideat ovat levinneet YK-järjestelmässä 2000-luvun alusta alkaen. Ideoiden levittämisessä paljon vaikutusta on ollut kansalaisjärjestöjen toiminnalla. Otton mukaan turvallisuusneuvostolla on naisten tunnistamisessa kokonaisvaltaiseksi toimijoiksi kansainvälisen oikeuden edessä kuitenkin edelleen paljon parannettavaa. Otton tunnustaa silti, että ensimmäiset feministisille ideoille tilaa raivaavat institutionaaliset muutokset voivat toimia hyvänä ponnahduslautana laajemmille, feministisiä ideoita edistäville institutionaalisille muutoksille. (15.) Voidaanko tällaista tien raivaamista havaita turvallisuusneuvoston CRSV-päätöslausemien kehittämisessä ja CRSV:n määritelmän muuttumisessa?

Konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan ottaminen turvallisuusneuvoston agendalle oli hyvin konseptuaalinen siirtymä. CRSV:n ennaltaehkäisystä ja siltä suojelusta tuli valtioiden, hallitusten ja armeijoiden vastuuta myös kansainvälisen oikeuden kontekstissa. Konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta tuli velvoittavaksi tuli sisällyttää laajempiin turvallisuusanalyysihin. Jotta konfliktialueiden CRSV-tilanteesta saadaan parempi ymmärrys, tuli turvallisuustoimijoille velvollisuus konsultoida organisaatioita ja järjestöjä, jotka keskittyvät naisiin konflikteissa. Naisten osallistaminen on siis ollut osa käytäntöä alusta alkaen. (Bringedal Houge ja Lohne 2017, 755; Skjelsbæk 2012, 161–62.)

CRSV-päätöslausemat ovat osa 1325-agendaa ja ne hyväksytään turvallisuusneuvostossa Naiset, rauha ja turvallisuus -asiakohdan alaisina. Tämä osoittaa sen, kuinka CRSV on alun alkaen mielletty pääasiassa naisiin kohdistuvaksi rikokseksi. Päätös voi olla hyvin luonnollinen siitä syystä, että valtaosissa tapauksia seksuaalinen väkivaltaa kohdistuu naisiin ja tyttöihin (O’Gorman 2019, 309). CRSV-teeman käsittely pääasiassa 1325-asiakohtien alla saattaa kuitenkin vaikuttaa siihen, miten turvallisuusneuvosto väkivaltaan suhtautuu. Eksplisiittisesti miehet ja pojat mainittiin CRSV-päätöslausemissa ensimmäisen kerran vuonna 2013 – peräti 13 vuotta 1325:n jälkeen ja viisi vuotta ensimmäisen CRSV-päätöslauseman hyväksymisen jälkeen. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä ei suoraan ole CRSV-päätöslausemissa mainittu CRSV:n uhreina. YK:n CRSV-raporteissa ne nostettiin ensimmäisen kerran esille vuonna 2015 (YK 2015, 7).

CRSV:n nouseminen 1325-agendalla on saanut arvostelua osakseen joiltain tahoilta, myös niin sanotusta naiset, rauha ja turvallisuus -yhteisöstä. Keskittymisen seksuaaliseen väkivaltaan ja pääasiassa suojeluaspektiin pelätään vievän, ja on jo sanottu vieneen, huomiota laajemman 1325-agendan edistämiseltä, kuten naisten osallisuuden lisäämiseltä. Agendan ydinajatus naisten toimijuuden kasvattamisesta kadotetaan, kun retoriikka naisista karmaisevan väkivallan uhreina saa valtaa. CRSV-fokuksen myötä naisten roolista on arvosteltu muodostuvan turvallisuusneuvoston agendalla pelkästään suojeltavan rooli – eikä naisten emansipaation ja toimijuuden vahvistajan rooli. Arvostelijoiden mukaan päätöksenteon keskittyminen CRSV:hen on haitallista laajemmalle ja pidempiaikaiselle (feministiselle) rauhalle, sillä se vie huomiota pois myös laajemmin sodan ennaltaehkäisyltä. (Cook 2019, 1290; Crawford 2017, 116–17; Otto 2010.)

Viimeisimmän CRSV-päätöslauselman neuvottelut huhtikuussa 2019 ovat konkreettinen esimerkki CRSV:hen ja naisten oikeuksiin liittyvien poliittisten ristipaineiden vaikutuksesta sekä turvallisuusneuvoston sisäisistä ristiriidoista. Kiina ja Venäjä pidättäytyivät äänestämästä päätöslauselman puolesta, perusteinaan tahto poistaa viittaukset esimerkiksi ihmisoikeuksiin ja kansalaisjärjestöihin (NGO WG-WPS 2019, 2). Kansalaisyhteiskunnan merkitys on kuitenkin tärkeä osa 1325-agendaa. Johdonmukaisuuden rikkominen sen tukemisessa on siten huomioitava muutos. Yhdysvallat puolestaan vastusti etenkin viittauksia CRSV:n uhreille tärkeisiin seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin ja uhkasi käyttää veto-oikeuttaan, jos nämä palvelut selvästi mainitaan. Syy on sisäpolitiikassa: valtion nykyinen hallinto vastustaa kaikkialla YK:ssa viittauksia näihin palveluihin ja oikeuksiin, jotka laajana käsitteenä sisältävät kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin liittyvän avun. Kiistanalaisuus johtuu siitä, että oikeudet kattavat nykyään myös abortin CRSV:n uhreille.⁴ (Ergas 2019, 24–25.) Seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluiden maininnan puuttuminen päätöslauselmasta herätti neuvoston keskinäisen dynamiikan lisäksi laajaa

⁴ Huomionarvoista on, että edellisen hallinnon kausilla Yhdysvallat johti turvallisuusneuvoston CRSV-päätöslauselmaneuvotteluita, ja seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluita peräänkuuluttavat päätöslauselmat hyväksyttiin konsensuksella (Crawford 2017, 102).

keskustelua 1325-agendan eroosiosta. Päätöslauselmatekstin vastustusta on jopa pidetty huolestuttavana kehityskulkuna naisten oikeuksien kannalta. Vastustus on tämän työn kontekstissa kiinnostavaa, koska sillä on vaikutusta turvallisuusneuvoston CRSV-määrittelyyn ja CRSV:hen puuttumisen keinoihin.

2.2.2 Turvallisuusneuvosto konflikteihin liittyvää seksuaalista vastaan

Turvallisuusneuvostolla on YK:n yhtenä päätoimielimistä allaan useita toimielimiä ja komiteoita. YK:ta voidaan yleisesti kuvailla kymmenien toimielimien, järjestöjen ja ohjelmien verkostoksi. (United Nations 2013, 41–47.) YK:n CRSV:n vastaista työtä tekevien toimielinten kehikko on laaja ja se on kasvanut vuosien aikana. Turvallisuusneuvoston päätöslauselmalla 1888 vuonna 2009 perustettiin YK:n konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan erityisedustajan virka (*Special Representative of the Secretary General on Sexual Violence in Conflict, SRSG-SVC*). Erityisedustajan mandaatti on kitkeä rauhaa ja turvallisuutta uhkaava konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta. Hän johtaa strategisesti koko YK:n vastaamista CRSV:hen. Tehtävään kuuluu CRSV:n vastaisen työn edistäminen valtionhallintojen sekä aseellisten konfliktien kaikkien osapuolten ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. Tähän kuuluu myös yhteistyö ja sen edistäminen kaikkien asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa. (YK 2009b, 4.) Erityisedustajan pestin perustamista pidetään merkittävänä tekona siviilien suojelussa CRSV:ltä (Toupin 2014, 235).

Huhtikuussa 2017 erityisedustajan virkaan nimitettiin Pramila Patten, joka on kolmas tehtävää hoitanut henkilö. Pattenin strategisten prioriteettien myötä voidaan kenties nähdä muutosta YK:n vallitsevassa käsityksessä CRSV:stä. Yhtenä kolmesta prioriteetista on nimittäin vastata juurisyihin, jotka vaikuttavat CRSV:hen konfliktien lisäksi myös rauhan aikana: rakenteellisen sukupuolten väliseen epätasa-arvoon ja diskriminaatioon, sekä köyhyyteen ja marginalisaatioon. Muina prioriteetteina Pattenilla on työskennellä rankaisemattomuuden lopettamiseksi sekä luoda kansallista omistajuutta ja johtajuutta selviytyjäkeskeisen ja kestävä vastauksen luomiseksi. (OSRSG-SVC.) Pattenia edeltäneen erityisedustajan Zainab Banguran strategiset prioriteetit eivät käsitelleet konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan juurisyitä, mutta niihin kuului ymmärryksen lisääminen

seksuaalisesta väkivallasta sodankäynnin taktiikkana ja sodan seurauksena (YK 2013a).

YK:n konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan työn rakenteeseen kuuluu myös YK:n oikeusvaltioperiaatteen ja konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan asiantuntijaryhmä (*United Nations Team of Experts on the Rule of Law and Sexual Violence in Conflict*). Ryhmä kuuluu konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan erityisedustajan toimistoon. Sen jäseninä toimii YK:n muiden elinten, eli rauhanturvaoperaatioiden osaston, ihmisoikeuksien korkean edustajan toimiston ja kehitysohjelman asiantuntijoita. Ryhmä auttaa kansallisia hallintoja oikeusvaltioperiaatteen vahvistamisessa, ja sen tarkoituksena on varmistaa konflikteihin liittyvään seksuaaliseen väkivaltaan syyllistyneiden rikosoikeudellisen vastuunkannon toteutuminen. (Team of Experts 2017.) YK:n seksuaalisen väkivallan vastaisen työn kehikkoon kuuluu lisäksi YK:n konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan vastaisen toiminnan *UN Action against Sexual Violence in Conflict* -verkosto, joka koostuu neljästätoista YK:n toimielimestä. Verkosto perustettiin vuonna 2007. Se toimii YK:n CRSV:n vastaisen työn koordinoivana tahona, jonka kautta YK-organisaation eri toimijoiden välinen CRSV-yhteistyö pääasiallisesti tapahtuu.

Kun käsitellään YK:n vastausta seksuaaliseen väkivaltaan konfliktitilanteissa, ei voida jättää huomioimatta YK:n rauhanturvaajien syyllistymistä seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan, joka on ilmiönä valitettavan yleinen. Rauhanturvaajien väärinkäytöksiin alettiin toden teolla kiinnittää huomiota vuonna 2002, jolloin YK:n pakolaisasiain päävaltuutettu ja Ison-Britannian Pelastakaa lapset -järjestö julkaisivat raportin, jossa nostettiin esiin rauhanturvaajien ja humanitaaristen työntekijöiden syyllistyminen lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön. YK:n silloinen pääsihteeri Kofi Annan valtuutti asiantuntijan puuttumaan YK:n rauhanturvaajien seksuaalisiin väärinkäytöksiin. Asiantuntijan tuottamassa, vuonna 2015 julkaistussa raportissa määriteltiin kattava strategia seksuaalisen hyväksikäytön lopettamiseksi. Strategiaan kuului naisten roolin kasvattaminen rauhanturvaoperaatioissa. Naisten lukumäärän kasvattaminen yhdistettiin seksuaalisen hyväksikäytön ja sukupuolittuneen väkivallan vähenemiseen. (Toupin 2014, 234.)

3 KOHTI TEOREETTISTA VIITEKEHYSTÄ

Tässä luvussa perehdytään aiempaan tutkimukseen konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta ja esitellään tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Työn kannalta on tärkeää ymmärtää vallitsevia käsityksiä CRSV:hen syyllistymisen motiiveista ja syistä. On myös tarpeellista saada käsitys väkivallan vaikutuksista ja seurauksista sekä uhrille että laajemmin tämän perheelle, yhteisölle ja yhteiskunnalle. Kolmannessa alaluvussa esiteltävä tämän työn teoreettinen viitekehys rakentuu tutkimuskirjallisuudesta erotettavalle kahdelle tavalle määrittellä CRSV. Näiden pohjalta muodostetaan analyysia ohjaavat kaksi ideaalityyppiä. Ensimmäinen näistä on seksuaalisen väkivallan ymmärtäminen instrumentaalisenä sodankäynnin aseena. Toinen on feministinen lähestymistapa. Näkemykset eivät ole toisiaan täysin poissulkevia, mutta niissä on tunnistettavissa perustavanlaatuisia eroja liittyen esimerkiksi väkivallan juurisyihin ja motiiveihin.

3.1 Seksuaalisen väkivallan motiivit ja juurisyöt

Sillä, että pyritään ymmärtää konflikteihin liittyvään seksuaaliseen väkivaltaan syyllistyneiden motiiveja toimintaansa, voidaan mahdollisesti saada parempi käsitys siitä, millaiset keinot olisivat CRSV:n ennaltaehkäisyssä tehokkaimpia. Suuri osa tutkijoista on sitä mieltä, että lainvoiman puuttuminen, yleinen rankaisemattomuus, heikentyneet valtion instituutiot sekä etenkin sukupuolten välinen epätasa-arvo nostavat seksuaalisen väkivallan todennäköisyyttä etnisissä, uskonnollisissa ja ideologisissa konflikteissa. (esim. Gerecke 2010, 138.) Skjelsbæk (2012) argumentoi, että seksuaaliseen väkivaltaan syyllistymiseen vaikuttavat sekä sisäiset että ulkoiset tekijät. Hänen mukaansa tulee analysoida henkilökohtaisten ja sosiaalisten tekijöiden vuorovaikutusta juuri siinä tietyssä tilanteessa, jossa väkivaltaa tehdään. (163–64.) Tutkimusasetelman kannalta seksuaalisen väkivallan ja motiivien ymmärtäminen on tärkeää, ja myös myöhemmin luvussa tehtävä ideaalityyppien erottelu tapahtuu osittain näiden pohjalta. Esimerkiksi Koos (2017) on erotellut neljä CRSV:n motivaatioiden tai syiden kategoriaa: 1) tarkoitusperä ja strategiset motiivit; 2) tapauksesta riippuvat olosuhteet ja mahdollisuuden rakenteet; 3) yksilön motiivit; 4) ryhmän sisäinen dynamiikka ja normit. Motivaatiot

ja syyt on hankalaa erottaa täysin toisistaan, eivätkä kategoriat eivät sulje toisiaan pois.

Megan Gerecke (2010) erottaa konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan selityksistä kaksi selkeästi sukupuoleen perustuvaa: teorit, jotka keskittyvät sukupuolten epätasa-arvoon ja identiteettiin, jossa väkivallan perustana ovat sukupuolten epätasa-arvoisuudet ja vääristyneet sukupuolinormit. Toiset teorit perustuvat sukupuoleen ja etnisyyteen, joissa vallitsevat etniset normit toimivat epätasa-arvoa luovina tekijöinä ja johtavat väkivaltaan. Laajan ymmärryksen mukaan yhteisön kunniaa edustavat sen naiset, joiden häpäisemisestä tulee strateginen, rationaalinen teko sodassa, kun pyritään vastapuolen nöyryyttämiseen. (138.)

Käsitys seksuaalisista haluista raiskauksen syynä on tutkimuskirjallisuudessa laajasti kyseenalaistettu ja kumottu. Raiskausta ei pidetä seksuaalisena, vaan aggressiivisena tekona. Raiskaaja saa tyydytystä uhrin nöyryyttämisestä ja vallan tunteesta. (Seifert 1996, 36.) On kuitenkin tutkijoita, joiden mukaan CRSV:hen syyllistytään sotilaiden yksityisen nautinnonhalun vuoksi. Käsitteksen mukaan seksuaalista väkivaltaa ohjaa miesten halu ja lisääntyneet mahdollisuudet, jotka johtuvat sodan aikaisista muutoksista lisääntyneessä pääsyssä naisten luo, suhteellisesta vallasta sekä rankaisemattomuudesta (Gerecke 2010, 138; Koos 2017, 1939). Tähän liittyy myös laajemmin useiden tutkimusten mukaan miesten ajattelu siitä, että naiset ovat olemassa tyydyttääkseen miesten seksuaaliset halut ja tarpeet. Miehet kokevat naisen vartalon oikeudekseen, mikä tyypistää naiset vain vartaloiksi ja riisuu heiltä esimerkiksi oman autonomian ja tahdon. (Kreft 2020, 10.) Toisen näkökulman mukaan taustalla on armeijan luoma sotilasidentiteetti, johon kuuluu vahvasti maskuliinisuus, väkivalta ja valloittaminen. Näkemyksen mukaan tämä identiteetti tekee todennäköisemmäksi sen, että sotilas syyllistyy seksuaaliseen väkivaltaan. (Koos 2017, 1939.)

Maria Eriksson Baaz ja Maria Stern (2009) ovat tehneet urauurtavaa tutkimusta liittyen sotilaiden henkilökohtaisiin motiiveihin seksuaaliseen väkivaltaan syyllistymiseen. He haastattelivat Kongon demokraattisessa tasavallassa aseellisten FARDC-joukkojen upseereita ja sotilaita. Haastatteluiden perusteella voitiin erottaa

kaksi raiskauksen tyyppiä. Yleisempiä ovat himoraiskaukset (*lust rapes*), joita perusteltiin miesten vahvalla seksuaalivietillä ja joita pidettiin niin sanotusti normaaleina raiskauksina. Konfliktitilanteessa miesten mahdollisuudet normaaliin seksuaaliseen käyttäytymiseen ovat rajatut, mistä syystä miehen tulee lähes välttämättömästi ottaa nainen pakotettuna ja vapauttaa jännitteitä.⁵ Tämä juontaa tutkijoiden mukaan vallitsevasta maskuliinisuuskäsityksestä; raiskaus oikeutetaan tyydyttymättömällä maskuliinisuudella. Maskuliinisuuskäsitykseen liittyy myös taloudelliset kysymykset: sotilaiden mukaan se, että on rahaa, mahdollistaa normaalin seksuaalisen käyttäytymisen, jolloin on varaa elää tavallista elämää ja esimerkiksi viedä nainen ulos. Sotilaiden mielestä myös lomien vähyyys vaikuttaa, koska tilaisuudet elää vapaasti ovat huomattavan rajatut. Eli köyhät miehet, joilla ei ole mahdollisuuksia normaaliin kanssakäymiseen, joutuvat ottamaan naisen väkisin. Himoraiskaukset juontavat siis osittain juurensa resurssien epäoikeudenmukaisesta jaosta ja armeijan organisaatiosta. (508–10.)

Eriksson Baazin ja Sternin tutkimuksen tulosten mukaan raiskausten harvinaisempi kategoria on julmat raiskaukset (*evil rapes*). Julmat raiskaukset tapahtuvat muiden väkivallan äärimuotojen yhteydessä. Ne ovat erityisen brutaalia seksuaalista väkivaltaa, johon liittyy silpomista ja jopa uhrin tappaminen. Julmien raiskausten tarkoituksena on nöyryyttää, häpäistä ja viedä ihmisiltä itsekunnioitus. Ne juontavat juurensa sotatilanteeseen, jossa väkivalta ja tappaminen normalisoituvat ja niistä katoavat inhimillisyyden piirteet. Aiemmin mahdottomista teoista tulee mahdollisia ja vähemmän dramaattisia, mikä johtaa moraaliseen irtautumiseen. (Eriksson Baaz ja Stern 2009, 510–12.) Cynthia Enloe (2007) määrittelee tämän niin, että julmiin raiskauksiin syyllistyvät ovat eräänlaisessa sodan ”ryöstä ja raiskaa” -hurmoksessa (108). Eriksson Baazin ja Sternin mukaan sekä himoraiskauksissa että julmissa raiskauksissa on taustalla turhautumista ja vihaa, joka seuraa köyhyydestä, laiminlyönnistä ja kärsimyksestä. Raiskausten takana voidaan nähdä sodan aiheuttamia psykologisia traumoja ja sodan ilmapiirin yleistä hulluutta. Haastatellut tiedostivat kaikki raiskaamisen olevan väärin, oli kyse kummasta tyypestä tahansa, mutta useat pitivät sitä kuitenkin joissain tilanteissa puolusteltavana. Eriksson

⁵ Referoin tässä suoraan Eriksson Baazin ja Sternin (2009) tutkimuksessa käytettyä sukupuolierottelua. Tutkimuksessa haastatelluista sotilaista ja upseereista 80 % oli miehiä. Ymmärryksen himoraiskauksista kuuluu käsitys nimenomaan miesten seksuaalivietistä ja maskuliinisuudesta.

Baazin ja Sternin mukaan molemmat raiskauksen muodot tulee ymmärtää suhteessa maskuliinisuuden käsityksiin, jotka voidaan ymmärtää mahdottomina. (mt. 2009, 510–15.)

Olemassa olevan tutkimuksen mukaan raiskausta käytetään myös rankaisemaan yksilöitä tai ryhmiä tiettyjen piirteiden vuoksi (Koos 2017, 1936). Jotkut aseelliset ryhmät käyttävät tai suvaitsevat seksuaalista väkivaltaa ryhmän tavoitteiden saavuttamiseksi. Tällainen väkivalta voidaan Elisabeth Jean Woodin (2010) mukaan jakaa kahteen laajaan ilmenemismuotoon: ryhmän vangitsemien ihmisten seksuaalinen kidutus ja/tai nöyryyttäminen; sekä usein pitkän ajanjakson ajan laaja tiettyyn ryhmään kohdistettu seksuaalinen väkivalta terrorin tai rangaistuksen muotona, joka usein ilmenee (julkisesti toteutettuina) joukkoraiskauksina. Usein tämä toinen muoto liittyy kansanmurhaan ja etniseen puhdistukseen, jossa kokonaiset väestöt ajetaan tietyiltä kotimaaksi mielletyiltä alueilta. Tällaisen instrumentaalisen raiskaamisen olosuhteita ei kuitenkaan ole pystytty luotettavasti tunnistamaan. (133.)

Aseellisessa ryhmässä vallitsevien normien ja sen sisäisen dynamiikan voidaan nähdä vaikuttavan ryhmän tekemän seksuaalisen väkivallan esiintymiseen, laajuuteen ja brutaaliuteen. Jotkut korostavat sitä, että joukkojen syyllistymisessä CRSV:hen on eroja. Tämän perusteella organisaation piirteet ja rakenteelliset tekijät tekevät joistain ryhmistä taipuvaisempia raiskaamiseen. (Gerecke 2010, 138.) Yhden ryhmän normeihin ja dynamiikkaan perustuvan näkemyksen mukaan rangaistusten ja CRSV:n kieltävien normien puute lisäävät opportunistisen seksuaalisen väkivallan todennäköisyyttä. Kyseessä on nimenomaan opportunistisen, ei strategisen tai taktisesti käytetyn väkivallan todennäköisyyden kasvu. CRSV:n tuomitsevien normien puuttumisen vuoksi sotilaat voivat syyllistyä seksuaaliseen väkivaltaan kurinpidollisia seuraamuksia pelkäämättä. (Koos 2017, 1940.)

Toisen näkökulman mukaan kollektiivinen raiskaaminen lisää aseellisen ryhmän sisäistä koheesiota, mistä johtuen sitä tehdään tietoisesti. Näkemyksen mukaan yhteisesti tehty seksuaalinen väkivalta, esimerkiksi joukkoraiskaus, luo ryhmään yhteisiä vallan ja paremmuuden tunteita. (Koos 2017, 1940.) Ryhmän sisäinen

sitouttaminen ja koheesion parantaminen on usein muodoltaan sukupuolittunutta ja militaristista maskuliinisuutta vahvistavaa. Tällainen koheesio voidaan ymmärtää sitoutumisen ja lojaaliuden kautta, jotka mahdollistavat sen, että sotilaat taistelevat sodan kamalissa olosuhteissa. Tähän sotilaiden kestävyys tavoitteluun kuuluu vahva erottelu sekä sukupuolten että poikien ja miesten välillä. Tullakseen miehiksi tulee poikien tulla sotilaiksi, jotka mukautuvat militaristiseen maskuliinisuuskäsitykseen. Vihollista kohtaan osoitettava valta-asema saa siten vahvasti sukupuolittuneen muodon seksuaalisen väkivallan käytöllä. (Wood 2010, 132.)

Cynthia Enloe (2000) on erotellut kolme luokittelun kategoriaa sotatilanteessa tapahtuville raiskauksille. Ensimmäinen on vapaa-ajan huvitteluraiskaus (*recreational rape*). Tämän väitetään olevan seurausta siitä, ettei sotilaille tarjota riittävää mahdollisuutta militaristiseen prostituutioon. Toisena kategoriana Enloe erottelee kansallisen turvallisuuden raiskauksen (*national security rape*), jota käytetään keinona vahvistaa levotonta ja jännitteistä valtiota. Kolmas kategoria on systemaattinen massaraiskaus, jota käytetään avoimen sodankäynnin välineenä. (111.) Kuten Enloen jaottelussa, monissa tutkimuksissa huomio kiinnittyy siihen, että käsitellään vain raiskausta, ei laajemmin konflikteihin liittyvää seksuaalista väkivaltaa.

3.2 Seksuaalisen väkivallan vaikutukset ja seuraukset

On tärkeää ymmärtää seksuaalisen väkivallan seurauksia ja vaikutuksia, jotta voidaan todella ymmärtää konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan vastaisen kamppailun merkitys. Ymmärryksen voi toivoa luovan motivaatiota lakia säätävillä tahoille toimia tosissaan väkivallan vastustamiseksi sekä erityisesti auttavan tehokkaiden työkalujen ja toimintamallien kehittämisessä. CRSV:llä voi olla moniulotteisia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia seurauksia yksilölle, perheelle, yhteisölle ja yhteiskunnalle. Fyysisiä seurauksia ovat muun muassa sukupuolitautien tarttuminen, gynekologiset ongelmat, fyysiset vammat, pysyvät vammautuminen ja synnytyskuolleisuus. Psykososiaaliset vaikutukset voivat myös olla valtavia. Psykologisia seurauksia ovat esimerkiksi masennus ja itsemurhataipumus. Muita seurauksia uhrille ovat esimerkiksi sosiaalinen stigma,

perheen tai yhteisön torjuminen, syrjäytyminen opiskelusta ja työelämästä, sosiaaliset ongelmat sekä väkivallan uhkan lisääntyminen. (Stark ja Wessells 2012, 677.)

Tutkimuskirjallisuudessa ja YK:n piirissä vallitsee ymmärrys siitä, että seksuaalisen väkivallan uhreiksi joutuneet naiset joutuvat usein yhteisöjensä leimaamiksi ja puolisoitensa hylkäämiksi. Väkivaltaa saatetaan syyttää naisen itse aiheuttamaksi. Esimerkiksi Kongon demokraattisessa tasavallassa toteutetun tutkimuksen mukaan 29 % raiskauksen uhreiksi joutuneista naisista joutui puolisoitensa jättämiksi väkivallan jälkeen. Uhrit jättävätkin usein kertomatta kokemastaan väkivallasta, mihin liittyy paikoitellen myös itsesyytöstä tapahtuneesta. Seksuaaliseen väkivaltaan liittyy laajasti pelkoja ja epävarmuutta esimerkiksi HIV:n leviämisestä ja raiskauksen seurauksena alkaneista raskauksista. Seksuaalisen väkivallan seurauksena syntyneitä lapsia ei usein hyväksytä yhteisöön ja he saattavat kantaa leimaa koko elämänsä. (Kelly ym. 2011; Koos 2017.)

Leimautumiseen liittyy patriarkaalisissa yhteiskunnissa vallitseva käsitys siitä, että naisten seksuaalisuus ja miesten kunnia ovat yhteen kietoutuneita. Naisten vartaloita pidetään kulttuurin symbolina ja yhteisön jatkuvuuden ilmentymänä, jonka raiskaus tai muu seksuaalinen väkivalta häpäisee. Miesten rooli on elättämisen lisäksi turvata – rooli, joka rikotaan ja asetetaan häpeään tilanteissa, joissa mies ei pysty estämään naiseen kohdistuvaa seksuaalista väkivaltaa. Naiset raiskataan vastassa olevan puolen miesten häpäisemiseksi ja voittamiseksi. (Koos 2017, 1941; Meger 2016, 69; Urban Walker 2009, 49.)

Kunnian käsitys vaikuttaa uhrien ihmissuhteisiin heidän puolisoihinsa ja yhteisöihinsä. Vallitsevat perinteiset käsitykset ja sosiokulttuuriset velvoitteet määrittävät miesten toimintaa jopa henkilökohtaisista näkemyksistä poiketen – jopa sen verran, että mies painostetaan eroamaan perheelle häpeää tuovasta CRSV:n uhriksi joutuneesta naisesta. Perhesiteet katkeavat ja avioliitot hajoavat. Ryhmän yhteiset selviytymistavat voivat olla hyödyllisiä uhrin aseman parantamisessa ja sosiaalisen stigman lievittämisessä. Perheiden ja yhteisöjen tuki voi olla käänteentekevää, jos keinoja haitallisen mentaliteetin muuttamiseksi löytyy.

Kansalaisjärjestöillä voi olla merkittävä rooli tässä, vaikka aihetta on tutkimuskirjallisuudessa tutkittu vasta vähän. (Koos 2017, 1942–43.)

Tutkimuskirjallisuudesta löytyvien näin laajojen ja monioikaisten selitysten valossa on hankalaa ymmärtää YK:n suhtautumista konflikteihin liittyvään seksuaaliseen väkivaltaan, josta päätöslauselmista välittyy kovin yksioikoinen ymmärrys CRSV:stä, jota ei juuri suhteuteta laajempaan kontekstiin. Miksei CRSV:n moninaisuus ole juurikaan välittynyt aiemmista CRSV-päätöslauselmista? Onko syynä globaalin instituution ja jäsenvaltioiden yhteistyön luomat rajoitteet, joita huomioimatta ei YK:ta koskevaa tutkimusta millään tehdä? Toisaalta on otettava huomioon, että saatavilla olevan tiedon määrä kasvaa koko ajan monimutkaiseen ilmiöön ei ole helppoja vastauksia. Seuraavaksi siirrytään tämän tietoa lisäävän työn teoreettisen viitekehyksen esittelyyn.

3.3 Kaksi konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan ideaalityyppejä

Tässä aluvuossa esitellään tämän työn teoreettinen viitekehys. Viitekehys rakentuu kahden konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan määrittelyn pohjalle, jotka voidaan erottaa tutkimuskirjallisuudessa. Ensimmäinen määrittelee CRSV:n ensisijaisesti sodankäynnin aseeksi ja toinen ymmärtää CRSV:n feministisen teoriasuuntauksen kautta. Nämä määritelmät eivät rajoitu vain itse väkivaltaan, vaan kattavat näkemyksen siitä, miten CRSV:hen tulisi puuttua. Näiden kahden koulukunnan perusteella muodostetaan kaksi ideaalityyppeä, jotka muodostavat tämän työn teoreettisen viitekehyksen. Niiden tarkoitus on auttaa selkiyttämään ymmärrystä CRSV:stä. Ideaalityypit voivat tarjota työkalun, jonka avulla analysoida turvallisuusneuvoston suhtautumista ja toimintaa CRSV:hen ja sen ennaltaehkäisemiseen.

3.3.1 Sodankäynnin ase -ideaalityyppi

Kansainvälisten instituutioiden ja valtioiden vallitseva ymmärrys konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta määrittelee sen sodassa käytettäväksi aseeksi ja sen strategiaksi. CRSV:n nähdään saavan alkunsa taistelusta ja sodassa käytettävästä strategiasta. (Kreft 2020, 1.) CRSV sodankäynnin aseena on sekä

tutkijoiden, politiikan toimijoiden että median parissa hallitseva ymmärrys ja diskurssi. (Eriksson Baaz ja Stern 2013, 42.) Nobelin rauhanpalkinnon saaneet Denis Mukwege ja Nadia Murad palkittiin pyrkimyksistään lopettaa seksuaalisen väkivallan käyttö juuri sodan ja aseellisen konfliktin aseena. Kun seksuaalista väkivaltaa käytetään aseena, on sen tekijöiden, aseellisen ryhmän jäsenten, tarkoitus pelotella, kiduttaa, nöyryyttää ja häpäistä. Seksuaalinen väkivalta sodankäynnin aseena palvelee jonkun konfliktin osapuolen intressejä, on kyseessä sitten valtio, aseellinen ryhmä tai muu. CRSV:n muodot voivat olla hyvin erilaisia, mutta niiden tulee palvella jotain poliittista tai sotilaallista tarkoitusta. (Crawford 2017; Eriksson Baaz ja Stern 2013.)

Seksuaalinen väkivalta sodankäynnin aseena määrittelee sen osaksi strategiaa, jota aseistetut ryhmät käyttävät heikkoja siviiliuhreja kohtaan poliittisotilaallisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Se on aseellisen konfliktin osapuolen tai osapuolten nimenomaan tietoisesti käyttämää, systemaattista ja järjestettyä. CRSV ei siten ole opportunistista tai yksittäisiä tapauksia. Väkivaltaa eivät ohjaa esimerkiksi biologia tai seksuaaliset tarpeet, jotka konfliktitilanne päästäisi valloilleen. (Crawford 2017; Eriksson Baaz ja Stern 2013.) Strategisena toimintana seksuaaliselle väkivallalle on määriteltävissä selkeät syylliset ja oikeudellisesti vastuussa olevat tahot, jotka voivat olla esimerkiksi armeijassa tai aseellisessa ryhmässä komentohierarkiassa korkeammalla olevat toimijat. CRSV:tä sodankäynnin aseena kuvaillaan myös taktiikaksi tai strategiaksi tarkoittaen suunnilleen samaa. Tarkkaan ottaen CRSV taktiikkana on kuitenkin keino edistää CRSV:tä strategiana. (Eriksson Baaz ja Stern 2013.)

Seksuaalisen väkivallan määrittely sodankäynnin aseeksi tekee siitä vähemmän sukupuolikysymyksen ja enemmän sodan ajan strategian ja hirmutekojen aiheen. Näin ollen siitä tulee valtion ja kansainvälisen turvallisuuden kysymys. Sodankäynnin aseena CRSV on käsitteellisesti yksinkertainen, arvostelijoiden mukaan liiankin yksinkertaistettu. (Crawford 2017, 28.) Näin se on myös helppo sisällyttää kansainvälisten instituutioiden toimintaan ja asialistoille. Voidaan sanoa, että CRSV:n määrittelyllä sodankäynnin aseeksi on tarkoitus yksinkertaistaa sitä niin, että siihen on yksinkertaista vastata. Kun CRSV on ase, voi siihen puuttua kuin aseeseen käyttöön – ja käyttö ylipäätään lopettaa. Kun CRSV on sodankäynnin ase, on

se ikään kuin itseään selittävä. Käyttämällä narratiivia raiskauksesta sodankäynnin aseena sekä luonnehtimaan että selittämään tiettyä väkivaltaista toimintaa ja sen seurauksia, vaaditaan vain vähän argumentaatiota tai empiiriseen tutkimukseen perustuvia faktoja. Näin ollen väkivallan juurisyyt jäävät vähemmälle huomiolle. Tämä on huomattavissa etenkin YK:n turvallisuusneuvoston sitouduttua päätöslauselmilla seksuaalisen väkivallan vastaiseen työhön. Voidaan myös sanoa, että narratiivin yleistettävyyden ja paikkansapitävyyden kyseenalaistajat ovat helppo leimata patriarkaatin kannattajiksi, jotka vastustavat naisten oikeuksien ja sodan ajan kärsimysten nostamista esille – eli CRSV:n vastaista työtä. (Boesten 2018, 460; Crawford 2017, 159; Eriksson Baaz ja Stern 2013, 43.)

Seksuaalinen väkivalta voidaan mieltää tehokkaaksi sodankäynnin aseeksi, koska sen avulla nöyryytetään, heikennetään ja viedään vastapuolen miehisyys ja kunnia. Se, että väkivallalla saadaan aikaan tällaiset vaikutukset, riippuu sosiaalisista maskuliinisuuden, feminiinisuuden, epätasa-arvon ja kunnian käsityksistä. Siten CRSV on tehokasta juuri sen sukupuolinormien ja risteävien identiteettien sekä niihin sidoksissa olevien valtasuhteiden vuoksi. Sukupuolinormeja ja seksuaalista väkivaltaa ei välttämättä voida erottaa toisistaan, vaikka seksuaalisen väkivallan määrittäminen aseeksi erkaannuttaakin sitä yhteiskunnallisista sukupuolten välisistä dynamiikoista. (Crawford 2017.)

Tutkimuskirjallisuuden perusteella määritellyn sodankäynnin ase -ideaalityypin pääpiirteet ovat:

- CRSV:hen syyllistyvät ovat sotilaita, aseellisen ryhmän tai terroristijärjestön jäseniä
- CRSV:tä käytetään tietoisesti, strategisesti ja systemaattisesti
- CRSV:llä on poliittisia, sotilaallisia tai vastaavaksi luokiteltavia tavoitteita
- CRSV:n syyllinen on mahdollista osoittaa selkeästi
- CRSV juontaa ja saa alkunsa konfliktista. Juurisyyden ei juuri nähdä vaikuttavan
- CRSV on kansainvälinen tai kansallinen rauhan ja turvallisuuden kysymys
- CRSV on globaali turvallisuusongelma
- CRSV:tä ehkäistään samoin kuin muiden aseiden käyttöä tai muuta väkivaltaa.

3.3.2 *Feministinen ideaalityyppi*

Feministinen teoria ei ole yhtenäinen näkökulma, teoria tai perspektiivi. Naisten voimaannuttaminen on merkittävää feministisessä ymmärryksessä konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta – ja kuten mainittu, Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan ytimessä. Lähtökohtaisesti feministinen teoria juontaa kysymyksistä, kuten *mikä on sukupuolen vaikutus tähän?* tai *entä naiset?* (Kinsella ja Shepherd 2019, 1209). Teoriasuunnan keskiössä on *gender*-käsite, joka voidaan määritellä symbolisten merkitysten järjestelmäksi, joka luo sosiaalisia hierarkioita, jotka perustuvat assosiaatioihin, jotka mielletään maskuliiniseksi ja feminiiniseksi piirteiksi. *Gender* ei ole biologinen, vaan sosiokulttuurinen kategoria. (Gerecke 2010, 141; Sjoberg 2010, 3.)

Gender käsittää ymmärryksen siitä, että eroavaisuudet naisten ja miesten välillä, joista naisten epätasa-arvo juontaa, ovat sosiaalisesti ja kulttuurillisesti rakentuneita (Otto 2009, 13). *Gender* on eriyttämisen prosessi ja käytäntö. Se heijastaa valtasuhteita, jotka tuottavat naisen ja miehen, nais- ja miesvartalon identiteettejä. (Kinsella ja Shepherd 2019, 1209–10.) Käsitteeseen *genderistä* sosiokulttuurisena kategoriana liittyy feministien ymmärrys siitä, että seksuaalisen väkivallan rikoksentekijän ja uhrin (sekä tämän yhteisön) biologisista sukupuolista riippumatta rikoksentekijä sukupuolitetaan voimakkaaseen maskuliiniseen rooliin ja uhri heikkoon feminiiniseen rooliin. Seksuaalisesta väkivallasta tulee siten sukupuolittavaa toimintaa. (Gerecke 2010, 141–42.) On argumentoitu, ettei tämä feministien ymmärrys *genderistä* välity institutionaalisessa käytännössä, ja esimerkiksi YK:ssa termiä saatetaan käyttää kuvaamaan yleisesti naisten asioita. (Otto 2009, 13.)

Feministiset tutkijat ovat arvostelleet CRSV:n lähestymistä turvallisuusuhkana. CRSV tulisi sen sijaan ymmärtää osana rakenteellista kontekstia ja siihen puuttua näitä rakenteita muuttamalla. (Kreft 2020, 5.) CRSV tulee ymmärtää osana naisiin kohdistuvan, sukupuolittuneen väkivallan jatkumoa, joka ulottuu sekä sodan että rauhan aikaan. Seksuaalinen väkivalta ei lopu rauhansopimukseen, vaan jatkuu konfliktin jälkeen. (Kelly 2010, 122; Krause 2015, 103.) Arvostelu liittyy laajempaan perinteisen kansainvälisten suhteiden teorian turvallisuuden määrittelyyn

kritiikkiin. Turvallisuus nähdään sukupuolittuneena konseptina, joka määritellään sodan puuttumiseksi, militarististen valtioiden tarjoamaksi stabiiliudeksi. Turvallisuuden keskiössä tulisi valtioiden sijaan olla ihminen. Feministisen turvallisuustutkimuksen mukaan *gender* on käsitteellisesti, empiirisesti ja normatiivisesti olennaista kansainvälisen turvallisuuden tutkimisessa. (Sjoberg 2010, 2.)

Esimerkiksi Jacqui True (2010, 2012) on kirjoittanut laajasti feministisen teorian ymmärryksestä CRSV:stä. YK on Truen mukaan kiinnostunut konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan torjunnasta vain silloin, kun sotilasviranomaiset käyttävät tai määräävät seksuaalista väkivaltaa käytettäväksi strategisesti naisia tai lapsia kohtaan. Truen mukaan YK ei ymmärrä seksuaalisen väkivallan todellisuutta; että se on osa jatkumoa, jossa kaikki osapuolet voivat syyllistyä väkivaltaan rationaalisesta syytä tai ilman. Syyllisiä ei välttämättä voida määrittää, mutta väkivalta uhkaa silti sen uhrien henkiä. YK pyrkii määrittämään ja asettamaan syytteeseen ne, jotka ovat seksuaalisesta väkivallasta oikeudellisessa vastuussa. Tämä vaatii kausaliiteetin osoittamista konfliktin tavoitteiden ja seksuaalisen väkivallan välillä. (2010, 42–43; 2012, 119–20.) Myös Sara Meger (2012, 1–3) on argumentoinut, että kaikki konflikteissa tapahtuva seksuaalinen väkivalta, jota ei voida luokitella kuuluvaksi aseellisen ryhmän tavoitteisiin tai konfliktin syihin, jää YK:n huomion ulkopuolelle.

True argumentoi myös, aiemmin työssä käsitellyn Eriksson Baazin ja Sternin (2009) tutkimuksen mukaisesti, että raiskaus ja sukupuolittunut väkivalta liittyvät konfliktien taloudellisiin ja poliittisiin perusteisiin. Naisiin ja tyttöihin kohdistunut väkivalta voi häpäisemällä uhrin vahingoittaa yhteisöä ja pysäyttää tuotettavien resurssien – omaisuuden, maankäytön tai työvoiman – saannin yhteiskunnissa, joissa naiset vastaavat laajasti maanviljelystä ja perushyödykkeiden tuotannosta. Seksuaalisen tai sukupuolittuneen väkivallan voidaan nähdä juontavan juurensa miesten tavoitteesta saavuttaa jälleen tietty poliittinen tai taloudellinen, dominoiva status heidän menetettyään se konfliktin myötä. (True 2012, 119–20.)

Ajatus siitä, että sukupuoli-identiteetit ja epätasa-arvo ovat syynä väkivallalle, perustuu käsitykseen, että sukupuolten välillä on olemassa konkreettisia ja

konsepteja luovia valtajakoja, joita voidaan välineellisesti käyttää uhreja ja heidän yhteisöjään vastaan. CRSV ymmärretään siten ei vain naisiin kohdistuvan väkivallan, vaan myös vääristyneiden sukupuoli-identiteettien ja epätasa-arvoisuuksien jatkumona. Militaristinen maskuliinisuus polarisoi sukupuolirooleja entisestään sekä vahvistaa patriarkaattia, mikä johtaa laajempiin vallan väärinkäyttöihin. Tämän lisäksi miehet rankaisevat naisia raiskaamalla, kun he rikkovat perinteisiä naisille asetettuja sukupuolirooleja sodan tuoksinassa. (Gerecke 2010, 141.) Feministisen näkemyksen mukaan sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen on siten, sen itseisarvon lisäksi, CRSV:n ehkäisyssä tärkeää. Raiskauksen logiikka perustuu naisten ja miesten välisille symbolisille ja sosiopoliittisille epätasa-arvoisuuksille. Näin ollen sukupuolittuneita valtasuhteita muuttamalla voitaisiin heikentää yksittäisen raiskaajan perusteita syyllistyä seksuaalirikokseen. Tämän vuoksi CRSV:hen puuttumisen ei tulisi perustua vain naisten suojelulle, vaan naisten osallisuuden kasvattamiselle, naisten toimijuuden lisäämiselle. (Krause 2015; Skjelsbæk 2012.)

Tutkimuskirjallisuuden perusteella määritellyn feministisen ideaalityypin pääpiirteet ovat:

- CRSV:hen syyllistyvät voivat olla siviilejä ja muita kuin konfliktin osapuolia
- CRSV:n juurisyyt, tavoitteet ja sitä aiheuttavat tekijät voivat olla myös muita kuin poliittisten tai sotilaallisten tavoitteiden saavuttamista
- CRSV juontaa yhteiskunnassa jo ennen konfliktia vallitsevasta epätasa-arvosta ja vääristyneistä sukupuolisuhteista
- CRSV on osa naisiin ja feminiiniseen kohdistuvaa väkivallan jatkumoa
- CRSV:tä ehkäistään puuttumalla juurisyihin
- CRSV:n lopettamiseksi tulee edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Tietyt piirteet ovat tässä ideaalityyppien määrittelyssä yksinkertaista määritellä selvästi toiseen tyyppiin kuuluvaksi. Jaottelussa tulee kuitenkin ottaa huomioon se, ettei todellisuus vastaa välttämättä selkeän mustavalkoisesti vain toista ideaalityyppiä. Voidaan esimerkiksi väittää, ettei CRSV:n ymmärtäminen sodankäynnin aseeksi ole yhteen sovittamaton sen kanssa, että CRSV:n perusta on feministisen ajattelun mukaisesti rakenteellisessa sukupuolten välisessä epätasa-arvossa. Rakenteelliset tekijät voivat selittää, miksi seksuaalista väkivaltaa

ylipäättään käytetään yhtenä väkivallan muotona. Ymmärtämällä rakenteellista sukupuolten välistä epätasa-arvoa voidaan ymmärtää se, miksi aseelliset toimijat syyllistyvät nimenomaan seksuaaliseen väkivaltaan, eivätkä väkivallan muihin muotoihin. Käytännössä eroa on kuitenkin siinä, että narratiivi sodankäynnin aseesta yksinkertaistaa CRSV:stä oikeudellisen kysymyksen – verrattuna laajempaan yhteiskunnalliseen ongelmaan, jonka perustana ovat rakenteelliset tekijät. (Kreft 2020, 5–6.)

Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen, feministisen ja sodankäynnin ase - ideaalityyppien määrittelyn jälkeen siirrytään seuraavaksi tarkastelemaan tutkimuksessa käytettävää aineistoa ja metodologiaa.

4 METODOLOGISET RATKAISUT JA AINEISTO

Edellisessä luvussa tehdyn tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen esittelyn jälkeen tässä luvussa esitellään tutkimuksessa käytettävä aineisto ja metodologia. Aineisto koostuu YK:n turvallisuusneuvoston konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan päätöslauselmista sekä YK:n pääsihteerin konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan raporteista. Aineistona toimivat asiakirjat ovat kaikki julkisia ja saatavilla YK:n sähköisissä asiakirjapalveluissa. Kaikki dokumentit ovat englanninkielisiä. Kaikki työssä käytetyt lainaukset ovat työn tekijän suomentamia. Suomennosten tueksi ja selkeyden takaamiseksi alkuperäisiä englanninkielisiä lainauksia on sisällytetty alaviitteisiin. Aineiston esittelyn jälkeen paneudutaan toisessa alaluvussa tutkimuksen metodiin, teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin. Lisäksi avataan edellisessä luvussa määriteltyjen ideaalityyppien roolia aineiston analyysissa.

4.1 Tutkimuksessa käytettävä aineisto

Tutkimuksessa käytettävä aineisto on kaksiosainen: ensimmäinen aineiston osa YK:n pääsihteerin, YK:n keulakuvan ja korkeimman virkamiehen, raportit konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta. Raporttien laatimisen taustalla on YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmassaan 1960 esittämä pyyntö pääsihteerille raportoida vuosittain sen hyväksymien CRSV-päätöslauselmien implementoinnista. Raportteja on laadittu vuosittain vuodesta 2011 lähtien ja ne tuottaa YK:n CRSV-erityisedustajan toimisto. Vuosittaisia raportteja ennen laadittiin raportti myös päätöslauselman 1820 implementoinnista sekä raportti päätöslauselmien 1820 ja 1888 implementoinnista. Raporteissa seurataan turvallisuusneuvoston CRSV-päätöslauselmien toimeenpanon edistymistä ja käydään läpi maakohtaisia konfliktitilanteita, joissa CRSV:tä tapahtuu. Niissä annetaan myös suosituksia strategisista toimista CRSV:n ehkäisemiseksi ja siihen vastaamiseksi.

Yhteensä raportteja on kymmenen kappaletta, joita kaikkia käytetään aineistona mahdollisimman kattavan kuvan saamiseksi. Ne ovat pituudeltaan 18–35 sivua, pääsääntöisesti yli 30 sivua. Raporteissa käsitellään edellisen vuoden aikana

todistettua CRSV:tä turvallisuusneuvoston asialistalla olevissa valtioissa. Kuten jo aiemmin on mainittu, seksuaalisen väkivallan tosiallisen laajuuden todentaminen on hyvin hankalaa ja suurin osa seksuaalisen väkivallan tapauksista jää raportoimatta, mikä vaikuttaa myös raporteissa käsiteltäviin tapauksiin (esim. YK 2019a, 5). Raporttien merkittävä osa on strategisten toimenpiteiden suosittaminen turvallisuusneuvostolle, valtiolle ja kansainvälisille organisaatioille.

Aineiston toisen osan muodostavat kaikki turvallisuusneuvoston konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan päätöslauselmat. Päätöslauselmia on kahdeksan ja ne ovat pituudeltaan 4–10 sivua. Ensimmäinen on hyväksytty vuonna 2000 ja viimeinen vuonna 2019. Päätöslauselmat ovat yhtä lukuun ottamatta Naiset, rauha ja turvallisuus -agendalla hyväksytyjä. Vuonna 2016 hyväksytty päätöslauselma 2331 ei ole 1325-päätöslauselma. Se on sisällytetty aineistoon, koska se on kuitenkin CRSV-päätöslauselma, joka keskittyy sen korrelaatioon järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin kanssa. CRSV-päätöslauselmat ovat turvallisuusneuvoston temaattisia päätöslauselmia, eli ne käsittelevät tiettyä aihetta globaalisti ja täydentävät edellisiä samaa aihetta käsitteleviä päätöslauselmia; tämä verrattuna valtio- tai aluekohtaisiin päätöslauselmiin, joissa uusimman päätöslauselman linjaukset korvaavat edellisten linjaukset. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että turvallisuusneuvosto laajentaa jokaisella uudella konflikteihin liittyvää seksuaalista väkivaltaa käsittelevällä päätöslauselmalla valtuuksiaan siihen vastaamisessa.

Turvallisuusneuvoston päätöslauselmia ja pääsihteerin CRSV-raportteja tulee lähestyä eri tavoin, vaikka niiden välinen yhteys on selkeä. Erityisedustajan CRSV-toimintaa ohjaava rooli näkyy esimerkiksi toimistonsa tuottamien raporttien kautta. Niissä painotettuja aiheita ja trendejä on nostettu seuraavaksi hyväksyttävään päätöslauselmaan. Raportit alkavat luvuilla, joissa käsitellään yleisemmin vuoden aikana havainnoidut kehitykset. Tämän jälkeen käsitellään valtioittain verifioidut CRSV-tapaukset. Merkittävä osa raporttia ovat pääsihteerin suositukset toimista CRSV:ltä suojelemiseksi ja selviytyjien tukemiseksi. Suositukset annetaan turvallisuusneuvostolle, YK:n jäsenvaltioille, lahjoittajille sekä alueellisille ja hallitustenvälisille organisaatioille. Raporttien lopussa on listaus turvallisuusneuvoston asialistalla olevien konfliktien osapuolista, joiden epäillä

vahvasti tai on todistettu syyllistyneen tai olevan vastuussa CRSV:stä. Lista ei ole maailmanlaajuisesti kattava kaikista CRSV:hen syyllistyneistä ryhmistä, sillä se nimeää vain tahot, joista on saatavilla luotettavaa tietoa. Uusimmassa raportissa ryhmiä on lueteltu 51 (YK 2019a, 33–35).

Aineistoa käsiteltäessä on hyvä kiinnittää huomio siihen, että vaikka ensimmäinen aineistoon kuuluva päätöslauselma julkaistiin vuonna 2000, seuraava päätöslauselma näki päivänvalon vasta vuonna 2008. Vuosittaisia CRSV-raportteja alettiin julkaista vasta tämän toisen päätöslauselman jälkeen. Aineiston aikarajaus on päätöslauselmien pitkästä välistä huolimatta määritelty koko 2000-luvuksi. Ensimmäisen päätöslauselman merkitys siinä, että se nosti CRSV:n turvallisuusneuvoston asialistalle, tulee huomioida kokonaisvaltaisen käsityksen saamiseksi. Toinen, laajempi huomio liittyy yleisemmin CRSV:hen tutkimusaiheena: on hyvä tiedostaa saatavilla olevan tiedon puutteellisuus. Väkivallan todellisen laajuuden kartoittaminen on hankalaa, sillä CRSV-tapaukset ovat konflikteissa aliraportoiduimpia rikoksia. Raportointia voi estää esimerkiksi pelko seurauksista, oikeudellisen järjestelmän haasteet ja yhteiskunnassa vallitsevat normit ja kulttuurilliset tavat. (Sivakumaran 2007, 254.)

4.2 Tutkimuksen metodologia

Tämä tutkimus on luonteeltaan laadullinen. Metodina käytetään laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmää eli sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on itsessään metodi, mutta myös väljä teoreettinen kehikko. Menetelmällä saadaan aineisto tiivistettyä selkeään muotoon. Tutkittavasta ilmiöstä on mahdollista saada sekä yleinen että tiivistetty käsitys. Sisällönanalyysia käytettäessä tulee kuitenkin ottaa huomioon, että metodin avulla aineistoa on mahdollista ainoastaan järjestellä. Tutkijan tulee siten olla tarkka, että luokiteltua aineistoa ei itsessään erehdytä pitämään analyysin tuloksina. Yksinkertaistettuna sisällönanalyysi on tekstin analyysia. Metodina käyttämällä aineistoa on mahdollista analysoida objektiivisesti ja systemaattisesti. Sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen muotoon: teorialähtöiseen, aineistolähtöiseen ja teoriasidonnaiseen (toisaalla myös teoriaohjaavaan) analyysiin. Tässä tutkimuksessa metodina toimii teoriaohjaava sisällönanalyysi, jossa teoria toimii analyysin apuna, muttei pohjaudu sille täysin.

Kun käytetään teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, analyysiyksiköt voidaan valita suhteellisen vapaasti aineistosta ja osittain teoriaan pohjautuen. (Sarajärvi ja Tuomi 2018, 103, 108–11, 117.)

Teoriaohjaavan sisällönanalyysin tuoman vapauden mukaisesti aineiston analyysissa ja analyysiyksiköiden valinnassa vaikuttivat tämän tutkimuksen tekijän omakohtainen näkemys turvallisuusneuvoston CRSV-politiikasta ja päätöslauselmaneuvotteluista. Näkemykset perustuvat tutkimuskirjallisuudesta saadun ymmärryksen lisäksi työskentelyyn Suomen YK-edustustossa vuonna 2019. Tutkimuksen tekijä kävi päätöksentekoa ja päätöslauselman sisältöä käsitteleviä keskusteluja uusimman CRSV-päätöslauselman neuvotteluissa mukana olleiden virkamiesten kanssa sekä seurasi paikan päällä turvallisuusneuvoston istuntoa, jossa päätöslauselma 2467 hyväksyttiin. Analyysissa on kuitenkin pyritty mahdollisuuksien rajoissa objektiivisuuteen, mutta kuten laajemminkin yhteiskuntatieteissä voidaan kyseenalaistaa tutkijan täyden objektiivisuuden mahdollisuus.

Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysin avulla järjestettiin tutkittavasta aineistosta relevantit kohdat luokittelukategorioihin. Tätä vaihetta voidaan kutsua alkuperäisdatan redusoinniksi tai pelkistämiseksi, kun aineistosta karsitaan turha pois ja säilytetään vain tutkimuksen kannalta oleellinen. Ohjaavina kategorioiden määrittelyssä toimivat tutkimuskysymys ”miten YK:n turvallisuusneuvosto on määritellyt konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan 2000-luvulla?” sekä tutkimushypoteesit ”YK:n turvallisuusneuvoston määritelmä konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta on muuttunut strategisesta ideaalityypistä kohti feminististä ideaalityyppiä” ja ”Määritelmän muuttuminen on vaikuttanut toimiin, joita turvallisuusneuvosto edistää konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan lopettamiseksi”.

Aineiston luokittelussa käytettiin laadullisen aineiston analysointiohjelma NVivoa. NVivon avulla aineistoa oli mahdollista järjestellä kätevästi teemoittain. Ohjelman avulla teemojen määrällistä ja laadullista esiintymistä aineistossa on helppo tarkastella. Asiakirjojen vertailu on myös yksinkertaista. Koska NVivo kokoaa yhteen kaikki tiettyyn kategoriaan kootut aineiston osat, on mahdollista tarkastella

aiheiden esiintyvyyttä eri aineiston asiakirjoissa. Esiintyvyyden määrälliset muutokset on helppo havaita, samoin kuin se, milloin tietty teema nousee aineistossa ensimmäisen kerran esille.

Aineiston luokittelun yläkategoriat ovat:

- CRSV:n määrittely ja kuvailu
- CRSV:n juurisyys ja CRSV:n kanssa korreloivat tekijät
- CRSV:n motiivit
- CRSV:n seuraukset
- Toteutettu toiminta CRSV:n ja syyttämättömyyden lopettamiseksi
- Vaadittava toiminta CRSV:n ja syyttämättömyyden lopettamiseksi
- YK:n toiminta (turvallisuusneuvosto ja sen alaiset toimijat, muut YK-järjestelmän toimijat)
- Selkeästi sodankäynnin ase -ideaalityyppiin luokiteltava
- Selkeästi feministiseen ideaalityyppiin luokiteltava.

Jokaisen yläkategorian alla on jopa 30 alakategoriaa ja vielä alakategorioiden alaisia kategorioita. Ne ovat osittain päällekkäisiä ja limittäisiä. Kategorioiden luokittelu tapahtui teoreettisen viitekehyksen ja aineiston välisen vuoropuhelun kautta. Teoriaohjaava sisällönanalyysi antaa vapauden yhdistää olemassa olevaa tietoa ja aineistosta nousevaa uutta tietoa analyysia tehtäessä (Sarajärvi ja Tuomi 2018, 109). Osa kategorioista määriteltiin ennen aineiston läpikäymistä. Tällaisia olivat kategoriat, jotka tutkimusasetelman avulla oli helppo määrittää ennen aineistoon perehtymistä – kuten seksuaalisen väkivallan juurisyys, motiivit ja seuraukset. Alakategorioita määriteltiin kuitenkin myös pitkälti aineistossa esiin nousevien teemojen ja uusien avausten mukaan. Esimerkiksi *juurisyys*-yläkategorian alle määriteltiin ennen aineiston läpikäyntiä *sukupuolten välinen epätasa-arvo yhteiskunnassa* -alakategoria, koska feministisen ideaalityypin mukaan se on CRSV:n juurisyys. Aineistosta nousevien teemojen perusteella määriteltiin yhdeksi juurisyiden alakategoriaksi esimerkiksi *heikentynyt humanitaarinen tilanne* silloin, kun se mainittiin ensimmäisen kerran CRSV:n juurisyynä vuotta 2013 käsittelevässä raportissa.

Tutkimuksessa käytetyt ideaalityypit ohjasivat osittain kategorioiden määrittelyä, mutta tiiviimmin kategorioiden luokitellun sisällön analyysia. Esimerkiksi *juurisyyt ja CRSV:n kanssa korreloivat tekijät* -kategorian alakategorioiksi määriteltiin kaikki sellaiset, jotka aineistossa mainittiin. Sodankäynnin ase -ideaalityypissä CRSV juontaa konfliktista, joten siinä konfliktiin liittymättömiä juurisyyt ei tunnusteta. Rajanvetoa ei voida kuitenkaan tehdä absoluuttisesti, sillä juurisyyt voivat olla konfliktiin liittyviä. CRSV:n juurisyyt ja motivaatiot ovat usein osittain päällekkäisiä, eikä selkeitä erotteluita ole tarkoituksenmukaista tai aina pystytty tekemään.

Käytännössä aineiston luokittelu toteutettiin tässä tutkimuksessa siten, että aineisto käytiin systemaattisesti läpi kronologisessa järjestyksessä aloittamalla ensimmäisestä, vuonna 2000 julkaistusta päätöslauselmasta ja lopettamalla vuoden 2019 CRSV-päätöslauselmaan. Aineistosta vastaan tulevat tutkimukselle relevantit kohdat luokiteltiin järjestelmällisesti joko olemassa oleviin kategorioiden tai teeman noustessa ensimmäisen kerran esiin uutena luotuun kategoriaan. Aineiston luokittelun jälkeen sen analyysi toteutettiin arvioimalla sitä vapaasti suhteessa tutkimuskysymykseen, tutkimushypoteeseihin ja ideaalityyppeihin.

5 MILLAINEN ON TURVALLISUUSNEUVOSTON MÄÄRITELMÄ KONFLIKTEIHIN LIITTYVÄSTÄ SEKSUAALISESTA VÄKIVALLASTA?

Seuraavaksi siirrytään tutkimusaineiston analyysiin, joka on jaettu kahteen lukuun. Tässä luvussa 5 analyysi käsittelee tutkimuskysymystä ”miten YK:n turvallisuusneuvosto on määritellyt konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan 2000-luvulla?” ja sitä tarkennetaan ensimmäisellä tutkimushypoteesilla ”YK:n turvallisuusneuvoston määritelmä konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta on muuttunut strategisesta ideaalityypistä kohti feminististä ideaalityyppiä”. Tutkimuskysymykseen ja toiseen tutkimushypoteesiin ”määritelmän muuttuminen on vaikuttanut toimiin, joita turvallisuusneuvosto edistää konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan lopettamiseksi” paneudutaan seuraavassa luvussa 6.

5.1 Miten konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta käytännössä määritellään?

Tässä ensimmäisessä alaluvussa keskitytään konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan määrittelyyn käytännön kautta. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi väkivallan uhreja ja tekijöitä ja niitä määritelmiä, jota CRSV:lle aineistossa annetaan. YK:n määritelmä useimmin tapahtuvasta CRSV-tapauksesta voidaan määritellä niin, että ei-valtiollisen ryhmän aseellisen ryhmän miespuolinen sotilas raiskaa jo valmiiksi taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti haavoittuvassa asemassa olevan naispuolisen siviilin, joka on joutunut lähtemään pakolaiseksi.

Aineistossa CRSV:tä lähestytään sekä paikallisella että yleisellä tasolla. Paikallisella tasolla raportoidaan valtio-, maakunta- ja esimerkiksi pakolaisleirikohtaisesti todennettuja CRSV-rikoksia. Näitä luetellaan ja kuvataan paikoin hyvin yksityiskohtaisesti. Yleisellä tasolla raportoidaan todennettuja CRSV:hen liittyviä kehityskulkuja ja trendejä, kuten tietyn seksuaalirikosten muodon yleistymistä. Kautta aineiston useimmin mainittu CRSV-rikos on raiskaus. Usein toistuvat myös massa- ja joukkoraiskaukset. Pakkoavioliitto ja seksuaalinen orjuus mainitaan myös monta kertaa jokaisessa raportissa. Näiden lisäksi aineistossa CRSV:n muotoina mainitaan myös seksuaalinen kidutus, pakotettu raiskaus, pakotettu prostituutio

sekä kidnappaus ja ihmiskauppa seksuaalisiin tarkoituksiin. Työssä ja aineistossa käytettävään CRSV:n määritelmään kuuluvista teoista harvimminkin mainitaan seksuaalinen silpominen ja pakotettu raskaus.

Turvallisuusneuvosto tunnistaa, että CRSV voi olla **sotarikos** (*war crime*), **rikos ihmisyyttä vastaan** (*crime against humanity*) tai **olennainen kansanmurhan osa** (*constitutive act with respect to genocide*) (YK 2019a, 28–29). CRSV-päätöslauselemissä vuoteen 2015 asti painotetaan, että ”seksuaalinen väkivalta, silloin kun sitä käytetään sodankäynnin taktiikkana tietoisesti siviileitä kohtaan, tai osana laajalle levinnyttä tai systemaattista hyökkäystä siviilipopulaatiota vastaan, voi merkittävästi pahentaa aseellisen konfliktin tilanteita ja voi estää kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden palauttamista”⁶ (esim. YK 2009a, 3). Viittaukset tietoiseen taktiikkaan, jolla on poliittisia tai sotilaallisia tavoitteita, ovat sodankäynnin ase-ideaalittyyden mukaisia. Uusimmissa päätöslauselemissä vastaavaa viittausta CRSV:n vaikutuksesta ei sen sijaan enää tehdä, mikä voidaan nähdä siirtymänä kohti feminististä ideaalittyyttä. Vastaava trendi on havaittavissa raporteissa. Tuoreimmassa raportissa mainitaankin, että viimeisen vuosikymmenen aikana käsitys CRSV:stä ja sen vaikutuksesta kansainväliseen rauhaan ja turvallisuuteen on muuttunut.

Feministiset tutkijat ovat esittäneet arvostelua siitä, että CRSV:tä lähestytään nimenomaan kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden kysymyksenä. Kuten mainittu, feministit arvostelevat perinteistä kansainvälisten suhteiden turvallisuuden määritelmää ja mieltävät rauhan ja turvallisuuden käsitteet syvästi sukupuolittuneiksi. Feministisen näkemyksen mukaan perinteisessä määritelmässä turvallisuus assosioidaan vahvan militaristisen maskuliinisuuden muodon mukaan ja rauha taas feminiinisen muodon mukaan; jossa naiset mielletään vain suojelua tarvitseviksi uhreiksi. Feministit määrittelevät turvallisuuden käsitteen laajemmin kuin fyysisen turvallisuuden mukaan, sisältäen esimerkiksi taloudellisen ja ympäristöturvallisuuden. (Tickner 2019, 16–18.) Voisiko turvallisuusneuvoston irtautuminen CRSV:n määrittelystä kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden kautta

⁶ “Reaffirms that sexual violence, when used or commissioned as a tactic of war in order to deliberately target civilians or as a part of a widespread or systematic attack against civilian populations, can significantly exacerbate situations of armed conflict and may impede the restoration of international peace and security.”

olla siten siirtymä kohti laajempaa turvallisuuskäsitystä, kohti feministien ajamaa turvallisuutta, jossa keskiössä ovat valtion sijasta ihmiset?

Tarkasteltavan ajanjakson alussa vuonna 2010 otetaan kantaa siihen, että CRSV on pitkään käytännön tasolla luokiteltu eri tavoin kuin kansainvälisen oikeus sen määrittelee. CRSV miellettiin pitkään kuuluvaksi laajemman sukupuolittuneen väkivallan (*gender-based violence*) kattotermin alle tai vaihtoehtoisesti lapsiavioliittoihin tai naisten sukupuolielinten silpomiseen rinnastettavaksi haitalliseksi perinteiseksi tavaksi. Siitä huolimatta, että CRSV rinnastetaan naissukupuoleen vaikuttaviin tekoihin, ei CRSV:tä voida määritellä aineiston mukaan suoraksi sukupuolittuneen väkivallan jatkumoksi. CRSV erotetaan siten laajemmasta kaikissa yhteiskunnissa esiintyvistä, sukupuolittuneen väkivallan ilmiöstä ja se määritellään selkeästi konflikteissa tapahtuvaksi rikokseksi. Erottamista perustellaan sillä, että CRSV:n motivaationa voi sukupuolen lisäksi olla myös etniset, uskonnolliset tai piilevät taloudelliset syyt, minkä lisäksi siihen syyllistytään usein muiden konfliktiin liittyvien rikosten yhteydessä. *Genderin* ei siten itsessään nähdä riittävän selittämään CRSV:tä. Sukupuolirakenteiden tunnistetaan kuitenkin voivan kannustaa seksuaaliseen väkivaltaan – kun hyökkäyksellä kohdistetaan naisten kunniaa tai miesten suojelukykyä. (YK 2010a, 3.)

Konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan käytännön määrittely laajenee tarkasteltavalla ajanjaksolla. Vuonna 2000 päätöslauselmassa 1325 ei käytetä termiä *konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta* (*conflict-related sexual violence, sexual violence in conflict*), vaan *sukupuolittunutta väkivaltaa* (*gender-based violence*). Jo vuonna 2008 päätöslauselmassa kirjoitetaan vain CRSV:stä, ja loppuaineistossa maininnat sukupuolittuneesta väkivallasta täydentävät seksuaalisen väkivallan termiä. Poikkeuksen tekee vuonna 2013 hyväksytty päätöslauselma, jossa puhutaan yksittäisenä myös sukupuolittuneesta väkivallasta. Uusimmassa päätöslauselmassa viitataan erikseen konfliktin pahentavan sekä seksuaalista että sukupuolittunutta väkivaltaa, mutta niitä ei määritellä yhtenäisiksi. CRSV aletaan siten näkemään sukupuolittuneesta väkivallasta erillisenä tai sitä tarkentavana tekona. (YK 2013b.)

Ajanjakson alussa nostetaan esiin ristiriita siitä, että CRSV ei kaikkien mielestä kuulu turvallisuusneuvoston toimivaltuuksiin. Tämä johtuu etenkin perinteisestä käsityksestä, että CRSV on (lähinnä naisten) ihmisoikeuskysymys ja yksityisessä piirissä tapahtuva teko. Kuitenkin nykymuotoisissa konflikteissa sotilaat ja siviilit kohtaavat toisensa usein. Seksuaalinen väkivalta on eturintamalla tapahtuvaa toimintaa, ei todellisen sodankäynnin sivussa tapahtuvaa harmia. Tapettujen sotilaiden määrä jää usein jopa raiskattujen siviileiden määrän jalkoihin. (YK 2010b, 3–4.)

CRSV:hen syyllistyvät aineiston mukaan pääasiassa univormuun pukeutuneet: valtion armeijan tai turvallisuusjoukkojen sotilaat ja ei-valtiollisten aseellisten ryhmien, mukaan lukien terroristijärjestöjen, jäsenet. Siviilien raportoidaan syyllistyneen CRSV:hen suhteessa paljon vähemmän. Se, että CRSV:hen syyllistyvät tunnustetaan pääasiallisesti armeijan tai aseellisen ryhmittymän jäseniksi voitaisiin pintapuolisesti määritellä suoraan sodankäynnin ase -ideaalittyyppiin. Toimijoiden määrittelyä ei kuitenkaan suoraan voida päätellä heidän motiivejaan, olivat ne sitten strategisia, osa suunniteltua taktiikkaa, tai mahdollisuuden ja henkilökohtaisten halujen yhdistelmä. Toki on otettava huomioon, että siviilien seksuaalirikosten vähyys tukee sodankäynnin ase -ideaalittyyppiä. Rikollisten määrittelyssä on tulee huomioida, että YK:n rauhanturvaajien syyllistyminen seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja väkivaltaan on valitettava totuus. Rauhanturvaajien syyllistyminen CRSV:hen tunnustetaan vuodesta 2015 olevan realiteetti, mutta määrällisesti sitä ei määritellä. Rauhanturvaajien seksuaalirikokset ovat todennäköisesti aliraportoituja, mikä voi johtua raportoinnin haasteista, raportoitujen kohtaamasta stigmasta ja operaatioissa vallitsevasta hiljaisuuden kulttuurista. (Nordås ja Rustad 2013.)

Aineiston mukaan selvästi suurimmassa osassa tilanteita CRSV:n uhrin edustavat köyhää, marginalisoitua ryhmää, joka on usein joutunut lähtemään pakolaiseksi. CRSV:tä kohdistetaan erityisesti nimenomaan naisiin ja tyttöihin⁷ (esim. YK 2013a, 3; 2019b, 9). Uhrien ja rikoksentekijöiden monimuotoisuuden ymmärtämisen voidaan kuitenkin nähdä kehittyvän turvallisuusneuvoston CRSV-

⁷ "Notes that sexual violence in armed conflict and post-conflict situations disproportionately affects women [woman] and girls"

päätöslauselmissa tarkasteltavan ajanjakson edetessä. Ensimmäisen kerran päätöslauselmissa miehet ja pojat CRSV:n uhreina mainitaan eksplisiittisesti vuonna 2013. Uusimmassa päätöslauselmassa tunnustetaan, että ”myös miehet ja pojat ovat seksuaalisen väkivallan kohteita konflikti- ja konfliktien jälkeisissä tilanteissa, mukaan lukien vangitsemistilanteissa sekä tilanteissa, jotka assosioidaan aseellisiin ryhmiin”⁸ (YK 2019b, 9). Aineiston perusteella miehiin kohdistuva CRSV tapahtuu usein uhrin ollessa pidätettynä tai vankina. Yhden feministisen näkökulman mukaan se, että YK on pääasiallisesti keskittynyt naisiin CRSV:n uhreina, vaikka miehiin kohdistunut väkivalta on yhtä lailla realiteetti, vahvistaa sukupuolistereotyyppiä. Stereotyyppioissa naiset ovat heikkoja, miesten suojelua vaativia uhreja ja miehet puolestaan valtaa pitävä taho. (True 2012, 132–33.) Niinpä miesten sisällyttäminen YK:n CRSV:n vastaiseen toimintaan voidaan määrittellä siirtymäksi kohti feminististä ideaalityyppiä.

Ensimmäisessä päätöslauselmassa viitattiin CRSV:n uhreina vain siviileihin. Tätä arvosteltiin liian rajoittavana, koska CRSV:n uhreiksi joutuvat myös esimerkiksi vastassa olevan puolen sotilaat tai saman puolen lapsisotilaat (Sivakumaran 2010, 270). Aineistossa lapset nousevatkin merkittävän suureksi ryhmäksi, jota kohtaan väkivaltaa tehdään. Konfliktitilanteen mainitaan tuovan esiin lähes ennennäkemättömän brutaalia seksuaalista väkivaltaa, joka kohdistuu jopa vastasyntyneisiin (YK 2010a, 4). Lapsiin kohdistuva CRSV ei ole poikkeus: joissain maissa raportoiduista CRSV-tapauksista kolmasosa on kohdistunut lapsiin, joissain puolet ja joissain jopa suurin osa. Näistä tapauksista jopa monta kymmentä prosenttia kohdistuu alle 10-vuotiaisiin lapsiin, sekä tyttöihin että poikiin. (esim. YK 2013a 14, 20–21; 2014, 7.) Turvallisuusneuvosto pitää nykypäivänä alaikäisiin tyttöihin kohdistuvaa CRSV:tä, raiskauksia, pakkoavioliittoja ja seksuaalisen orjuuttamista erityisen huolestuttavana kehityssuuntana. Yhtenä syynä tähän pidetään sitä, että ekstremistiset ryhmät vastustavat ideologisesti tyttöjen autonomiaa ja koulutusta, mikä asettaa heidät korkeampaan riskiin esimerkiksi kidnappaukseen seksuaalisiin tarkoituksiin. (YK 2015a, 2; 2016a, 9.)

⁸ *“recognizes also that men and boys are also targets of sexual violence in conflict and post-conflict settings, including in the context of detention settings and those associated with armed groups”*

Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan CRSV:n motiiveja ja juurisyitä, jotka ovat aineiston perusteella hyvin yhteen liittyneitä. Alaluvussa 5.2 analysoidaan syitä, joita seksuaalisen väkivallan motivaatioksi annetaan. Nämä voidaan luokitella pääpiirteittäin sodankäynnin ase -ideaalittyyppeihin, koska syyt liittyvät pääosin poliittisiin, sotilaallisiin tai vastaavaksi luokiteltaviin tavoitteisiin. Alaluvussa 5.3 perehdytään esitettyihin CRSV:n juurisyihin, jotka puolestaan voidaan määritellä enemmän feministiseen ideaalittyyppeihin. Kuten aiemmin mainittu, luokitteluita ei voida tehdä mustavalkoisesti. Tämän vuoksi molemmissa alaluvuissa käsiteltävissä tekijöissä on löydettävissä myös toisen ideaalittyypin ominaisuuksia, jotka tuon analyysissa esille.

5.2 Miksi seksuaalista väkivaltaa tehdään?

Aineiston mukaan konflikteihin liittyvään seksuaaliseen väkivaltaan motivoivat aatteelliset syyt, kuten uskonto, ekstremismi ja poliittiset perusteet. CRSV:tä käytetään keinona edistää taloudellisia, poliittisia ja sotilaallisia näkemyksiä tai tavoitteita. CRSV:tä käytetään koston, nöyryyttämisen ja sosiaalisen kontrolloinnin keinona. CRSV:tä kohdistetaan usein syrjivillä perusteilla, kuten etnisen taustan, kansallisten tai yhteiskunnallisten lähtökohtien, sukupuolen tai poliittisen mielipiteen perusteella⁹ (YK 2009a, 6).

CRSV:n järjestelmällisyys ja systemaattisuus ovat turvallisuusneuvoston määritelmän keskiössä. Kaikissa raporteissa kuvaillaan CRSV:n käyttöä näillä termeillä. Samoin päätöslauselmissa, poikkeuksina 1325 ja ihmiskauppaa käsittelevä 2331. Usein mainitaan myös CRSV:tä kohdistettavan systemaattisesti nimenomaan naisiin ja tyttöihin. Systemaattisuus liittyy usein strategiseen käyttöön, jossa tavoitteena on alueen kontrolli, terrorisointi tai muu mainittu CRSV:n tavoite. Suurimmassa osassa päätöslauselmia todetaan, että laajalle levinnyt seksuaalinen väkivalta tai sen systemaattinen käyttäminen siviiliväestöön kohdistettuna hyökkäyksenä voi merkittävästi pahentaa aseellisia konflikteja sekä estää kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden toteutumista. Uusimmassa päätöslauselmassa 2467 tällaista viittausta CRSV:n kansainvälistä rauhaa ja

⁹ “Sexual violence is often perpetrated on proscribed discriminatory grounds of, inter alia, race, sex, religion, political or other opinion, and national or social origin.”

turvallisuutta estävästä luonteesta ei enää tehdä. Voidaan väittää, että tämä on tietoinen siirtymä määrittelystä pois. Kaikki YK:n päätöslauselmien sanamuodot ovat erittäin tarkkaan hiottuja ja tarkistettuja, ja niiden neuvotteluprosesseihin osallistuu valtava määrä sekä YK:n jäsenvaltioiden, että YK:n sihteeristön ja muiden osastojen virkamiehiä ja asiantuntijoita.

5.2.1 *Strategisesti käytettävä seksuaalinen väkivalta*

Kaikissa CRSV-raporteissa määritellään seksuaalista väkivaltaa käytettävän **strategisesti**¹⁰. Väkivallan strategisen käytön taustalla yleisimpiä ovat uskontoon liittyvät perusteet, ekstremismi, pelottelu, kosto ja nöyryyttäminen. Raportoiduissa tapauksissa nämä CRSV:n motivaatiot ovat selvästi linkittyneet toisiinsa, eikä niitä voida välttämättä erottaa toisistaan. Väkivallan motivaation, tavoitteen tai syyn erottaminen toisistaan on laajemminkin aineiston kontekstissa hyvin hankalaa, eikä keinotekoisien rajojen piirtäminen ole tarpeellista. Raporteissa kuvataan esimerkiksi, kuinka raportoiduilla aseellisten ryhmien jäsenten toteuttamilla CRSV-toimilla oli poliittinen tai etninen motivaatio (*politically or ethnically motivated*), ja ne toteutettiin julkisesti vastapuolena pidettyjen naisten ja miesten nöyryyttämiseksi. (YK 2012, 8.) Se, että CRSV:n syyksi raportoidaan strategiset tai poliittiset tavoitteet on selkeästi luokiteltavissa sodankäynnin ase -ideaalityyppiin.

Seksuaaliseen väkivaltaan viitataan laajasti kaikissa aineiston asiakirjoissa sodassa ja konfliktissa käytettävänä **taktiikkana** (*tactic of war*), jota käytetään pääasiassa siviiliväestöön. Se määritellään myös kidutuksen ja vuodesta 2015 eteenpäin terrorismin taktiikaksi. CRSV taktiikkana luokitellaan sodankäynnin ase -ideaalityyppiin. CRSV mielletään erityisen tehokkaaksi taktiseksi väkivallaksi siihen liittyvän häpeän ja uhriin kohdistuvan stigman vuoksi: näiden vuoksi CRSV:n uhrin voivat todistetusti joutua yhteisönsä hylkäämäksi, mikä purkaa yhteiskuntaa yhdessä pitäviä perhesiteitä ja yhteenkuuluvuutta. (esim. YK 2010a, 6; 2017, 4.) Voidaan väittää, että CRSV:hen suhtautuminen tällä tavalla määrittelee ongelmaksi

¹⁰ Esim. “sexual violence continued to be employed as a tactic of war, with widespread and strategic rapes, including mass rapes, allegedly committed by several parties to armed conflict” (YK 2017, 3) ja “stresses that acts of sexual and gender-based violence in conflict can be part of the strategic objectives and ideology of, and used as a tactic by certain parties to armed conflict” (YK 2019b, 9).

uhrien stigman ja häpeän, eikä niinkään uhrien henkilökohtaista, väkivallasta johtuvaa traumaa ja kärsimystä. Toisaalta, jos nimenomaan stigman on todistettu hajottavan yhteisöjä, on kyse laajemmasta normatiivisesta kysymyksestä kuin vain turvallisuusneuvoston lähestymistavasta.

Kaikissa raporteissa on todistettu, että konflikteihin liittyvää seksuaalista väkivaltaa on kohdennettu **poliittisista syistä**.¹¹ Tällä tarkoitetaan CRSV:tä, jolla tavoitellaan poliittisia tavoitteita. Poliittiset perusteet voivat tarkoittaa myös tietyn tai tiettyjen poliittisten ryhmien jäseniin tai oletettuihin jäseniin kohdistettua seksuaalista väkivaltaa. Esimerkiksi vuotta 2018 käsittelevässä raportissa kirjoitetaan seksuaalisen väkivallan säilyneen jatkuvana osana poliittista tai vaaleihin liittyvää väkivaltaa. Seksuaalista väkivaltaa on käytetty pitkään rankaisemaan poliittisia vastustajia ja heidän perheenjäseniään. Poliittisen pelottelun muotona käytetyllä seksuaalisella väkivallalla on raporttien mukaan negatiivisia vaikutuksia kansalaisten, ja etenkin naisten osallistumiseen. (YK 2019a, 4–5.) Väkivalta, jonka tavoitteet ovat poliittisia, luokitellaan sodankäynnin ase -ideaalityyppiin. CRSV:n poliittiseen motivaatioon liitetään myös erityisesti naispuolisiin aktivisteihin ja ihmisoikeuspuolustajiin kohdistettu seksuaalinen väkivalta, jota aineiston mukaan tapahtuu laajamittaisesti eri konfliktitilanteissa ja konfliktinjälkeisissä yhteiskunnissa (esim. YK 2017a, 7; 2018a, 15). Luokittelen tämän ilmiön feministiseen ideaalityyppiin, koska ilmiötä voidaan tulkita niin, että naisia rankaistaan tietyn naisille osoitetun roolin ulkopuolisesta käytöksestä. Ajanjakson edetessä ilmiön esiintyminen yleistyy.

Konflikteihin liittyvää seksuaalista väkivaltaa kohdennetaan usein **etnisistä syistä**. Kuten aiemmin mainittu, väkivallan uhrit kuuluvat todennäköisesti vähemmistöön. (YK 2019a, 2.) Uhreja valitaan todistetusti heidän etnisen, uskonnollisen tai poliittisen identiteettinsä perusteella. Väkivalta kohdistetaan usein tiettyyn etniseen ryhmään, missä voidaan erottaa kaksi ilmenemismuotoa: CRSV:tä tapahtuu etnisten ryhmien välisessä konfliktissa, jossa seksuaalisella väkivallalla

¹¹ Esim. “sexual violence has taken particularly brutal dimensions, sometimes as a means of pursuing political objectives, perpetrated mainly against civilians” (YK 2009a, 3), “targeting victims on the basis of their actual or perceived political affiliation” (YK 2018a, 4) ja “in the selective targeting of victims from opposing political groups, mirroring the fault lines of the wider conflict or crisis” (YK 2017a, 3)

kohdennetaan toisen etnisen ryhmän jäseniä. Toinen muoto on enemmistöryhmän vähemmistöön kohdistama seksuaalinen väkivalta. (esim. YK 2015a, 7; 2016a, 1.) Tietyn etnisen ryhmän jäsenet saattavat raiskata toisen ryhmän naisjäseniä, jotta nämä synnyttäisivät raiskaajan etniseen ryhmään kuuluvia lapsia. Raporttien mukaan on todistettu konfliktien osapuolten hyökkäävän aggressiivisesti vastapuolta vastaan nimenomaan muuttaakseen niiden etnistä tai uskonnollista identiteettiä. (esim. YK 2017.)

CRSV:hen motivoi usein **uskontoon** liittyvät tekijät. Seksuaalinen väkivalta on piirre lakojen välisissä konflikteissa, ja sitä on kohdistettu ihmisiin heidän uskonnollisen vakaumuksensa vuoksi. CRSV:llä on hyökätty ryhmien uskonnollista identiteettiä vastaan ja pyritty muokkaamaan sitä. (esim. YK 2016a, 6; 2018a, 1.) Ensimmäisen kerran uskonnollinen oikeutus mainitaan vuoden 2012 raportissa, jonka mukaan useissa konfliktien osapuolet olivat käyttäneet islamilaista tai sharia-lakia verukkeena pakottamaan perheitä ja yhteisöjä luovuttamaan naisia ja tyttöjä sotilaiden vaimoiksi. Näihin tapauksiin liittyy pakkoavioliittojen lisäksi raiskauksia ja seksuaalista orjuuttamista. (YK 2013, 3.) Toisaalta on pohdittava, voiko etenkin uskonnollisia käyttää oikeuttamaan seksuaalista väkivaltaa, vaikka tekijä ei aidosti uskoisi seksuaalisen väkivallan uskonnolliseen oikeutukseen.

Seksuaalisen väkivallan motivaationa on konfliktitilanteissa usein **taloudelliset syyt**¹². Kehittyvissä valtioissa aseellisen konfliktin ja luonnonvarojen esiintyvyyden välillä ollaan todennettu selkeä korrelaatio, sillä runsaat luonnonvarat toimivat motivaationa muodostaa aseellisia ryhmittymiä ja taistella luonnonvarojen saamiseksi. Luonnonvarojen kaupankäynnillä puolestaan voidaan rahoittaa ja ylläpitää taistelua. (Meger 2016, 94.) Aineistossa käsiteltävät valtiot ovat valtaosin kehittyviä valtioita, ja luonnonvarojen laittoman kaupan ja CRSV:n välillä tunnistetaan olevan yhteys. Seksuaalisella väkivallalla ajetaan yhteisöjä pois alueilta, joissa on haviteltavia luonnonvaroja tai potentiaalia esimerkiksi

¹² Esim. “*violence has taken on particularly brutal dimensions, sometimes as a means of pursuing -- economic objectives*” (YK 2009a, 3), “*As an integral component of strategies to secure the control of land and resources, conflict-related sexual violence has devastated the physical and economic security of displaced and rural women and women belonging to minority groups.*” (YK 2018a, 19) ja “*Non-State armed groups, using sexual violence to enforce control over illicit economic activities, including the exploitation of natural resources --*” (YK 2019a, 11).

kaivostoimintaan. CRSV:llä voidaan pakottaa ihmisiä pakkotyöhön esimerkiksi kaivoksiin (YK 2014, 3). CRSV-päätöslauselemissä, velvoittavan säädännön tasolla, turvallisuusneuvosto nosti kaupattaviin luonnonvaroihin liittyvän CRSV:n asialistalleen vasta vuonna 2019 tunnistamalla näiden välisen yhteyden. Vastuuta asetettiin yksityisen sektorin toimijoille kehottamalla niitä varmistamaan, ettei niiden tuotantoprosesseilla hankituilla materiaaleilla rahoiteta CRSV:hen syyllistyviä aseellisia ryhmiä. (YK 2019b.)

Taloudellisista syistä toteutetun CRSV:n tarkoituksena on usein **ajaa ihmiset tai yhteisöt pois** tietyltä alueelta. Häädetyt ihmiset joutuvat siten pakolaisiksi, jolloin he ovat suuremmissa vaarassa joutua uudelleen seksuaalisen väkivallan uhreiksi. Vuotta 2015 käsittelevässä raportissa (YK 2016a) yhdeksi syyksi siihen mennessä poikkeuksellisen suureen Eurooppaan pyrkivään pakolaisaaltoon pidetään CRSV:tä, jota käytettiin tarkoituksenmukaisesti aiheuttamaan pakolaisuutta. CRSV:n ja pakolaisuuden välinen yhteys ilmenee myös ihmissalakuljettajien järjestelmällisessä toiminnassa. Osana toimintaa ovat rakenteet, joiden avulla järjestelmällisesti hyväksikäytetään pakolaisia ihmiskauppaan, kaupalliseen seksiin ja seksuaaliseen orjuuteen. Ihmissalakuljettajat voivat myös vaatia seksuaalisia tekoja toimintansa hintana. (YK 2015a, 12–13; 2016a, 15–17.) Myös kidnappaus seksuaaliseen orjuuteen ja pakkoavioliittoja varten on yleistynyt. Turvallisuusneuvosto mieltää siis CRSV:n uhrien olevan pääasiallisesti jollain muotoa heikommassa asemassa olevia, pääasiallisesti naisia ja tyttöjä: pakolaisia, etnisen, uskonnollisen tai poliittisen vähemmistöjen edustajia.

Kosto mainitaan raporteissa usein konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan motivaationa. CRSV:tä kohdistetaan vastassa olevan puolen siviiliväestöön tai kohdennetusti vastustavan ryhmän jäsenten naispuolisiin perheenjäseniin (esim. YK 2012, 55; 2013, 15; 2016, 56). Kosto on mainittu motivaatioksi hyökkäyksissä pakolaisleireihin. Myös yksittäisten tappojen, kuten korkea-arvoisen virkamiehen tappamisen jälkeen, on kostoksi hyökätty siviiliväestöön (YK 2013a). Inhimillisen tuskan lisäksi koston kohdistaminen nimenomaan naissukupuoleen toisintaa ymmärrystä naisten seksuaalisuuden ja miesten kunnian liittymisestä yhteen. Se tukee käsitystä, että miesten tulee kyetä suojelemaan heikommassa asemassa olevia naisia. Tarkasteltavassa ajanjaksossa koston raportoiminen CRSV:n motivaationa

vähenee, ja viimeisin sen mainitseva raportti on vuodelta 2017. Kosto tuskin kuitenkaan katoaa itsenäisesti väkivaltaan motivoivana tekijänä, jos se on ollut sitä koko edeltävän ajanjakson. Tästä voidaan mahdollisesti vetää muutamia johtopäätöksiä: voi olla, että kosto määritellään myöhemmissä raporteissa muuksi motivaatioksi, tai sitä ei koeta tarpeelliseksi erottaa omaksi perustelukseen. On myös mahdollista, että raportoinnissa ei koeta tarpeellisena ottaa kantaa CRSV:n motivaatioihin, vaan on haluttu enemmän tekokeskeiseen raportointitapaan.

Esimerkiksi vuotta 2015 käsittelevässä raportissa (YK 2016a) todetaan, että julkisessa roolissa oleviin naisiin on kohdistettu seksuaalista häirintää heidän **nöyryyttämisekseen** ja siten hiljentämisekseen. Seksuaalinen väkivalta toimii raportin mukaan tällaisissa tilanteissa naisten sosiaalisen ja moraalisen kontrolloinnin keinona. Tarkoitus on rankaista naisia niin sanotusti kulttuurin vastaisesta toiminnasta ja sulkea heidät yksityiseen piiriin¹³. Tällaista toimintaa ilmenee raportin mukaan useissa konfliktissa tai konfliktin jälkeisessä tilassa olevissa valtioissa. Naisten nöyryyttämiseen ja pelotteluun on liittynyt median toimintaa, esimerkiksi ISIS:n naisiin kohdistettuja pelotteluun tarkoitettuja radiolähetyksiä. (6.) Se, että seksuaalisen väkivallan käyttö ymmärretään näin, noudattaa feminististä ideaalityyppiä. Seksuaalisella väkivallalla rajoitetaan nimenomaan naissukupuolen yhteiskunnallista tilaa. Naiset pyritään väkivalloin pitämään tietynlaisessa, soveliaana pidetyssä naisten roolissa, ja siitä pois pyrkiviä rangaistaan.

Moraaliseen kontrollointiin liittyen CRSV:tä määritellään käytettävän myös tehokkaana **yhteiskunnallisen kontrolloinnin keinona** (*method of social control*). Kontrollointi ei rajoitu vain naissukupuoleen, vaan voi kohdistua koko siviiliväestöön ja vastustajana olevaan aseelliseen ryhmään. **Pelottelu** ja sosiaalinen kontrollointi ovat seksuaalisen väkivallan motiiveina toisiaan tukevia. Väkivallalla pelotellaan siviiliväestöä toimimaan aseellisen ryhmän tahdon mukaisesti. (esim. YK 2014a, 6; 2015a, 6.) Motivaatiot liittyvät usein alueellisen kontrollin hankkimiseen ja ylläpitämiseen. Pelottelutarkoituksessa CRSV:tä kohdistetaan myös usein näkyvässä roolissa oleviin naisiin, jotka toimivat

¹³ "Sexual violence serves as a tool of social and moral control to relegate women to the private sphere and to punish perceived "countercultural" behaviour."

esimerkiksi aktivisteina tai ihmisoikeuksien puolustajina, kuten mainittu luvussa aiemmin. Pelottelulla kavennetaan kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuuksia ja toimintakenttää. (YK 2018, 4.) Pelottelun tai kontrolloinnin vuoksi tehty väkivalta on selkeän tavoitteellista toimintaa. Tavoitteista riippuu, kumpaa ideaalityyppiä lähempänä CRSV on.

5.2.2 Terrorismin liittyvä seksuaalinen väkivalta

Seksuaalista väkivaltaa osana terroristijärjestöjen strategiaa ja toimintamalleja painotetaan vuodesta 2014 lähtien. Vuoteen 2014 viitataan aikana, jota määritteli **ääriryhmien** syyllistyminen järkyttävään raiskaukseen, seksuaaliseen orjuuteen ja pakkoavioliittoihin (YK 2015a, 1). ISIS:n raportoitiin omaksuneen seksuaalisen väkivallan osaksi strategiaansa, jonka tarkoituksena on levittää kauhua, vainota etnisiä ja uskonnollisia vähemmistöjä ja alistaa järjestön ideologiaa vastustavia yhteisöjä (YK 2015a, 9). ISIS:n toiminta nosti valokeilaan myös muiden ääri- ja radikaalien ryhmien käyttämän CRSV:n. Se raportoidaan osaksi esimerkiksi Boko Haramin ja al-Shabaabin ideologiaa ja toimintamallia. (YK 2015a; YK 2018a.)

ISIS:n nousu on selvästi nähtävissä CRSV:n määrittelyssä **terrorismin strategiaksi** konfliktin ja sodan strategian lisäksi. ISIS perusti organisoidun raiskaamisen ja seksuaalisen orjuuttamisen järjestelmän, johon kuuluivat pakkoavioliitot ISIS-taistelijoiden kanssa. (Alexander ja Alexander 2015, 188.) ISIS:n tapauksessa uskonto ja ekstremistinen ideologia ovat vahvasti yhteydessä: on hyvin vaikea erotella uskonnollisten syiden ja terroristijärjestön ideologiaan ja strategiaan liittyvä toiminta. Aineistossa kuvaillaan ISIS:n toteuttaman seksuaalisen väkivallan äärimmäisiä muotoja, esimerkiksi ei-lääketieteellisin syin tehtäviä vahingollisia toimenpiteitä. Niihin ovat kuuluneet esimerkiksi hormonihoito, joilla nuorten tyttöjen fyysistä kehitystä on nopeutettu. Tyttöjen myyntiä ja seksuaalista hyväksikäyttöä on näin ollen voitu aikaistaa ja nopeuttaa. Tyttöjä on myös esimerkiksi huumattu raiskauksen helpottamiseksi. (YK 2016a, 8.) Tämänkaltaisten, paljon mediahuomiota saaneiden tietojen voi olettaa vaikuttaneen turvallisuusneuvoston jäsenten halukkuuteen toimia erityisesti ISIS:n harjoittamaa, mutta myös laajempaa CRSV:n ilmiötä vastaan. CRSV terrorismin keinona nouseekin painotuksessa ajanjakson aikana.

Ääriryhmien toteuttama seksuaalinen väkivalta saa turvallisuusneuvoston mukaan alkunsa identiteeteistä ja ominaisuuksista, joita diskriminoidaan ja joiden avulla väkivallan kohde epäinhimillistetään. Ominaisuuksia voivat olla sukupuoli, seksuaalinen orientaatio ja etninen, poliittinen tai uskonnollinen identiteetti. Etenkin naiset ja tytöt saatetaan mieltää erityisen ala-arvoiksi. Naisten vartaloon ja oikeuksiin kohdistuvat loukkaukset tapahtuvat yhtä matkaa ääriryhmien leviämisen mukana. Näiden samojen syiden nähdään olevan sekä Boko Haramin naisten ja tyttöjen kidnappauksen että ISIS:n naisten ja tyttöjen orjuuttamisen taustalla. Naisten lisääntymisen kontrollointia käytetään valtionrakentamisen keinona. Kontrollointi on oleellista uuden ryhmää edustavan sukupolven kasvattamisessa. (YK 2015a, 24–25; 2019a, 4.)

Terrorismin ja **ihmiskaupan** välisen korreloinnin painotus kasvaa tarkasteltavan ajanjakson aikana. Yhteys tunnistetaan ensimmäisen kerran vuonna 2014 ja vuonna 2016 hyväksytty päätöslauselma 2331 painotti pääasiassa näiden välistä yhteyttä. Seksuaalinen väkivalta ja siihen liittyvä ihmiskauppa tunnistetaan osaksi järjestäytyneen rikollisuuden ja terroristijärjestöjen toimintamalleja. Ihmiskauppa voi olla osa niiden strategisia tavoitteita ja ideologiaa sekä tapaa lisätä varoja ja valtaa. (esim. YK 2016b, 2; 2019a, 4.) Ihmiskauppa on raportoitu tavaksi kasvattaa terroristijärjestöjen pääomaa. Seksiorjien myynnillä ja kidnapattujen naisten lunnailta rahoitetaan toimintaa. CRSV on ollut myös osa terroristijärjestöjen kuten ISIS:n järjestelmällistä rekrytointistrategiaa, jossa rekrytoitaville taistelijoille on luvattu mahdollisuus käyttää tyttöjä ja naisia seksuaalisesti hyväksi. (esim. YK 2015a, 10; 2016a, 8; 2016b.) CRSV:n laajentaminen myös terrorismiin ja järjestäytyneen rikollisuuden harjoittamaan ihmiskauppaan laajentaa tapaa, jolla CRSV on aiemmin ymmärretty.

Naisten ja tyttöjen myyminen seksuaalisiin tarkoituksiin tunnistetaan kuuluvan laajemminkin erityisesti **terroristijärjestöjen poliittiseen talouteen** ja järjestöjen toiminnan rahoittamiseen¹⁴ (esim. YK 2016b). Vuotta 2015 käsittelevässä raportissa yhdeksi suureksi kehityskulukseksi nostettiin se, että aseelliset ryhmät

¹⁴ Esim. "Sexual violence can play a vital role in the political economy of terrorism, with physical and online slave markets and human trafficking enabling terrorist groups to generate revenue from the continuous abduction of women and girls" (YK 2019a, 4).

2013 raportissa. Opportunistisen seksuaalisen väkivallan puuttuminen raporteista noudattelee sodankäynnin ase -ideaalityyppiä, jonka mukaan CRSV liittyy konfliktin tavoitteisiin tai siihen jollain muulla tavalla.

On mahdollista pohtia sitä, voidaanko monissa raporteissa määritellyt seksuaalisen väkivallan tilanteet kuitenkin luokitella opportunistisiksi. Tällaisiin kuuluvat esimerkiksi monet tilanteet, jossa seksuaalista väkivaltaa on tapahtunut pidätystilanteissa; näissä valta-asemassa oleva henkilö käyttää hyväksi tilannetta, jossa seksuaalisen väkivallan uhri on heikommassa ja mahdollisesti puolustuskyvyttömässä asemassa. Toisaalla CRSV:hen syylistyneiden kerrotaan käyttäneen hyväksi heikentyntä turvallisuustilannetta ja oikeudellisen järjestelmän kaatumista ja hyökänneen esimerkiksi ihmisten koteihin ja julkisiin kulkuneuvoihin (esim. YK 2012, 25).

Aineiston mukaan seksuaalisen väkivallan yleisyys kasvaa myös siviiliväestön joukossa silloin, kun seksuaalinen väkivalta on aseellisen konfliktin piirteenä (YK 2009a, 5). Henkilökohtaisia seksuaalisia haluja ei kuitenkaan suoraan osoiteta motivaatioksi raporteissa tai päätöslauselmissa; mainintoja ei tehdä rikoksista, joiden perusteiksi olisi annettu suoraan seksuaalisten halujen täyttäminen. Tämä poikkeaa esimerkiksi Eriksson Baazin ja Sternin (2009) tutkimuksen tuloksista, joissa miesten seksuaalisten halujen täyttämistä pidettiin ensisijaisena perusteena valtaosalle konfliktitilanteissa tapahtuville raiskauksille. Näissä väkivallan teoissa nähtiin kuitenkin taustasyinä myös taloudellisten resurssien epätasainen jakautuminen ja armeijan rakenne. Raporteissa ei kuitenkaan käsitellä pelkästään sotilaiden tai aseellisten ryhmien tekemää väkivaltaa – vaikka se raporteissa valtaosan täyttääkin – joten näillä argumenteilla ei voida suoraan perustella seksuaalisten halujen täyttämisen puuttumista motivaatioiden listauksista.

5.3 Seksuaalisen väkivallan juurisyyt

Turvallisuusneuvosto tunnistaa läpi aineiston useita tekijöitä, jotka nähdään konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan juurisyinä tai väkivallalle altistavina muuttujina. Läpi aineiston juurisyistä eniten painotetaan CRSV:n syyllisten rankaisemattomuutta, joka mainitaan kaikissa asiakirjoissa jopa kymmeniä kertoja.

Selkeästi esille tulevat myös sukupuolten välinen epätasa-arvo, taloudellinen ahdinko, valtion heikentynyt turvallisuustilanne, pakolaisuus ja yhteiskunnassa vallitsevat tietyt kulttuuriset ja perinteiset normit. Nämä syyt ovat usein vahvasti yhteen liittyneitä ja korreloivat keskenään.

Aineiston ensimmäisen raportin (YK 2009a) mukaan CRSV:hen myötävaikuttavat ja sitä pahentavat kaikissa tarkastelluissa valtioissa kolme tekijää: toimintamahdollisuudet eivät ole riittäviä 1) seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseksi ja siviilien suojelemiseksi; 2) seksuaalisen väkivallan rankaisemattomuuden lopettamiseksi; 3) naisiin ja tyttöihin kohdistuvaan jatkuvaan diskriminaatioon tarttumiseksi.¹⁵ Lisäksi merkittäväksi ongelmaksi määritellään se, että CRSV:n uhrien pääsy avun ja hoidon (*remedy*) pariin on riittämätöntä. (7.) CRSV:n varoitusmerkkien ja riskitekijöiden tunnistamisen merkitys nousee aineistossa ensimmäisen kerran esille vuotta 2014 käsittelevässä raportissa, jossa neuvostoa vaaditaan kiinnittämään huomiota niihin sen monitoroidessa turvallisuustilanteita konfliktista kärsivissä valtioissa. Näiksi juurisyiksi määritellään erityisesti lähestyvät vaalit, kansalaiselkkaukset sekä laajamittainen ihmisten liikkuminen, joka johtuu pakkosiirtymisestä tai alueelta häätämisestä.¹⁶ (YK 2015a, 29.) Seksuaalisen väkivallan juurisyihin aletaan siten kiinnittää huomiota.

Oikeuden toteutumisen ongelmat tunnistetaan koko tarkasteltavan ajanjakson ajan valtavaksi ongelmaksi ja konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan juurisyiksi. Konfliktitilanteissa lain voima lakkaa usein vallitsemasta ja valtioiden olemassa olleet oikeudelliset järjestelmät saattavat kaatua. Käsiteltävissä valtioissa raiskauksen ja muun seksuaalisen väkivallan määrittelyt kansallisessa laissa ovat usein vanhentuneita ja puutteellisia. (esim. YK 2009a, 3; 2016, 5). Tuoreimmassa raportissa syyttämättömyyden raportoidaan olevan edelleen vallitseva normi

¹⁵ "All contributions to this report from the country level consistently cite three factors as contributing to and exacerbating sexual violence. These are inadequate measures to: (a) prevent sexual violence and protect civilians; (b) combat impunity for sexual violence; and (c) address continuing discrimination against women and girls, in law and practice."

¹⁶ "I urge the Security Council -- To give due consideration to the risk factors and warning signs of sexual violence in its monitoring of the security situation in conflict-affected countries, particularly in relation to elections, civil strife and mass population movements, such as forced displacements or expulsions;"

CRSV-rikosten kohdalla. Tähän liittyy raportointiin liittyvän stigman lisäksi epäluottamus oikeudellisten järjestelmien toimivuuteen. Myös uhrien tietoisuus oikeudellisista mahdollisuuksista voi olla heikkoa. (esim. YK 2018, 6–7; 2019a, 3.) Joissain valtioissa seksuaalirikokset käsitellään perinteisissä tai yhteisöjen omissa tuomioistuimissa, joissa ratkaisu on usein avioliitto uhrin ja rikollisen välillä. Kymmenissä valtioissa rikoksen tekijä armahdetaan, jos hän menee rikoksen jälkeen naimisiin tai on naimisissa uhrin kanssa. Lukuisat valtiot eivät tarjoa oikeudellista suojaa miespuolisille seksuaalisen väkivallan uhreille (esim. YK 2015a, 4; 2016a, 4).

Taloudellisen ahdingon ja seksuaalisen väkivallan ja hyväksikäytön raportoidaan korreloivan. Taloudellisen turvallisuuden ja autonomian sekä fyysisen turvallisuuden ja autonomian välillä on selkeä yhteys. CRSV ja sen uhka rajoittavat etenkin naisten liikkumisvapautta ja siten hankaloittavat toimeentulon hankkimista. Joissain valtioissa selkeästi suurin osa seksuaalisen väkivallan uhreista edustaa taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti huonommassa olevaa ryhmää (esim. YK 2014, 10–11). Köyhyys altistaa haitallisille selviytymiskeinoille, kuten ihmiskaupalle ja pakotetulle prostituutiolle. Lapsiavioliitot lisääntyvät sekä taloudellisesta pakosta että suojelun tarpeesta. (esim. YK 2014; 2018a.) Lapsiavioliitot ovat suojelumekanismina merkittävä aineistossa nouseva keino. Tyttäriä pyritään suojelemaan taloudelliselta kärsimykseltä tai väkivallan, mukaan lukien seksuaalisen väkivallan uhkalta. (esim. YK 2014; 19). Aineistossa painotetaan sitä, että naisiin ja tyttöihin kohdistunut lisääntynyt CRSV:n uhka liittyy usein nimenomaan tapoihin, joilla konfliktitilanteista pyritään selviytymään. Esimerkiksi pakkosiirtyminen taistelun alta lisää seksuaalisen väkivallan uhkaa. Seksuaalinen hyväksikäyttö lisääntyy myös selviytymisen keinona. (esim. YK 2018a, 24.)

Pakolaisuuden ja konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan raportoidaan olevan yhteydessä koko tarkasteltavan ajanjakson sen noustessa merkittävämmäksi tarkasteltavan ajanjakson edetessä. Pakolaisuus on CRSV:n syy ja seuraus, ja se kasvattaa seksuaalisen väkivallan riskiä monesta syystä. Pakolaisuus liittyy usein muihin CRSV:n juurisyihin, kuten taloudellisen tilanteen heikkenemiseen ja yleiseen turvattomuuteen. Merkittävä tekijä on yhteisön suojelun puuttuminen. Naisten ja tyttöjen raportoidaankin olevan erityisen

turvattomia pakolaisleireissä niin kotimaassaan kuin sen rajojen ulkopuolellakin. Pakolaisleirit ovat usein väkivaltaisia paikkoja, joissa etenkin seksuaalinen väkivalta on yleistä (Tickner 2019, 17). Leirien turvallisuusolosuhteiden heikkenemiseen vaikuttavat muun muassa yliasutus ja puuttuva käytännön turvallisuutta lisäävä infrastruktuuri, kuten valaistus ja aidat. Pakolaisleireillä myös pienaseiden määrät ja saatavuus lisäävät rikollisuutta. (esim. YK 2013a; 2019, 4.)

Sukupuolten välinen epätasa-arvo nähdään CRSV:n juurisyyksi tarkasteltavan ajanjakson aikana vaihtelevasti. Vuonna 2009 CRSV:n taustalla tunnistetaan olevan naisiin ja tyttöihin kohdistuva diskriminaatio, joka pahenee konfliktin aikana (YK 2009a, 8). Sukupuolten välistä epätasa-arvoa seksuaalisen väkivallan juurisyyntä tai sitä aiheuttavana tekijänä ei kuitenkaan mainita ollenkaan vuosien 2010–2013 raporteissa, minkä jälkeen se nostetaan taas esiin. Vuoden 2014 raportin mukaan eri konteksteissa tapahtuvalla CRSV:llä on yhteisenä muuttujana taustalla vaikuttava **rakenteellinen sukupuoleen perustuva syrjintä**. Syrjintää tapahtuu virallisissa ja epävirallisissa oikeusjärjestelmissä. Se ilmenee myös naisten poissulkemisessa poliittisesta elämästä. Sukupuoleen perustuva diskriminaatio yhdistetään tässä nimenomaan naissukupuoleen. Militaristisissa yhteiskunnissa korostunut sukupuolten välinen epätasa-arvo pahentaa seksuaalista väkivaltaa. (esim. YK 2015a, 4, 48.) Uusimmissa asiakirjoissa viitataan suoraan rakenteelliseen sukupuolten väliseen epätasa-arvoon ja diskriminaatioon seksuaalisen väkivallan juurisyyntä ja tunnistetaan niiden vaikuttavan sekä rauhan että sodan aikana (YK 2018a, 1; 2019b, 8).

Vuotta 2015 käsittelevässä raportissa (YK 2016a) nostetaan merkittäväksi tarkkailtavaksi tekijäksi median kiihotus ja yllyttävä retoriikka naisiin kohdistuvaan seksuaaliseen tai muuhun väkivaltaan. Median **misogyyninen propaganda** sekä **naisten vapauksien ja oikeuksien rajoittaminen** edeltävät usein seksuaalisen väkivallan käyttöä sodankäynnin, terrorismin ja poliittisen tukahduttamisen taktiikkana. Turvallisuusneuvosto nostaa siten selvästi esiin naisiin kohdistuvan väkivallan jatkumon, sekä naisten aseman rajoittamisen jo ennen konfliktia CRSV:n varoitusmerkkeinä. Seksuaalista väkivaltaa ei eroteta vain konflikteissa tapahtuvaksi, muusta väkivallasta poikkeukselliseksi toiminnaksi. Väkivallan jatkumon tunnistaminen on selkeä siirtymä kohti feminististä ideaalityyppiä.

Vuoden 2009 raportin (YK 2009a) mukaan monissa valtioissa ympäri maailman seksuaalinen väkivalta juontaa juurensa patriarkaalista rakenteista. On merkille pantavaa, että patriarkaattia tai patriarkaalisia rakenteita ei kuitenkaan mainita CRSV:n syinä enää aineiston myöhemmissä asiakirjoissa. Ennen konfliktia vallitsevien väkivallan ja naisiin kohdistuvan diskriminaation perinteiden nähdään pahenevan konfliktin aikana. (8.) Daviesin ja Truen (2015) mukaan CRSV-raporttien konfliktista kärsivissä maissa on nähtävissä selvää korrelaatiota sen välillä, että naisten pääsy julkiseen tilaan rajoitetaan sekä raportoidaan seksuaalista ja sukupuolittunutta väkivaltaa. Naisten liikkumisen ja julkisen osallistumisen rajoittaminen on osa konfliktin dynamiikkaa ja keino myös ylläpitää konfliktia. Tämä pätee tilanteissa, joissa naisten ja tyttöjen vartaloiden voidaan sanoa toimivan ryhmän identiteetin symbolina, ja samalla erilaisuuden symbolina, erityisesti etnisissä, nationalistisissa ja ääriryhmissä. Näin ollen seksuaalinen ja sukupuolittunut väkivalta ovat poliittisen dominoinnin ja väkivallan strategiaa. (505.)

Sukupuolten epätasa-arvoon liittyvät muotoilut ovat siis vahvoja ensimmäisissä asiakirjoissa, ja muutaman vuoden tauon jälkeen niihin palataan. Tätä voidaan tulkita niin, että epätasa-arvoa ei ole järjestelmällisesti pidetty merkittävänä CRSV:n juurisyynä tai sitä pahentavana tekijänä, mutta sen merkitys on jälleen korostunut. Vielä kymmenen vuotta sitten yhtenä argumenttina siitä, ettei turvallisuusneuvoston omaksumat feministiset ideat todellisuudessa ole aidosti feministisiä, on käytetty sitä, ettei sukupuolten rakenteelliseen epätasa-arvoon ole otettu kantaa (Otto 2010, 106). Myös tämän väitteen perusteella turvallisuusneuvosto on siirtynyt kohti feminististä ideaalittyyppiä nostaessaan rakenteellisen sukupuolten epätasa-arvon CRSV:n juurisyiksi.

Turvallisuusneuvosto painottaa uusimmissa asiakirjoissa yhteiskunnissa vallitsevien, usein perinteisten **normien ja asenteiden** vaikutusta CRSV:hen. Väkivaltaa tehdään naisia kohtaan kulttuurin ja perinteen nimessä (YK 2009a, 9). Normien ja asenteiden vuoksi konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan seuraukset eivät rajoitu vain uhrin kokemaan väkivaltaan. Yhteiskunnassa vallitsevat haitalliset normit ovat merkittävä tekijä CRSV:n aliraportoinnissa. (esim. YK 2018a.) Rikosten raportoimattomuus estää syyllisten saattamisen oikeuteen ja

piilottaa seksuaalisen väkivallan laajuuden. Haitallisiksi normeiksi määritellään tässä työssä aineiston perusteella muun muassa uskonnolliset ja kulttuurilliset normit, perheessä ja yhteisössä vallitsevat perinteet ja näistä juontavat tabut.

Esimerkiksi käsitys naisten kunniaa ja sen säilyttämisen tärkeydestä mielletään läpi aineiston merkittäväksi, erityisesti CRSV:n seurauksia pahentavaksi normiksi. Naisten kunniaa saatetaan suojella sillä, että naispuoliset CRSV:n uhrin pakotetaan väkivallan jälkeen avioliittoon – jopa väkivallan tekijän kanssa (esim. YK 2012, 19). Joissain valtioissa vallitsevat sosiaaliset ja oikeudelliset normit vierittävät syyn seksuaalisesta väkivallasta tekijän sijasta sen uhrille. Äärimmäinen kunniaan liittyvä seuraus on raiskauksen uhrien suostuttelu itsemurhapommittajiksi siveytensä ja säädyllisyytensä pelastamiseksi. (esim. YK 2009a, 7; 2010a, 10.) Kunnia väkivallan pelko on aito monissa maissa, sillä perheet suojelevat kunniaansa jopa CRSV:n uhrien kunniamurhilla. Niin sanotut naisten asiat mielletään paikoin asioiksi, joista ei ole soveliasta puhua, mikä kattaa myös koetun CRSV:n raportoinnin. Uurit voivat uskonnollisten normien vuoksi jättää palaamatta kotiin yhteisönsä luo. (esim. YK 2015a, 18; 2016, 24, 28.) Naisten kunnian normi toisintaa feminististä käsitystä haitallisista sukupuolnormeista ja naisia alistavista rakenteista. Sen tunnistaminen uusimmissa asiakirjoissa CRSV:n juurisyyksi on siirtymä feministiseen ideaalityyppiin.

5.4 Millä tavoin seksuaalinen väkivalta vaikuttaa?

Tässä alaluvussa perehdytään turvallisuusneuvoston käsityksiin siitä, millaisia moninaisia vaikutuksia konflikteihin liittyvällä seksuaalisella väkivallalla on. Seksuaalinen väkivalta voi toimia pelotteena, joka hajottaa yhteisöjä. Se aiheuttaa laajaa pakolaisuutta ja siten riistää ihmisiltä kodin, toimeentulon ja yhteisön tuoman turvan. Pakoon lähteneet ihmiset ovat jälleen erityisen alttiita seksuaaliselle väkivallalle ja hyväksikäytölle sekä muulle rikollisuudelle. CRSV:n uurit joutuvat usein yhteisöjensä stigmatisoimiksi. Seksuaalisesta väkivallasta alkunsa saaneet lapset ovat usein yhteisössään huonommassa asemassa, jos heitä hyväksytään sen jäseniksi ollenkaan.

Ensimmäisessä aineistoon kuuluvassa raportissa seksuaalinen väkivalta määritellään syvästi epäinhimillistäväksi sekä intensiivisiä psyykkisiä ja fyysisiä traumoja jättäväksi (YK 2009a, 2). Myöhemmissä raporteissa näin vahvasta määrittelystä on luovuttu. Ensimmäisessä raportissa puhutaan myös CRSV:n uhrien kaksinkertaisesta uhriudesta: ensimmäinen syntyy itse seksuaalisesta väkivallasta, ja toinen pelon, häpeän ja stigman kantamisesta. Tähän nähdään liittyvän kulttuuri, jossa seksuaalisesta väkivallasta ei keskustella. Se estää uhrien pääsyä oikeuden ja avun pariin, ja antaa siten syyttämättömyyden ilmapiirin ja perinteen vallita. (YK 2009, 9.) Feministisen tutkimuksen mukaan ensimmäisissä turvallisuusneuvoston määrittelyissä naiset mielletään CRSV-kontekstissa vain uhreiksi. Tämä tukee yksioikoista käsitystä siitä, ettei nainen voi olla sekä uhri että aktiivinen toimija. (Otto 2014, 163.) Naisten mieltäminen pelkästään uhreiksi ei selvästi ole feministisen ideaalityypin mukaista, joten tämän työn jaottelussa se voidaan luokitella lähemmäs sodankäynnin ase-ideaalityyppiä.

Konflikteihin liittyvään seksuaaliseen väkivaltaan mielletään turvallisuusneuvoston ymmärryksessä liittyvän vahvasti **stigma**. Uhriin kohdistuva ja heidän pelkäämänsä leimautuminen toistuu kaikissa CRSV-raporteissa. Turvallisuusneuvosto siis mieltää stigman merkittäväksi CRSV:hen liittyväksi tekijäksi, eikä sen määrällinen ymmärrys muutu tarkasteltavan ajanjakson aikana. Erityisesti CRSV:hen liittyvän stigman nähdään hajottavan perhesiteitä ja yhteisön sisäisiä suhteita (esim. YK 2010a, 6; 2016a, 6). Sosiokulttuurisen stigman mielletään lähes universaalisti seuraavan raiskausta. Stigman muodot vaihtelevat, mutta siitä kärsivät seksuaalisen väkivallan suorat uhrit, heidän perheensä, yhteisönsä ja väkivallan seurauksena syntyvät lapset. Aineiston mukaan stigmalla ja leimautumisen pelolla voi olla seksuaalisen väkivallan uhrille jopa hengenvaarallisia seurauksia. Väkivallan uhreja saatetaan äärimmäisissä tapauksissa jopa murhata kunnian nimessä, tai tilanne voi johtaa itsemurhaan. Uhrit saattavat kärsiä fyysistä vammoista tai seksuaalisesti välittyvistä taudeista, joita ei leimautumisen pelon vuoksi uskalleta hoidattaa lääkärillä. Vaaraa tuottavat myös CRSV:n seurauksena turvottomasti toteutetut abortit ja äitiyskuolleisuus. (esim. YK 2013, 2; 2017a, 19.)

Raporteissa nostetaan esille miespuolisten CRSV:n uhrien kokema erityinen stigma. Esimerkkinä, vuoden 2017 raportin (YK 2018a) mukaan 60 valtiossa miehiä ei tunnisteta lainsäädännössä seksuaalisen väkivallan uhreiksi. Valtioissa, joissa homoseksuaalisuus on kriminalisoitu, pojat ja miehet jättävät kokemansa CRSV:n raporttoimatta rikossyytteen pelosta. (esim. YK 2019a, 5.) Leimautumisen pelko vaikuttaa negatiivisesti kaikkeen konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan raportointiin, sillä uhrin pelkäävät seurausten vuoksi raportoida kokemiaan rikoksia. Uusimmassa päätöslauselmassa konkreettiseksi tavoitteeksi kirjataan uhriin kohdistuvan stigmat siirtäminen rikoksen tekijöille. Stigman hälventämisessä tärkeinä pidetään tukea uhrien kuntoutukseen ja heidän yhteiskuntaan uudelleenintegroiinsa. (YK 2019a, 3; 2019b, 7.)

CRSV:stä johtuvalla stigmalla voi siis olla hyvin vaikeita seurauksia. Kuitenkin sen, että korostetaan leimautumista seuraavaa kunnian menettämisen kauheutta, voidaan sanoa toisintavan vanhanaikaista, viktoriaanista käsitystä siitä, mitä kunnian menettämisestä seuraa. Englen (2014) mukaan tällaisissa käsityksissä raiskaus mielletään jopa kuolemaa pahemmaksi kohtaloksi. Nykypäivänä tästä syy vieritetään CRSV:n uhrien yhteisöille, joiden ajattelulla ja käytöksellä leimauksen nähdään tapahtuvan. Turvallisuusneuvoston CRSV-käsittelyä voi tulkita niin, että enenevässä määrin CRSV:stä seuraavat ongelmat juontavat stigmasta, eivätkä niinkään itse väkivallasta. YK:n käsityksen voidaan Englen mukaan nähdään olevan myös se, etteivät CRSV:n uhrin pääse enää koskaan kokonaisvaltaisesti yhteisöjensä jäseniksi. (33.)

Aineiston mukaan naisia, jotka synnyttävät CRSV:n seurauksena lapsia, hyljeksitään yhteisöissä. Tämän seurauksena naiset kärsivät taloudellisista ja sosiaalisista ongelmista. Stigma ei rajoitu vain äiteihin, vaan heidän lapsensa kärsivät leimautumisesta jopa koko elämänsä. Kuvaavaa on, että raporteissa painotetaan edelleen Bosniassa 1990-luvun puolivälissä tapahtuneen seksuaalisen väkivallan seurauksena syntyneiden lasten tukemisen ja leimautumisen vastaisen työn merkitystä (esim. YK 2018a, 6). CRSV:n seurauksena syntyneitä lapsia kutsutaan leimaavilla nimityksillä, kuten ”huono veri” tai ”vihollisen lapset” (YK 2019a, 5). Lapset voivat kamppailla kuulumattomuuden kanssa vuosikymmenien ajan, mikä stigmat lisäksi tekee heistä hyvin alttiita esimerkiksi aseellisten ja ääriyhmi-

rekrytoinneille. Tällä hetkellä raiskauksen uhrina syntyneet lapset tunnustetaan uhreiksi kuitenkin vain Kolumbiassa. (YK 2018a, 6.) Seksuaalisen väkivallan trauma myös korreloi CRSV:n tekemisen kanssa: lapsina konfliktin kauhuille alistumisen on todettu voivan lisätä seksuaaliseen väkivaltaan syyllistymisen todennäköisyyttä myöhemmin elämässä (YK 2010a, 6).

Konflikteihin liittyvällä seksuaalisella väkivallalla on siis laajoja seurauksia ainakin henkilökohtaisella, paikallisella ja kansallisella tasolla. CRSV aiheuttaa pakolaisuutta ja maan sisäistä siirtolaisuutta. Se estää siviileitä palaamasta kotiin, mikä vaikuttaa katastrofaalisesti heidän taloudelliseen tilanteeseensa valtioissa, joissa valtaosa saa elantonsa maanviljelystä. CRSV rajoittaa vapaata liikkumista. CRSV:n käyttö ja sen uhka vaikuttavat negatiivisesti kansalaisten osallistumiseen ja etenkin naisten poliittiseen, yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen vaikuttamiseen. CRSV estää kestävästä rauhaa ja turvallisuutta sekä rajoittaa kestävästä kehitystä. (esim. YK 2013b, 2; 2018; 2019a.) Vuonna 2009 CRSV määriteltiin jopa ”diskriminaation muodoksi, joka rajoittaa ja estää naisten mahdollisuuksia käyttää oikeuksiaan yhtäläisesti miesten kanssa sekä osallistua täysin ja tehokkaasti konfliktien ratkaisun ja rauhanrakennuksen prosesseihin”¹⁷ (YK 2009a, 4). Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan niitä keinoja, joita turvallisuusneuvosto edistää näiden CRSV:n seurausten ennaltaehkäisemiseksi.

¹⁷ *“It (sexual violence) is a form of discrimination that inhibits and restricts the ability of women to exercise their rights on the basis of equality with men, and to fully and effectively participate in conflict resolution and peacebuilding processes.”*

6 MITEN KONFLIKTEIHIN LIITTYVÄN SEKSUAALISEN VÄKIVALLAN LOPETTAMISEKSI TOIMITAAN?

Tässä toisessa analyysiluvussa syvennyttään selvittämään niitä keinoja, joita turvallisuusneuvosto edistää konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan lopettamiseksi. Analyysia ohjaa hypoteesi 2, jonka mukaan CRSV:n määritelmän muuttuminen on vaikuttanut toimiin, joita sen lopettamiseksi tehdään. Analyysissa myös selvennetään vastauksia tutkimuskysymykseen eli siihen, miten YK:n turvallisuusneuvosto on määritellyt konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan 2000-luvulla.

Toimien kirjo konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan lopettamiseksi on aineiston perusteella hyvin laaja. Aineistosta tulevat selkeästi esille keinot, jotka voidaan luokitella erityisesti oikeudellisten toimien vahvistamiseksi, tiedon ja sen jakamisen lisäämiseksi, CRSV:n selviytyjien kokonaisvaltaiseksi tukemiseksi, naisten voimaannuttamiseksi, haitallisten tapojen ja normien muuttamiseksi sekä yhteistyön tekemiseksi yhteiskunnan eri tason toimijoiden välillä. Kokonaisvaltaisena tavoitteena CRSV:n poistamisen ja ennaltaehkäisemisen työssä on aineistossa seksuaaliseen väkivaltaan liittyvän stigman poistaminen. Myös haitallisten sosiokulttuuristen normien muuttaminen on merkittävä turvallisuusneuvoston tavoite erityisesti vuodesta 2015 lähtien (YK 2015, 28).

Kokonaisvaltaisen ja turvallisuusneuvoston eri sektoreilla toteutettavan toiminnan vaatimus CRSV:n lopettamisessa korostuu raporttien suosituksissa. Turvallisuusneuvosto korostaakin toimivansa kokonaisvaltaisen lähestymistavan mukaisesti. Tällä tarkoitetaan muun muassa yhteistyön tekemistä eri tason toimijoiden kanssa: kansainvälisten, alueellisten ja paikallisten järjestöjen, ruohonjuuritason organisaatioiden, valtiollisten ja ei-valtiollisten organisaatioiden, ynnä muiden. CRSV:n kitkemisen vastaista työtä tekee ainakin sekä oikeudellinen, terveydenhoito- että turvallisuussektori.

Kun CRSV:tä lähestytään turvallisuuden ja siviilien suojelun kautta, painotetaan väkivallan ehkäisyä, reaaliaikaista toimintaa sekä jälkikäteen annettavaa apua. Aineistossa todetaan, että kansainvälinen yhteisö on alkanut lähestyä CRSV:tä juuri

tällä tavoin turvallisuuskysymyksenä: kiinnittämällä huomiota rakenteellisiin turvallisuuteen liittyviin tekijöihin, jotka edistävät CRSV:tä. Tämä erottelu tehdään perinteiseen käsitykseen CRSV:stä lisääntymisterveys- tai kehityskysymyksenä. (YK 2010a, 3.) Bernardin ja Durhamin (2014) mukaan CRSV:n ennaltaehkäisyä ei voida lähestyä vain aseellisen konfliktin näkökulmasta. Ennaltaehkäisyn onnistumiseksi vaaditaan vankka ymmärrys konfliktin kontekstista, sen dynamiikasta ja seksuaaliseen väkivaltaan syyllistyvistä toimijoista. Kattavassa suunnitelmassa on otettava huomioon konfliktin laajat vaikutukset, kuten perheväkivallan lisääntyminen konfliktitilanteissa. CRSV:n tehokkaan ennaltaehkäisyn tulisi siten olla kattavaa ja ottaa huomioon eri tasot ja eri alojen asiantuntijuus. (433–34.)

Tieto on keskeisessä roolissa CRSV:n lopettamisessa ja ennaltaehkäisemisessä. Kautta aineiston korostetaan ajankohtaisen ja laadukkaamman tiedon saannin merkitystä. Siihen panostetaan vahvistamalla raportointi- ja monitorointijärjestelmiä sekä tukemalla esimerkiksi median työtä luotettavan tiedon jakajana. Tiedon keräämistä pyritään parantamaan vaikuttamalla syihin, jotka estävät CRSV:tä kokeneita raportoimasta rikoksia. Seksuaalinen väkivalta on sota-ajan aliraportoiduimpia rikoksia, joten CRSV:n todellista laajuutta on mahdotonta tietää, eikä kaikkia tapauksia pystytä dokumentoimaan. Aliraportoinnin syyt ovat sosioekonomisia, kulttuurisia ja logistisia. (esim. YK 2017, 6; 2019a, 28–29.) Merkittävä raportointia estävä tekijä on stigma, jonka uhrit pelkäävät seuraavan seksuaalisen väkivallan uhriksi paljastumista. Pelkona ovat myös kosto ja uudet turvallisuusuhkat. Raportointia haittaa myös ihmisten epäluottamus valtioiden oikeusjärjestelmiin, joiden toiminta ei täytä esimerkiksi kansainvälisen oikeuden vaatimia standardeja CRSV-rikosten käsittelyssä. Luotettavan tiedon saantia CRSV:stä haittaavat myös YK:n henkilöstön liikkumiselle asetettavat rajoitukset kohdemaissa. (esim. YK 2018a.) Luotettavalla tiedolla ja sen jakamisella pystytään vaikuttamaan sodankäynnin ase-ideaaliteydessä korostuvaan rikosoikeudellisen vastuun toteutumiseen. Se on kuitenkin myös keino feministisen ideaaliteyden painottamisessa juurisyihin puuttumisessa.

6.1 Selviytyjät toiminnan keskiöön

Aineistossa on nähtävissä selkeä siirtymä erilaiseen suhtautumiseen CRSV:n uhreihin ja heidän tuekseen tehtäviin päätöksiin. Päätöslauselma 2467 vuodelta 2019 ja sitä edeltäneet kaksi pääsihteerin raporttia siirtävät painotuksen selkeästi selviytyjäkeskeiseen tapaan lähestyä konflikteihin liittyvää seksuaalista väkivaltaa. **Selviytyjäkeskeinen lähestymistapa** (*survivor-centred approach*) tarkoittaa sitä, että selviytyjien kuuntelemiseen panostetaan ja heidän toimijuutensa tunnustetaan. Selviytyjien omat näkemykset voidaan ottaa huomioon kehitettäessä heille tarjottavia ratkaisuja ja palveluita. (Stavrevska 2020, 4.) Aineistossa lähestymistavassa korostetaan selviytyjien tarpeiden asettamista ensisijaisiksi. Selviytyjien, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien, oikeuksien kunnioittamista painotetaan. Muutos on hyvin viimeaikainen, sillä painotus on tuotu ilmi vasta vuotta 2017 käsittelevästä raportista lähtien ja päätöslauselmien osalta vasta uusimmasta. Turvallisuusneuvoston uusien asiakirjojen mukaan se on omaksunut selviytyjäkeskeisen lähestymistavan CRSV-toiminnassaan.

Koko aineistossa CRSV:tä kokeneista käytetään ristiin nimityksiä *selviytyjä* (*survivor*) ja *uhri* (*victim*).¹⁸ Termit jo itsessään kertovat siitä lähestymistavasta, jolla henkilöihin suhtaudutaan. Samassa tekstissä voidaan käyttää molempia nimityksiä ristiin, riippuen esimerkiksi kontekstista. Uusimmassa päätöslauselmassa käytetään pääsääntöisesti nimitystä *selviytyjä*. Tämä voidaan tulkita niin, että turvallisuusneuvosto määrittelee henkilöt enemmän toimijuuden kautta, eikä niinkään staattisemman uhrin roolin linssien lävitse. Esimerkiksi kansalaisjärjestöt olivat laajasti vaatineet turvallisuusneuvostoa omaksumaan selviytyjäkeskeisen lähestymistavan CRSV-työhön (Labenski 2020, 2).

Oikeuden varmistaminen CRSV:stä selviytyneille vaatii laajaa ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa oikeuteen; sellaista, joka pystyy riittävästi vastaamaan uhrien tarpeisiin. Feministisestä näkökulmasta tässä eivät riitä turvallisuusneuvoston perinteiset, sanktioita ja juridisia rangaistuksia käyttävät strategiat. Nämä nähdään militaristisina ja maskuliinisoituina. Tätä on perusteltu esimerkiksi sillä, että

¹⁸ Tässä työssä käytetään myös molempia termejä pääasiassa mukaillen aineistossa kyseisessä kohdassa käytettävää termiä.

CRSV:n seuraukset voivat vaikuttaa uhrien elämään kauan sen jälkeen kun – tai jos – rikoksenteijä on tuomittu oikeuteen. Aidon oikeuden toteutuminen vaatii siten selviytyjien ottamista oikeudellisten ratkaisujen keskiöön. (Aroussi 2011.) Feministien voidaan siten sanoa vaatineen juuri selviytyjäkeskeistä lähestymistapaa CRSV:hen puuttumisessa.

Selviytyjäkeskeiseen lähestymistapaan ja kokonaisvaltaiseen oikeuden ja vastuunkannon konseptiin liittyy kasvava **sotakorvausten** (*reparations*) merkityksen painotus. CRSV:n selviytyjien oikeus sotakorvauksiin tuodaan esiin läpi aineiston, mutta sitä aletaan korostaa vasta vuoden 2019 asiakirjoissa, jolloin siirtymä selviytyjäkeskeiseen lähestymistapaan on havaittavissa. Sotakorvausten tarkoitus on hyvittää tai korvata yksilöille heihin kohdistuneista rikoksista aiheutunut haitta ja vahinko (YK 2013a, 25). Sotakorvaukset CRSV:n selviytyjille voivat olla monipuolisia: niihin kuuluvat muun muassa vahingonkorvaukset, kompensatio, kuntoutus ja hyvitykset, kuten anteeksiannot. Korvauksiin voidaan lukea myös keinot totuuden selvittämiseksi ja takuut tekojen toistumattomuudesta. (esim. YK 2009a, 13; YK 2019a, 7.)

Ajanjakson edetessä havaittu tieto siitä, että suurin osa CRSV:n uhreista on köyhistä olosuhteista, näkyy **taloudellisten toimien** merkityksen korostamisessa. Sotakorvauksissa aletaan painottaa taloudelliseen hyvinvointiin vaikuttavia käytännön tekijöitä: taloudellista voimaannuttamista, asuntoa, palveluiden takaamista sekä raiskauksesta syntyneiden lasten koulutusta. Tunnistettu taloudellisen pärjäämisen ja turvallisuuden välinen yhteys välittyy käytännön ohjeistusten kautta. (esim. YK 2016a, 25; 2017a 5–6.) Käytännössä pidetään tärkeänä, että turvallisuusneuvosto tukee valtioita oikeudellisten ja hallinnollisten korvausten tarjoamisessa selviytyjille, sillä heidän oikeutensa on päästä riipeästi riittävän ja tehokkaan avun piiriin (YK 2019a, 30).

Seksuaalisesta väkivallasta selviytyneille tarjottavien **palveluiden** varmistamista vaaditaan läpi aineiston, ensimmäisen kerran päätöslauselmassa 1888 (YK 2009b). Tällöin vuonna 2009 palveluina mainitaan terveyspalvelut, psykososiaalinen tuki, oikeudellinen apu sekä sosiaali- ja taloudelliset palvelut yhteiskuntaan uudelleenintegroimiseksi. (5.) Myöhemmin tarvittavien palveluiden listaukseen

lisättiin uhrien toimeentulon tukeminen sekä laaja monialaisten palveluiden tarjoaminen (YK 2013b, 5). Vuonna 2016 hyväksytty päätöslauselma on ensimmäinen, jossa vaaditaan (myöhemmin ristiriitaiseksi nousseiden) **seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluiden** (*sexual and reproductive health rights*) takaamista seksuaalisen väkivallan uhreille (YK 2013b, 5). Seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvät palvelut ovat laaja käsite, joka sisältää laajasti henkilökohtaiseen hyvinvointiin kuuluvia tekijöitä, mukaan lukien naisten hoidon raskauden aikana ja sen jälkeen. Nykypäivänä tarjottaviin palveluihin sisältyy myös CRSV:n uhreiksi joutuneiden mahdollisuus aborttiin. (Ergas 2019, 24.)

Välittömät sairaanhoitopalvelut, kuten raiskauksen jälkeinen kliininen hoito, ovat seksuaalisen väkivallan uhreille usein kriittisen tärkeitä. Aineistossa esitetään huoli siitä, että etenkin akuuteissa humanitaarisissa kriiseissä palveluiden saaminen on erittäin hankalaa. Vaikka joissain kaupungeissa vaadittavia palveluita on saatavilla, ei niitä esimerkiksi maaseudulla usein ole. Aseellisen konfliktin aikana palveluiden pariin hakeutumisen kynnyksenä on, kuten aiemmin mainittu, usein henkeen kohdistuva uhkailu, stigman pelko, yhteisön painostus sekä palveluiden olemattomuus tai niistä tietämättömyys. (esim. YK 2017, 9; 2019a, 6.) Sairaanhoitopalveluihin panostamisella nähdään olevan laaja merkitys yhteiskunnan kannalta. Palveluiden puuttuminen pahentaa myös CRSV:n aliraportointia (esim. YK 2019a, 8).

Uusin, vuonna 2019 hyväksytty päätöslauselma 2467 laajensi turvallisuusneuvoston mahdollisuuksia puuttua niiden **lasten tilanteeseen**, jotka syntyvät CRSV:n seurauksena. Päätöslauselmassa todetaan, että CRSV:n takia raskaaksi tulevat tytöt ja naiset sekä heidän lapsensa voivat kohdata jopa henkeä uhkaavia riskejä. Näitä ovat esimerkiksi fyysiset ja psyykkiset vahingot, taloudellinen ja sosiaalinen syrjäytyminen, diskriminaatio, valtiottomuus sekä pääsyn epääminen sotakorvausten piiriin. Kiinnostavaa on se, että turvallisuusneuvoston päätöslauselmassa kiinnitetään huomiota epäsuoriin väkivallan seurauksiin eli CRSV:n seurauksena syntyneiden lasten kohteluun. Näin ollen seksuaalisen väkivallan uhriksi käsitetään itse uhrin lisäksi tämän väkivallasta alkunsa saava lapsi. CRSV:n määrittelyä sodankäynnin aseeksi arvostelleet ovat kritisoineet sitä, ettei määrittelyssä oteta huomioon CRSV:n seurauksena syntyneitä

lapsia. Sodankäynnin ase -diskurssissa ollaan keskitytty kaksijakoisesti väkivallan tekijään ja väkivallan uhriin eli sotilaaseen ja siviiliin. CRSV:hen vastaaminen on siten keskittynyt syyllisen asettamiseen vastuuseen teoistaan, uhrin paranemisen tukemiseen sekä laajemmin valtion ja ihmisten turvallisuuden palauttamiseen. (Crawford 2017, 166.) Turvallisuusneuvoston uusimmassa päätöslauselmassa asetetut toimet CRSV:n seurauksena syntyneiden lasten aseman auttamiseksi on siten selvä siirtymä feministiseen ideaalityyppiin.

Selviytyjien laittaminen keskiöön siinä työssä, jota tehdään CRSV:n kitkemiseksi, voidaan nähdä siirtymänä turvallisuusneuvoston politiikassa. CRSV on nähty turvallisuusneuvostossa kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden kysymyksenä. Uusi lähestymistapa voidaan tulkita siirtymäksi kohti feminististä turvallisuusnäkökulmaa, jossa yksilöt, eivät valtiot, ovat turvallisuuden keskiössä. Selviytyjäkeskeiseen lähestymistapaan siirtyminen yhdistetään holistiseen oikeuden ja vastuun konseptiin, jonka turvallisuusneuvosto ottaa lähtökohdaksi uusimmassa päätöslauselmassaan. Tässä lähestymistavassa kaikkien selviytyjien tarpeita tulee kunnioittaa ja ottaa huomioon ilman syrjintää. Vähemmistöt, erityisen heikot ryhmät, joihin väkivaltaa saatetaan erityisesti kohdentaa, tulee sisällyttää palveluiden piiriin. (YK 2019a.) Uusimmassa päätöslauselmassa kehoitetaan valtioita tunnustamaan yhtäläiset oikeudet kaikille, joihin CRSV on vaikuttanut. Tähän sisällytetään seksuaalisen väkivallan seurauksena syntyneet lapset, jotka usein jätetään sotakorvausten piirin ulkopuolelle. Toisaalta tulee ottaa huomioon se, että näin lyhyen muutoksen ajanjakson perusteella ei voida tietää, onko siirtymä selviytyjäkeskeisyyteen pysyvä – tai sitä, kuinka päätöslauselmatekstit konkretisoituvat käytäntöön.

6.2 Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen

”Rakenteelliset sukupuoleen perustuvat eriarvoisuudet ja syrjintä ovat sen eri vaikutuksen keskiössä, joka konfliktilla on naisille, miehille, pojille ja tytöille. Seksuaalisen väkivallan ehkäisy vaatii todellisen sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä ennen, jälkeen ja konfliktin aikana – mukaan lukien varmistamalla naisten täysinäinen ja todellinen osallistuminen poliittiseen, taloudelliseen

ja yhteiskunnalliseen elämään sekä varmistamalla saavutettavat ja reagoivat oikeus- ja turvallisuusinstituutiot.”¹⁹ (YK 2019a, 1.)

Läpi aineiston painotetaan naiset, rauha ja turvallisuus -agendan laajemman implementoinnin merkitystä, myös konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan lopettamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Naisten aseman edistämiseksi päätöslauselmissa vedotaan edellisiin 1325-päätöslauselmiin. Lisäksi uusimmissa päätöslauselmissa vedotaan YK:n naisten oikeuksien sopimukseen, naisten ihmisoikeuksia edistävään Pekingin toimintaohjelmaan ja YK:n Kaikkinaiseen naisten syrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen (*Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women*), jonka tarkoituksena on edistää ihmisoikeuksien tasa-arvoista toteutumista naisten osalta. Naisten osallistaminen ja kuuleminen voi usein tarkoittaa käytännössä kansalaisyhteiskunnan osallistamista eli naisjärjestöjen ottamista mukaan päätöksentekoprosesseihin ja neuvottelupöytiin (esim. YK 2008, 4).

Naisten krooninen aliedustus oikeus- ja turvallisuussektoreilla haittaa reagoimista konflikteihin liittyvään seksuaaliseen väkivaltaan. He ovat aliedustettuina kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta ylläpitävissä toimielimissä ja prosesseissa sekä poliittisten ja turvallisuuteen liittyvien instituutioiden johtavissa asemissa. Naisten osallisuuden vähyydestä ollaan huolissaan kautta linjan, kansainvälisesti, alueellisesti ja paikallisesti; esimerkiksi humanitaarisen avun kontekstissa ei oteta sukupuolia huomioon. Naisten osuuden kasvattaminen on keino myös kattavampaan raportointiin. Ruohonjuuritasolla naispuolisten CRSV:n uhrien on usein helpompi jakaa kokemuksensa toisen naisen kuin miehen kanssa. Sen sijaan 1325-agendan riittämätön implementointi vaikuttaa haitallisesti kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitoon. (esim. YK 2009b, 2–3; 2019b, 2.)

Naisten osallistamista CRSV-prosesseihin ja heidän toimijuutensa lisäämistä peräänkuulutetaan läpi aineiston. Koska CRSV-päätöslauselmat kuuluvat 1325-

¹⁹ “*Structural gender inequalities and discrimination are at the heart of the differential impact conflict has on women, men, boys and girls. Preventing sexual violence requires the advancement of substantive gender equality before, during and after conflict, including by ensuring women’s full and effective participation in political, economic and social life and ensuring accessible and responsive justice and security institutions.*”

agendaan, on luonnollista, että sen perusideat välittyvät turvallisuusneuvoston CRSV:n vastaiseen toimintaan. YK pyrkii lisäämään naisten tasavertaista osallistumista organisaatioissaan. Sen nähdään voivan toimia esimerkkinä naisten osallistamisessa kentällä muun muassa lisäämällä naispuolisten rauhanturvaajien määrää operaatioissaan. Aineiston mukaan tämä voi toimia yhteisöille esimerkkinä naisten voimaannuttamisesta. (esim. YK 2009a, 15.) Aineistossa kannustetaan helpottamaan naisten yhtäläistä osallistumista kaikkiin rauhanprosesseihin.

Feministien arvosteluna on ollut se, että naiset määritellään uhreiksi eikä omaehtoisiksi toimijoiksi. Joidenkin esittämä argumentti sitä vastaan, että CRSV-päätöslauselmat hyväksytään 1325-agendalla, oli pelko siitä, että naisten toimijuudesta siirrytään uhrin asemaan. Naisten voimaannuttamisen yhtenä piirteenä on suojeltavan roolista irti pääseminen. Se, että kehittyvissä maissa konflikteissa CRSV:n uhreiksi joutuneet määritellään pelkän uhriuden kautta, voidaan myös nähdä toisintavan ajatusta länsimaisista ihmisistä, jotka tulevat pelastamaan kehittyvien maiden ihmiset karnealalta kohtalolta. Asetelmaa voidaan tulkita niin, että turvallisuusneuvoston päätöslauselmissa CRSV:n uhreja ja jopa heidän yhteisöjään kohdellaan vain objekteina, jolloin ulkopuolisten tulee puuttua peliin suojelemaan, ehkäisemään ja asettamaan rikolliset syytteeseen. CRSV:n uhrin esitetään jopa hyväntekeväisyyden ja hoivan kohteina. (Engle 2014, 32.) Tästä näkökulmasta se, että CRSV:n uhrien toimijuus aletaan tarkasteltavan ajanjakson aikana tunnistaa turvallisuusneuvoston päätöslauselmissa, vaikuttaa vähemmän kolonialismia toisintavalta lähestymistavalta.

6.3 Oikeusjärjestelmien vahvistaminen

Tarkasteltavan ajanjakson yleinen trendi on se, että turvallisuusneuvosto mieltää selkeästi merkittävimmäksi keinoksi CRSV:n lopettamisessa oikeudellisten järjestelmien vahvistamisen konflikteista kärsivien ja konfliktien jälkeisessä tilassa olevissa valtioissa. Tämä korreloi selkeästi sen kanssa, että oikeusjärjestelmän ongelmat tunnistetaan merkittäväksi CRSV:n taustatekijäksi. Vaatimus CRSV:hen syyllistyneiden asettamisesta syytteeseen toistuu läpi aineiston. Kaikki uskottavat epäillyt seksuaalisen väkivallan tapaukset tulee tutkia nopeasti. (esim. YK 2010b, 1; 2019a, 27.) Raporteissa vaaditaan syytteen nostamisen aikarajoitusten poistamista.

Oikeudellisia prosesseja tulee aineiston mukaan helpottaa uhrien kannalta ja heidän pääsyään oikeuspalveluiden piiriin helpottaa. Oikeusprosesseja varten vaaditaan uhrien yksityisyyden säilymisen mahdollistavia järjestelyitä (esim. YK 2019a, 28).

Läpi aineiston peräänkuulutetaan konfliktissa ja konfliktinjälkeisessä tilassa olevien valtioiden **kansallisten instituutioiden kapasiteetin vahvistamista** (*strengthening the capacity of national institutions*). Kapasiteetin lisäämisellä tarkoitetaan laajasti eri yhteiskunnan sektoreiden vahvistamista, jotka liittyvät CRSV:n ennaltaehkäisyyn, siihen reagoimiseen ja sen seurauksiin. Esimerkiksi terveydenhoito-, oikeus-, turvallisuus- ja sosiaalinen sektori ovat merkittäviä CRSV:hen vastaamisessa vastuun ja ennaltaehkäisemisen kannalta. YK-toimijoiden merkittävä tehtävä on tukea näiden sektorien toimintaa. Kapasiteetin kasvattamiseen liittyy myös **ennakointi**. CRSV:n uhkan ennakkointia painotetaan läpi aineiston. Uhkien ennakkovaroitusjärjestelmiä vaaditaan käyttöönotettavaksi turvallisuussektorin toimijoiden työhön jo tarkasteltavan ajanjakson alkupuolella. (esim. YK 2012a, 29.) Vuonna 2018 raportoidaan kaikkien sellaisten rauhanturvaoperaatioiden, joiden mandaattiin sisältyy siviilien suojeleminen, ottaneen käyttöön CRSV-ennakkovaroitusjärjestelmät (YK 2018a, 2).

Seksuaaliseen väkivaltaan syyllistyneiden **rankaisemisen tehostaminen** tunnistetaan erityisen merkittäviksi CRSV:n kitkemisessä ja ennaltaehkäisemisessä kaikilla tasoilla: paikallisella, kansallisella ja koko kansainvälisen järjestelmän tasolla. Kansainvälisen järjestelmän tasolla merkittävä toimija CRSV-rikollisten saattamisessa oikeuden eteen on kansainvälinen rikostuomioistuimisto, joka toimii YK:n kanssa läheisessä yhteistyössä. Turvallisuusneuvostolla on kansainvälisestä rauhasta ja turvallisuudesta vastaavana tahona oikeus ohjata tapaukset ICC:lle²⁰ ja kaikissa dokumenteissa viitataan mahdollisuuteen viedä CRSV-rikokset ICC:n käsittelyyn. Kansainvälisen oikeuden kunnioittamista peräänkuulutetaan muutenkin kautta aineiston. Kansainvälisten tuomioistuinten ja tribunaalien (kuten Jugoslavian ja Ruandan tuomioistuinten) työ on ollut merkittävää CRSV:n vastaisessa kamppailussa. Oikeuden selkeyttämisen lisäksi annetuilla CRSV-

²⁰ Käytännössä turvallisuusneuvoston mahdollisuuksia ohjata kysymyksiä ICC:lle rajoittaa pysyvien jäsenten väliset ristiriidat tuomioistuimen toimivaltuuksista. Yhdysvallat ja Venäjä eivät ole ratifioineet Rooman peruskirjaa.

tuomioilla, vaikka ne ovatkin harvoja, on ollut tärkeä pelotteluvaikutus. (Bernard ja Durham 2014, 432.)

Oikeuden toteutumisen haasteista kertoo paljon se, että raporteissa mainitaan yksittäisiä oikeudenkäyntejä, joissa seksuaalirikokseen syyllistyneet ovat onnistuneesti tuomittu – verrattuna satoihin ja tuhansiin nimettömiin rikoksiin, joita raportoidaan. Kansallisella tasolla painotetaan poliittisten ja sotilaallisten johtajien velvollisuutta sotilaiden tekemän CRSV:n estämisessä. Johtajien tulee osoittaa sitoutumisensa lopettaa CRSV:hen liittyvä syyttämättömyys ja varmistaa rikollisten vastuunkanto. Se, ettei oikeus toteudu, antaa turvallisuusneuvoston mukaan mallin siitä, että rikoksiin voi syyllistyä ilman seurausta. (esim. YK 2012, 30; 2018, 2.) Oikeuden toteutuminen mielletään siten pelotteeksi ja sen ennaltaehkäisevän tulevia rikoksia.

Oikeuden toteutumisella on merkittävä symbolinen rooli oikean ja väärän määrittelyssä, tunnustuksen saamisessa uhreille sekä sen osoittamisessa, että vakavilla rikoksilla on vakavat seuraukset (Bernard ja Durham 2014, 432). **Syytteeseen asettamisen merkitystä** seksuaalista väkivaltaa ennaltaehkäisevänä toimintana korostetaan aineistossa kautta linjan (esim. YK 2017, 5). CRSV:hen syyllistyneet tulisi pystyä kaikkialla tuomaan oikeuden eteen. Valtioita peräänkuulutetaan tarpeen mukaan uudistamaan kattavasti oikeudellisia järjestelmiään, jotta ne täyttävät kansainvälisen oikeuden vaatimukset suhteessa CRSV-rikoksiin. Kansainvälisten ihmisoikeusstandardien ja useiden konfliktista kärsivien valtioiden kansallisten lainsäädäntöjen välillä nähdään olevan suuri eroavuus. Kansallisessa laissa voidaan vähätellä CRSV-rikoksia tai yhdistää ne esimerkiksi aviorikoksiin, mikä uhrin oikeuksien toteutumisen sijasta suojelee rikoksentekeijää. Yhteisöjen perinteiset oikeudelliset ratkaisut, kuten avioliitto sovittelukeinona, eivät täytä ennaltaehkäisevän esimerkin vaatimuksia, eivätkä uhrin eivät saa oikeutta kokemistaan rikoksista. CRSV:n uhrien oikeuksia korostetaan ja heillä tulisi olla kaikkialla mahdollisuus oikeusprosessiin. Uhreja tulee kohdella kunnioittaen koko prosessin ajan, heitä tulee suojella ja heidän tulee saada korvauksia kärsimyksistään. (esim. YK 2008b, 4; 2018, 7.)

Arvosteluun siitä, että CRSV määritellään sodankäynnin aseeksi, liittyy arvostelu niistä tavoista, joilla siihen puututaan. Kun CRSV on sodankäynnin ase, puututaan siihen ja koko ongelmaan ensisijaisesti käyttämällä pelotteluvaikutusta – eli lisäämällä syytteen asettamista ja rankaisemista. Jotkut esittävät arvostelua siitä, että tämänkaltainen perinteinen tapa ei ota huomioon CRSV-ilmion monimuotoisuutta. (Krause 2015.) Rankaisemisen lisääminen ei feministisen ideaalityypin mukaan ole yksin riittävä keino, vaikkei sen merkitystä kielletäkään.

Turvallisuusneuvosto vaatii, ettei CRSV:hen syyllistyneillä tule olla mahdollisuuksia päästä **oikeudellisesta vastuustaan**. CRSV:hen syyllistyneille ei anneta mahdollisuuksia armahdukseen tai immuniteettiin. (esim. YK 2000, 3.) Tätä perustellaan erityisesti sillä, että konflikteihin liittyvät seksuaalirikokset ovat vakavia ihmisoikeuksien, humanitaarisen oikeuden ja rikosoikeuden vastaisia rikoksia. Ne voivat täyttää lisäksi määritellyt sotarikokseksi, kansanmurhaksi tai rikokseksi ihmisyyttä vastaan. (esim. YK 2009a, 10.) Turvallisuusneuvosto korostaa siten johdonmukaisesti seksuaalisen väkivallan olevan kansainvälisoikeudellisesti hyvin vakava rikos. Neuvosto pyrkii siihen, että tämä välittyisi CRSV:hen puuttumisessa kaikkialla, esimerkiksi painottamalla sitä kaikkien kansallisten tilanteiden käsittelyssä. Neuvosto vaatii lisäksi kaikkien vakuuttavien CRSV-rikosepäilyjen oikea-aikaista tutkimista. Joissain valtioissa oikeuden toteutumisessa nähdään olevan haasteita liian pitkien tutkinta-aikojen vuoksi (esim. YK 2018, 15, 28). Sellaisten maiden oikeusjärjestelyitä vaaditaan muutettavaksi, joissa seksuaalirikokset vanhenevat oikeuden edessä. Turvallisuusneuvosto ymmärtää siis oikeudellisten järjestelmien ongelmien kasvattavan CRSV:n yleisyyttä. Luonnollisesti raporteissa peräänkuulutetaan sitä, että valtiot ja ei-valtiolliset toimijat noudattaisivat turvallisuusneuvoston päätöslauselmia.

Turvallisuusneuvosto painottaa kautta linjan CRSV-klausuuleiden sisällyttämistä eri sopimuskehikoihin. Aineiston puitteissa tässä ei ole havaittavissa juuri muutosta, koska CRSV:n kieltäminen YK:n fasilitoimissa ja muissa **rauhansopimuksissa ja aseleposopimuksissa** on ensimmäisiä turvallisuusneuvoston käytännön toimia. Pieni havaittava muutos on se, että uusimmassa päätöslauselmassa vaaditaan rauhansopimukseen kieltoja CRSV:n

käytöstä myös konfliktinjälkeisissä tilanteissa (YK 2019b, 9). Jos CRSV:tä ei sopimuksissa kielletä, voidaan sitä käyttää sodan jatkamiseen ilman sopimusten valvontaryhmien huomiota (YK 2012a, 27). CRSV liitetäänkin puutteelliseen ja vaillinaiseen aseistariisumiseen ja muihin rauhanprosesseihin. CRSV:n poissulkeminen rauhansopimuksista syö luottamusta sopimukseen ja itse rauhanvälitysprosessiin. CRSV:hen reagoiminen sopimuksissa sen sijaan voi lisätä rauhan kestävyyttä. (esim. YK 2012a, 27; 2014a, 2.)

Siirtymävaiheen oikeusjärjestelyt nähdään tärkeänä CRSV:n vastaisessa työssä. Siirtymäkauden oikeusjärjestelyillä tarkoitetaan niitä tapoja, joilla yhteiskunnat pyrkivät selvittämään vaikeita yhteiskunnallisia traumoja ja menneitä väärinkäytöksiä, kuten sisällissotaa, ihmisoikeusloukkauksia tai massajulmuuksia. Ne määritellään prosesseiksi ja mekanismeiksi, jotka liitetään yhteiskunnan tapoihin tulla sinuiksi laajamittaisten menneiden väärinkäytösten kanssa, jotta varmistetaan, että vastuuvollisuus palvelee oikeutta ja sovinto saavutetaan. (YK 2004.) Siirtymävaiheen oikeusjärjestelyillä pystytään muuttamaan sekä riittämättömiä lakeja että haitallisia yhteiskunnallisia normeja. Ne ovat myös merkittäviä CRSV:n tallentamisessa historiaan ja julkiseen muistiin. Oikeuden toteutumista pidetään ennakkoehtona rauhanrakennuksen onnistumiselle ja sovinnon saavuttamiselle yhteiskunnassa. Jos CRSV:n uhrien oikeus ei toteudu, yhteisöihin jää kytämään traumat, kunniattomuuden tuntemukset ja koston halu. (esim. YK 2013, 3; 2017, 5.)

Panostus siirtymävaiheen oikeusjärjestelyihin nousee tarkasteltavan ajanjakson edetessä. Uusimmissa asiakirjoissa painotetaan erityisesti, että niiden tulee auttaa konfliktien ja kriisien juurisyihin puuttumisessa. Haasteena on usein se, ettei CRSV:n uhreja tunnisteta legitiimeinä sodan tai terrorismin uhreina. Tämä tarkoittaa, ettei heillä ole lain silmissä yhtäläinen tilanne muiden uhrien kanssa eikä pääsyä hyvitysten tai korvausten piiriin. (esim. YK 2018, 7.) Aineistossa valtioita kehoitetaan ottamaan CRSV:stä selviytyneet mukaan päätöksentekoon siirtymäkauden oikeusjärjestelyissä. Selviytyjien osallistaminen ymmärretään tavaksi vaikuttaa yhteiskunnan rakenteelliseen syrjintään. (YK 2017, 5.) Naisten osallistuminen ja johtajuus näissä prosesseissa parantaa oikeusjärjestelyiden tuloksellisuutta sekä todennäköisyyttä sille, että järjestelyiden lopputuloksena

uhreille tarjotaan tehokkaita menettelytapoja. Turvallisuusneuvosto vaatii CRSV:n sisällyttämistä siirtymävaiheen oikeusprosessien piiriin, jotta CRSV:n uhrien oikeus voi toteutua (esim. YK 2019a, 24; 2019b, 7.)

6.4 Yhteistyö

”[Turvallisuusneuvosto] muistaa kansalaisyhteiskunnan, mukaan lukien naisjohtajien ja naisjärjestöjen, merkittävän kontribuution konfliktien ennaltaehkäisyyn, ratkaisuun ja rauhanrakennukseen, mukaan lukien konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan ennaltaehkäisyyn ja siihen vastaamiseen” (YK 2019b, 3).²¹

Aineistossa painotetaan **kansalaisyhteiskunnan** ja **järjestösektorin** merkitystä konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan vastaisessa työssä. Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaan kuuluu kolmannen sektorin osallistaminen, mikä näkyy myös vastaamisessa CRSV:hen. Jo ensimmäisessä 1820-päätöslauselmassa vaaditaan YK:n jäsenvaltioita, YK:ta ja rahoitusinstituutioita tukemaan paikallisten kansalaisjärjestöverkostojen kapasiteetin vahvistamista. Kansalaisjärjestöjen nähdään olevan keskeisessä asemassa kestävän avun tarjoamisessa seksuaalisen väkivallan uhreille konfliktitilanteissa ja niiden jälkeen. (YK 2008a.) Kansalaisyhteiskunnan jäsenten merkittävän osallistumisen edistämistä pidetään keskeisenä kaikissa CRSV:n ennaltaehkäisyn ja vastaamisen toiminna. Kansalaisjärjestöjen roolia korostetaan etenkin paikallistason toiminnassa, ehkäisyssä, suojelussa ja tukemisessa. (esim. YK 2014; 2019a).

Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaan konfliktin osapuolilla on velvollisuus suojella hallintansa alla olevia ihmisiä ja täyttää heidän perustarpeensa. Monilla konfliktialueilla kansalaisjärjestöt ovat taho, joka tarjoaa nämä kriittiset palvelut. CRSV-raporteissa ollaan huolissaan kansalaisjärjestöjen toiminnan rajoittamisesta ja järjestöihin kohdistuvista riskeistä. Raporteissa painotetaankin

²¹ “Recalling the important contribution of civil society, including women leaders and women’s organizations, to conflict prevention, resolution, and peacebuilding, including preventing and responding to sexual violence in conflict”

valtioiden vastuuta elintärkeiden palveluiden tarjoamisessa sekä kansalaisjärjestöjen tukemisessa. (esim. YK 2009.)

Kansalaisyhteiskunnan yhteydessä mainitaan myös **ihmisoikeuspuolustajat ja toimittajat**, jotka ovat merkittävässä roolissa CRSV-rikosten raportoimisessa ja julkituomisessa (esim. YK 2018). Toimittajien CRSV-työ nostetaan ensimmäisen kerran esiin vuoden 2012 raportissa. Tästä seuraavana vuonna vaaditaan ensimmäisen kerran toimittajien ja ihmisoikeustaitelijoiden kapasiteetin kasvattamista CRSV:n julkituksen vuoksi. (YK 2013a; YK 2014.) Tuoreimmissa asiakirjoissa toimittajien ja ihmisoikeuspuolustajien nähdään voivan muuttaa seksuaaliseen väkivaltaan liittyviä sosiaalisia normeja, asenteita ja käyttäytymistä tuomalla rikokset julki (esim. YK 2019a). Näillä ryhmillä ymmärretään siten olevan mahdollisuus vaikuttaa perinteisesti usein piilossa tapahtuneiden rikosten juurisyihin. Koska luotettavan ja kattavan tiedon puuttuminen CRSV:stä on useassa konfliktivaltiossa ongelma, on toimittajien merkitys hyvin tärkeä.

Perinteisten ja uskonnollisten johtajien merkitystä CRSV:n vastaisessa työssä korostetaan raporteissa ja päätöslauselmissa: ”Stigman poistamiseksi vaaditaan uskonnollisten ja perinteisten johtajien kanssa tehtävää sinnikästä työtä kunniaan, häpeään ja uhrien syyttämiseen liittyvien haitallisten sosiaalisten normien poistamiseksi”²² (YK 2018, 6). Päätöslauselmissa kannustetaan perinteisiä ja uskonnollisia johtajia toimimaan aktiivisemmin tietoisuuden lisäämiseksi seksuaalisesta väkivallasta uhrien syrjäytymiseen ja leimatuksi tulemisen välttämiseksi. Lisäksi johtajia vaaditaan auttamaan CRSV:n uhrien ja heidän lastensa sosiaalisessa uudelleenintegroinnissa ja vallitsevan syyttämättömyyden kulttuurin vastaisessa työssä. Päätöslauselmassa 2467 perinteisten ja uskonnollisten johtajien merkitystä myös CRSV:n uhrien syrjäytymisen sekä uhrien ja heidän perheidensä leimautumisen vastaisessa työssä korostetaan. Johtajia pyydetään myös toimimaan sen puolesta, että CRSV-rikolliset saadaan oikeuden eteen. Turvallisuusneuvoston käsitys perinteisten ja uskonnollisten johtajien roolista CRSV:n vastaisessa työssä on siten päätöslauselmissa pysynyt kohtalaisen

²² *“To alleviate stigma, concerted engagement with religious and traditional leaders is required to help to shift harmful social norms around honour, shame and victim-blaming.”*

samanlaisena, vaikka uusimmassa päätöslauselmassa todetaan johtajien rooli hieman selkeämmin.

6.5 Turvallisuusneuvoston toiminta

Turvallisuusneuvosto ja sen alaiset komiteat ja toimistot edistävät edellä käsiteltyjä toimia konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan lopettamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Aineistossa toistuu vaatimus vahvistaa valtioiden ja ei-valtiollisten toimijoiden sitoutumista turvallisuusneuvoston CRSV-päätöslauselmiin. Tässä alaluvussa analysoidaan neuvoston CRSV:n vastaisen toiminnan ja toimijoiden keinoja.

6.5.1 Toimintakeinot

Turvallisuusneuvoston hyväksymät **päätöslauselmat** ovat selkein keino, joita neuvosto käyttää konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan vastaisessa työssä – kuten tästä työstä on jo käynyt ilmi. Neuvostoon on kuitenkin kohdistunut etenkin kansalaisjärjestöiltä arvostelua siitä, ettei päätöslauselmien toimintoja ole pantu riittävästi käytäntöön. Uusimpaan 2467-päätöslauselmaan ja siihen liittyviin neuvotteluihin kohdistuikin kritiikkiä siitä, ettei pidetä järkevänä määritellä uusia tavoitteita ja velvoitteita ennen edellisten kokonaisvaltaista täytäntöönpanoa. (Ergas 2019, 23.) Toisaalta CRSV:hen puuttumisen keinovalikoiman kasvattamista voidaan itsessään pitää erityisen tärkeänä seksuaalisen väkivallan vastaisessa työssä. CRSV:n pitäminen turvallisuusneuvoston debatin aiheena voi jo itsessään olla väkivallan vastustamisen kannalta tärkeää. Turvallisuusneuvoston istunto, jossa päätöslauselma 2467 huhtikuussa 2019 hyväksyttiin, keräsi osakseen laajaa mediahuomiota. Tähän vaikutti todennäköisesti päätöslauselman luonnosprosessiin osallistuneiden Nobel-voittajien Mukwegan ja Muradin istunnossa pitämät puheenvuorot.

Turvallisuusneuvoston merkittäviin CRSV:n ennaltaehkäisyssä käytettäviin keinoihin kuuluu päätöslauselmalla 1960 perustetut **monitorointi- ja raportointijärjestelmät**. Järjestelmien tarkoituksena on varmistaa YK:n koordinoitu ja koherentti CRSV-toiminta kenttätasolla. Tähän kuuluu yhteistyön

tekeminen paikallisten organisaatioiden, kuten kansalaisjärjestöjen, terveydenhoitotahojen ja kansallisten instituutioiden kanssa. Paikallistason toiminnalla pyritään keräämään mahdollisimman tarkkaa ja kattavaa tietoa seksuaalisen väkivallan tapauksista, kehityksistä ja kaavoista. Tarkoituksena on tarjota kattavaa tietoa turvallisuusneuvoston päätösten ja toimintalinjausten perustaksi. (YK 2010b.) Tiedon jakamisen periaatteisiin kuuluu vuosittaisissa CRSV-raporteissa julkaistava luettelo ryhmistä, jotka ovat syyllistyneet tai joiden epäillään vahvasti syyllistyneen CRSV:hen. Yksityiskohtaisen raportoinnin tarkoituksena on osittain osoittaa CRSV:llä olevan vakavia seurauksia. Näitä ovat muun muassa sanktioiden mahdollisuus, tapauksen vieminen kansainväliseen rikostuomioistuimeen sekä korvausten maksaminen. Monitorointi- ja raportointijärjestelmien voidaan sanoa institutionalisoineen CRSV:n vastuuvollisuuteen liittyvän työn (O’Gorman 2019, 307).

Merkittävä osa turvallisuusneuvoston puuttumista CRSV:hen on seksuaalisen väkivallan huomioiminen YK:n **rauhanturvaoperaatioiden ja erityisten poliittisten missioiden mandaateissa**. Tämä tarkoittaa sitä, että neuvoston vastuulla olevien mandaattien laatimisessa ja uusimisessa kiinnitetään huomiota seksuaalista väkivaltaa ehkäiseviin järjestelyihin. Näitä ovat muun muassa järjestelmät väkivallan tarkkailemiseksi, analysoimiseksi ja raportoimiseksi. Konfliktin osapuolten kanssa tehtyihin sitoumuksiin lisätään CRSV:hen liittyviä sitoumuksia, joilla ennaltaehkäistään seksuaalista väkivaltaa ja voidaan asettaa siihen syyllistyvät vastuuseen. Tarkasteltavan ajanjakson edetessä operaatioiden toimenkuvaan kuuluvia sitoumuksia lisättiin; esimerkiksi ennakkovaroitusjärjestelmillä pyritään tunnistamaan seksuaalisen väkivallan uhkasta varottavat tekijät. (esim. YK 2012, 30; 2018, 2.)

YK:n rauhanturvaajien ja operaatioihin osallistuvien poliisien sekä humanitaaristen työntekijöiden **kouluttaminen** on merkittävä keino CRSV:n vastaisessa työssä. Sitä peräänkuulutettiin jo ensimmäisessä CRSV-päätöslauselmassa (YK 2008) ennaltaehkäisyn keinona. Koulutukseen kuuluu kategorisesti kaikkien seksuaalisen väkivallan muotojen kieltäminen, mutta myös laajemmin esimerkiksi seksuaalista väkivaltaa ruokkivien myyttien kieltäminen. Käytännössä joukkoja opetetaan muun muassa evakuoimaan naiset ja tytöt välittömän CRSV:n uhkasta. Siviileihin

kohdistuvan CRSV:n uhkan ehkäisy, tunnistaminen ja estäminen kuuluvat nykyään kaikkien joukkojen koulutukseen. Koulutusta toteutetaan sekä ennen operaatioihin lähtemistä että niiden aikana. Aineistossa myös vaaditaan YK:n eri jäsenvaltioista tulevien rauhanturvaajien taustojen tarkistamista seksuaalirikosten varalta. (esim. YK 2016b, 7; 2019b, 8.)

YK-rauhanturvaajien syyllistyminen niiden siviilien seksuaaliseen hyväksikäyttöön, joiden suojelemiseksi he kohdemaassa ovat, on räikeästi organisaation arvojen vastaista toimintaa. Muiden vaikutusten lisäksi se syö YK:n normatiivista pohjaa puuttua CRSV-rikoksiin. Vuonna 2015 julkaistiin YK:n strategia seksuaalisen hyväksikäytön lopettamiseksi, minkä jälkeen kaikissa CRSV-raporteissa on omistettu kappale YK-rauhanturvaajien toteuttaman seksuaalisen hyväksikäytön tuomitsemiseksi. YK:n pääsihteeri toistaa sitoutumistaan rauhanturvaajien ja muun YK:n henkilöstön seksuaalisten väärinkäytösten eliminoimiseksi. Rauhanturvaajien CRSV on selkeästi valta-aseman väärinkäyttöä, jolloin vahvemmassa asemassa oleva rauhanturvaaja (usein mies) käyttää hyväkseen siviilin (usein nainen) heikompaa asemaa. Naisten osuuden lisääminen rauhanturvajoukoissa nähdään YK:ssa tapana vähentää rauhanturvajoukkojen syyllistymistä seksuaaliseen hyväksikäyttöön (Toupin 2014, 234). Syitä tälle on esitetty monia: naiset syyllistyvät hyväksikäyttöön miehiä harvemmin ja naisten toimiessa paikallisten kanssa on miehillä vähemmän mahdollisuuksia syyllistyä seksuaalirikoksiin. Rauhanturvajoukon dynamiikka voi olla vähemmän militaristiseen maskuliinisuuteen perustuva, kun sukupuolijakauma on tasaisempi. (Nordås ja Rustad 2013, 522.) YK toimii 1325-periaatteiden mukaan edistäessään naisten osallistamista keinona rauhan tavoittelussa. Lisäksi YK:n voi tulkita toimivan konfliktitilanteista sekä tutkimuskirjallisuudesta saadun tiedon perusteella, jonka mukaan miehet ovat naisia useammin CRSV:n tekijöitä.

Sanktiot ovat merkittävä osa turvallisuusneuvoston CRSV:n vastaisen toiminnan palettia ja ne mielletäänkin tehokkaaksi CRSV:n ennaltaehkäisykeinoksi. Pakotteilla nähdään olevan painostusvaikutuksen lisäksi olevan pelotteluvaikutus, joka nostaa ihmisten kynnystä syyllistyä CRSV:hen. (esim. YK 2010a, 17; 2013a, 5.) Turvallisuusneuvostolla on ensimmäisestä CRSV-päätöslauselmasta (YK 2008) lähtien ollut mahdollisuus asettaa kohdistettuja pakotteita aseellisten konfliktien

osapuolia vastaan, jotka ovat syyllistyneet CRSV:hen. Sanktioiden asettamisen perusteeksi seksuaalirikokset eivät kuitenkaan ole riittäneet: ainoana sanktioiden asettamisen kriteerinä CRSV hyväksyttiin vasta vuonna 2018 päätöslauselmalla 2441. Tällöin seksuaalinen väkivalta ainoana kriteerinä sisällytettiin neljän Afrikan valtion sanktiojärjestelyihin. Raportissa tämä nostettiin merkittäväksi kehitykseksi. Sanktiokriteerejä laajennettiin tekijöiden lisäksi myös yksilöihin, jotka komentavat CRSV:n tekemiseen tai sallivat sen tapahtuvan. (YK 2019a.)

Kaikkia turvallisuusneuvoston säätämiä sanktiojärjestelyitä varten perustetaan komitea, joka toimii neuvoston alaisena toimielimenä. Komiteat valvovat sanktioiden implementointia, seuraavat niiden toimivuutta ja antavat neuvostolle suosituksia sanktioiden tehokkuuden parantamiseksi. (Bailey ja Daws 1998, 365.) Sanktioista vastaavien pakotekomiteoiden mandaateissa tulee siten olla oikeus puuttua seksuaaliseen väkivaltaan. Komiteoille tulee antaa tiedoksi CRSV:hen syyllistyneiden konfliktin osapuolten nimet ja muu tarvittava tieto. (YK 2009a, 22.) Pääsihteerin CRSV-raportteihin vuodesta 2012 sisällytetty listaus CRSV:hen syyllistyneistä konfliktin osapuolista toimii myös sanktiokomiteoita informoivana tietona. Sanktiokomiteoiden vaaditaan käyttävän työssään *gender*- ja CRSV-asiiantuntijoiden asiantuntijuutta. Tähän sisältyy CRSV-erityisasiantuntijan kuuleminen sanktiokomiteoissa.

CRSV:n vastaisessa toiminnassa ja 1325-agendan implementoinnissa ongelmana on muun muassa agendan riittämätön **rahoitus**. CRSV:n vastaisen toiminnan rahoittaminen vaikuttaa turvallisuusneuvoston kykyyn vastata ongelmaan. Aineistossa vedotaan lahjoittajiin, jotta CRSV:n vastaiselle työlle, kuten oikeusvaltioperiaatteen asiantuntijaryhmälle, saataisiin kerättyä rahoitusta. Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan liian vähäinen rahoitus on neuvoston mukaan vaikuttanut vahingollisesti kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitoon. (esim. YK 2019b, 2). YK:n alaisia eri järjestöjä kehoitetaan läpi aineiston allokoimaan riittävästi taloudellisia resursseja toimintoihinsa kentällä ja muualla, jotta genderkysymykset saadaan valtavirtaistettua. (YK 2009b, 6). Rahoitusta ohjataan erinäisten YK:n rahoitusorganisaatioiden kautta. Tällainen on esimerkiksi YK:n *Multi-Partner Trust Fund* -rahasto, jonka kautta pääasiassa valtioiden vapaaehtoiset lahjoitukset ohjataan YK:n CRSV:n vastaiseen työhön (UNDP.) Konkreettisenä

toimena esitetään esimerkiksi, että 15 % YK:n hallinnoimasta konfliktinjälkeiseen rauhanrakennukseen kohdennetusta rahoituksesta myönnetään projekteihin, jotka edistävät sukupuolten tasa-arvoa, voimaannuttavat naisia ja vastaavat naisten erityisiin tarpeisiin – mukaan lukien CRSV:n vastaiseen työhön (YK 2012a, 29).

6.5.2 Toimijat

YK:n konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan erityisedustajan tehtävä on kitkeä rauhaa ja turvallisuutta uhkaava CRSV. Erityisedustaja antaa turvallisuusneuvostolle ja sen alaisille organisaatioille katsaukset CRSV-tilanteista. Esimerkiksi sanktiokomiteat käyttävät erityisasiantuntijaa ohjaamaan CRSV:hen liittyvää työtä. Käytännössä aineistossa raportoidaan edustajan vierailuista konfliktista kärsiviin ja konfliktin jälkeisessä tilanteessa oleviin maihin, joissa hän tapaa valtionhallinnon ja muiden merkittävien tahojen toimijoita CRSV:n vastaisen työn edistämiseksi. Läpi aineiston myös peräänkuulutetaan yhteistyötä CRSV-erityisedustajan ja YK:n lapset ja aseelliset konfliktit -agendasta vastaavan erityisedustajan välillä. Lapset yhdistävät suojelun kohteena ja painotuksena molempien erityisedustajien toimistojen työtä. CRSV-erityisedustajan työllä on YK:n mukaan saatu aikaan urauurtavia saavutuksia vastuun toteutumisessa. Myös yhteistyö kansallisten viranomaisten, armeijoiden ja aseellisten joukkojen kanssa on parantunut. Suuria haasteita tunnustetaan kuitenkin vielä olevan. (esim. YK 2015a, 2; 2018a, 12.) Konkreettiset edistysaskeleet ja YK:n tekemät CRSV-työtä edistäneet toimet otetaan aineistossa positiivisesti vastaan ja tuodaan esiin. Haasteita kuitenkin riittää edelleen paljon.

Myös UN Action -verkoston rooli CRSV:n vastaisessa työssä painottuu läpi aineiston. Verkoston kautta koordinoidaan järjestelmätasolla YK-toimijoiden CRSV:hen liittyvää toimintaa: ennaltaehkäisyä, rikoksiin vastaamista, tiedottamista ynnä muuta. Verkosto tukee ja rahoittaa projekteja, kuten CRSV:stä selviytyneille tukea antavia hankkeita paikallistasolla. (esim. YK 2009a, 14; 2019a, 2.) Viimeisimmässä päätöslauselmassa kannustetaan verkostoa kehittämään ja luomaan uusia innovatiivisia toimintatapoja ja uutta ohjeistusta (YK 2019b, 10). Tämä voidaan tulkita kannustukseksi joustavuuteen. Organisaationa YK:ta harvoin kuvaillaan ketteräksi tai innovatiiviseksi. Kentällä ja paikallistasolla työskentelevät

organisaation alaiset järjestöt voisivat kuitenkin hyötyä uusista, notkeammista toimintatavoista.

Oikeusvaltioperiaatteen asiantuntijaryhmän (*Team of Experts on the Rule of Law and Sexual Violence in Conflict*) perustaminen oli konkreettinen vastuuvollisuutta edistävä aloite. Toimenkuvansa mukaan ryhmä auttaa hallintoja oikeusvaltioperiaatteen ja oikeudellisten järjestelmien vahvistamisessa etenkin silloin, kun konflikti on niitä heikentänyt. Ryhmä pyrkii vastaamaan siihen ristiriitaan, että konflikti lisää oikeuden tarvetta, mutta vähentää mahdollisuuksia päästä sen piiriin. (YK 2010a, 10.) Ryhmä toimii valtioiden lisäksi myös alueellisten organisaatioiden kanssa. Sen tarkoitus on siten vastata turvallisuusneuvoston aineistossa useimmiten toistuvaan huoleen oikeudellisten järjestelmien riittämättömyydestä ja toimimattomuudesta suhteessa CRSV:hen. Kansallisten instituutioiden kapasiteetin vahvistus nähdään ratkaisevana vastuun toteutumisessa jo tehdyissä rikoksissa sekä tulevien rikosten ennaltaehkäisyssä (YK 2013a, 26; 2018, 2.)

Turvallisuusneuvosto loi muiden CRSV-työtä tekevien tahojen lisäksi naisten suojelun neuvonantajien (*women's protection advisers*) tehtävät kahdessa ensimmäisessä CRSV-päätöslauselmassa. Neuvonantajia vaadittiin osaksi rauhanturvaoperaatioita, jotka toimivat paikoissa, joissa seksuaalisen väkivallan tasot ovat korkeita (YK 2009b). Naisten suojelun neuvonantajat edistävät CRSV-näkökulmia rauhanturvaamisen periaatteisiin, operaatioihin ja vaikutustyöhön (OSRSG-SVC). Työ on käytännössä edistää päätöslauselmien toteuttamista. Käytännön tasolla vastuulla on CRSV:n seuranta, raportointi ja tiedon analysointi kentällä. Neuvonantajien työ on turvallisuusneuvoston mukaan merkittävästi parantanut saatavilla olevan tiedon laatua ja määrää, ja pestien määrän kasvattamisella on raportoitu olleen selkeä vaikutus informaation ja analyysin laatuun. (esi. YK 2015a, 2; 2019a, 2.) Laadukkaamman tiedon saaminen tulisi heijastua parempaan CRSV:hen vastaamiseen. Uusi tieto on voinut, ja toivottavasti onkin, vaikuttanut turvallisuusneuvoston uusiin linjanvetoihin CRSV-politiikassa.

Turvallisuusneuvosto turvautuu asiantuntijoihin myös *gender*-kysymyksissä. YK:n operaatioissa konfliktitilanteissa ja niiden jälkeen toimivien *gender*-

asiantuntijoiden (*gender advisers*) merkitystä sukupuolten välisen tasa-arvon edistämässä ja naisten voimaannuttamisessa painotetaan. (YK 2019b, 8.) Asiantuntijoiden tehtävä on toimia neuvonantajina kaikissa *gender*-asioihin liittyvissä kysymyksissä. He kasvattavat operaatioissa tietoa *gender*-asioissa, ja siten toimivat 1325-agendan edistäjinä. Gender-käsitysten omaksuminen YK:n toimintaan on selvä muutos kohti feminististä ideaalityyppiä. Toisaalta on kyseenalaistettu käsitteen ydinajatuksen säilyminen YK-kontekstissa, jossa sitä saatetaan käyttää laveasti kuvaamaan naisten asioita (Otto 2009, 13).

Tässä luvussa on käsitelty turvallisuusneuvoston edistämiä toimia ja sen alaisten toimielinten työtä konflikteihin liittyvään seksuaaliseen väkivaltaan puuttumisessa. Seuraavaksi siirrytään käsittelemään tämän työn johtopäätöksiä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä työssä tutkittiin YK:n turvallisuusneuvoston määritelmää konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta sekä keinoja, joita turvallisuusneuvosto on väkivallan lopettamiseksi edistänyt. Työssä pyrittiin selvittämään, onko turvallisuusneuvoston määritelmä CRSV:stä muuttunut 2000-luvulla sodankäynnin ase -ideaalityypistä kohti feminististä ideaalityyppiä sekä sitä, onko mahdollinen muutos vaikuttanut toimiin, joita turvallisuusneuvosto edistää CRSV:n lopettamiseksi. Tässä luvussa esitetään työn johtopäätökset. Ensimmäisessä alaluvussa kootaan yhteen kahden analyysiluvun tulokset ja esitetään vastaukset tutkimushypoteesien toteutumisesta. Analyysin johtopäätösten tiivistämisen jälkeen tuloksia peilataan laajemmin turvallisuusneuvoston mahdollisuuksiin vaikuttaa rauhaan ja turvallisuuteen sekä tehdään katsaus konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan vastaisen työn tulevaisuuteen.

7.1 Turvallisuusneuvoston määritelmä konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta 2000-luvulla

Nostaessaan konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan asialistalleen YK:n turvallisuusneuvosto määriteli CRSV:n sodankäynnin aseeksi ja sotimisesta juurensa juontavaksi taktiikaksi. Turvallisuusneuvosto määritteli vuonna 2000 CRSV:n rauhan ja turvallisuuden kysymykseksi päätöslauselmassa 1325. Neuvosto tuntui kuitenkin unohtavan CRSV:n ongelman kahdeksaksi vuodeksi ennen seuraavan seksuaalista väkivaltaa käsittelevän päätöslauselman hyväksymistä. Toimettomuuden ajan jälkeen CRSV on vuodesta 2008 lähtien pysynyt merkittävässä asemassa turvallisuusneuvoston asialistalla. Ensimmäisen Naiset, rauha ja turvallisuus -pätöslauselman jälkeen neuvosto on hyväksynyt seitsemän päätöslauselmaa, joiden keskiössä CRSV on ollut. YK:n reagoiminen CRSV:hen on elävä prosessi: jokaisen uuden päätöslauselman myötä toimivaltuudet väkivallan lopettamiseksi laajenevat. Konfliktista kärsivissä valtioissa tapahtuvan seksuaalisen väkivallan ongelma ei ole hävinnyt minnekään, joten reagoitavaa riittää.

Turvallisuusneuvoston määritelmän konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta on 2000-luvulla laajentunut sodankäynnin ase -ideaalityypistä kohti

feminististä ideaalityyppiä. Sodankäynnin ase -ideaalityypin mukaan CRSV on konfliktista juurensa juontavaa ja aseensa omaisesti käytettyä toimintaa, jolla tavoitellaan tietoisesti poliittis-sotilaallisia tai vastaavia tavoitteita. Feministisen ideaalityypin mukaan CRSV on monimuotoisempaa toimintaa, jonka juurisyyt ovat yhteiskunnassa jo ennen konfliktia vallitsevissa tekijöissä. Määritelmän laajentuminen on nähtävissä sen painotuksen muuttumisessa, millaisia keinoja turvallisuusneuvosto edistää konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan lopettamiseksi.

Kuten analyysissa kävi ilmi, kun saadaan laadukasta ja ajankohtaista tietoa konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta on mahdollista muodostaa kattavampi käsitys CRSV:n todellisuudesta. Turvallisuusneuvosto on parantanut tiedon saantia esimerkiksi tehokkaammilla monitorointi- ja raportointijärjestelmillä, CRSV-asiantuntijoiden palkkaamisella YK-operaatioihin sekä lisääntyneellä yhteistyöllä paikallistasolla toimivien kansalaisjärjestöjen kanssa. Tällä voitaneen nähdä suora vaikutus siihen, miten turvallisuusneuvosto määrittelee CRSV:n. Näin ollen määritelmän laajentuminen on todennäköisesti osittain sen seurausta, että käsitys CRSV:n todellisuudesta on tarkentunut. Tiedon lisääntyminen, määritelmän laajentumisen lisäksi, voidaan nähdä samalla tavalla vaikuttaneen CRSV:n kitkemiseen tähtäävään toimintaan.

7.1.1 Määritelmä - hypoteesi 1

Hypoteesi 1: turvallisuusneuvoston määritelmä konflikteihin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta on muuttunut sodankäynnin ase -ideaalityypistä kohti feminististä ideaalityyppiä.

Analyysin perusteella voidaan todeta, että hypoteesi 1 toteutuu: turvallisuusneuvoston CRSV:n määritelmässä on tarkasteltavan ajanjakson aikana nähtävissä siirtymä sodankäynnin ase -ideaalityypistä kohti feminististä ideaalityyppiä. Muutos on selkeimmin nähtävissä sukupuolten välisen rakenteellisen epätasa-arvon määrittämisessä CRSV:n juurisyyksi järjestelmällisesti vuodesta 2014 lähtien. Yhteiskunnassa vallitseva rakenteisiin

liittyvä epätasa-arvo ymmärretään siten väkivallan perimmäiseksi syyksi.²³ Näin ollen CRSV:n perimmäinen syy ei ole sodankäynnin ase -ideaalityypin mukainen konfliktista juontava sotilaallisten tavoitteiden saavuttaminen. Yhteiskunnassa vallitsevat sukupuolten – feminiinisen ja maskuliinisen – väliset eriarvoisuudet ovat feministisessä ajattelussa seksuaalisen väkivallan juurisyinä. Väkipolta ei ole irrallista, vain konfliktissa ilmenevää toimintaa, vaan sitä ilmenee myös sitä ennen ja sen jälkeen.

Havaittavissa olevassa muutoksessa on kyse nimenomaan määritelmän *laajentumisesta*, ei määritelmän muuttumisesta kokonaan. Analyysin pohjalta voidaan sanoa, että sodankäynnin ase -ideaalityypin mukaisesta määrittelystä ei olla siirrytty kokonaan pois. Seksuaalista väkipoltaa määritellään esimerkiksi edelleen käytettävän sodan taktiikkana, eli edistämään poliittis-sotilaallisia tai vastaavaksi määriteltäviä tavoitteita. Turvallisuusneuvoston määritelmä on siten 2000-luvulla laajentunut kattamaan muitakin CRSV:n muotoja kuin sen käyttämisen sodankäynnin aseena ja konfliktin taktiikkana. Käsitys on myös laajentunut kattamaan juurisyiksi tunnistettavia tekijöitä.

Vuonna 2015 turvallisuusneuvosto alkoi painottaa CRSV:n varoitusmerkkien tunnistamista. Varoitusmerkiksi tunnistetut laajat ihmisten siirtymiset ja lähestyvät vaalit voivat etenkin konfliktikierteessä olevassa valtiossa olla merkki aseellisen selkkauksen todennäköisyyden kasvusta. Uusin, vuonna 2019 hyväksytty päätöslauselma on ensimmäinen päätöslauselma, jossa viitataan suoraan haitallisiin yhteiskunnallisiin normeihin ja käytäntöihin CRSV:n juurisyinä. Kuten analyysissa on todettu, näihin on viitattu CRSV-raporteissa koko tarkasteltavan ajanjakson ajan. Haitallisten normien ja käytäntöjen nostaminen päätöslauselmaan seksuaalisen väkivallan juurisyiksi tekee niiden tunnistamisen velvoittavaksi ja konkretisoi ne osaksi turvallisuusneuvoston CRSV-määritelmää.

2010-luvun puolivälissä seksuaalinen väkipolta alettiin määritellä konfliktin keinon lisäksi terrorismin keinoksi. CRSV:n, terrorismin ja ihmiskaupan tunnistettiin korreloivan keskenään. Samaan aikaan alaikäisiin tyttöihin kohdistunut CRSV,

²³ Esim. *“it remains essential to recognize and tackle gender inequality as the root cause and driver of sexual violence, including in times of war and peace”* (YK 2019a, 1).

etenkin raiskaukset ja kidnappaukset pakkoavioliittoon, tunnistettiin erityisen huolestuttavaksi kehityssuunnaksi. Syyksi tunnistettiin ääriryhmien ideologiat, jotka vastustavat naisten ja tyttöjen autonomiaa ja koulutusta. Ääriryhmien hyökkäykset kohdistuvat suhteettomasti naisiin, joiden nähdään ilmentävän kulttuurista identiteettiä. Analyysissa painotettiin myös sitä, että CRSV:tä käytetään naisten sosiaalisen ja moraalisen kontrolloinnin keinona, rankaisemaan epäsoveliaaksi mielletystä käytöksestä. Terroristijärjestöjen tekemä seksuaalinen väkivalta laajensi turvallisuusneuvoston CRSV-määritelmää. Se, että heikentyvät naisten oikeudet tunnistetaan CRSV:n juurisyyksi, on feministisen ideaalityypin mukaista. Samoin feministiseen ideaalityyppiin voidaan luokitella se, että CRSV:tä kohdistetaan naisiin heidän sukupuolensa vuoksi, eikä esimerkiksi konfliktin tavoitteiksi luokiteltavista syistä.

7.1.2 Toimet – hypoteesi 2

Hypoteesi 2: (Konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan) määritelmän muuttuminen on vaikuttanut toimiin, joita turvallisuusneuvosto edistää konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan lopettamiseksi.

Toisen hypoteesin toteutuminen on ensimmäistä hieman haastavampaa. Muutokset konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan määrittelyssä ovat havaittavissa vasta tässä työssä tarkastellun ajanjakson loppupuolella. Näin ollen kaikki konkreettisten muutosten aikaansaamat vaikutukset eivät ole vielä näkyvissä. Tässä työssä keskitytäänkin niihin toimiin, joita CRSV:n kitkemiseksi edistetään tehtäväksi. Analyysin perusteella voidaan kuitenkin sanoa, että turvallisuusneuvoston CRSV-määritelmän laajentuminen sodankäynnin ase - ideaalityypistä kohti feminististä ideaalityyppiä vaikuttaa toimiin, joita turvallisuusneuvosto CRSV:n lopettamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi edistää.

CRSV:n vastaisessa kamppailussa työtä on alettu tehdä kokonaisvaltaisesti. CRSV:n juurisyihin ja motiiveihin pyritään vaikuttamaan tukemalla naisten osallistumismahdollisuuksia ja kansalaisjärjestöjen toimintaa. Väkivaltaa pyritään ennaltaehkäisemään tukemalla vahvoja oikeusjärjestelmiä, joissa rikokseen syyllistyneet joutuvat kantamaan vastuun teoistaan. Kokonaisvaltaisuus tarkoittaa

sitä, että väkivaltaa kokeneista ja heidän lapsistaan huolehditaan. CRSV on nostettu YK:n eri sektoreita laajasti läpileikkaavaksi aiheeksi, ja siihen pyritään vaikuttamaan erilaisista lähtökohdista. Viimeisessä raportissa painotetaan YK:n toiminnan keskittyvän CRSV:n ehkäisyssä kahdelle raiteelle. Ensimmäinen on operatiivinen ja tekninen, eli turvallisuus- ja oikeusinstituutioiden vahvistaminen. Toinen on sekä sodan että rauhan aikana vallitsevan sukupuolten välisen epätasa-arvon lopettaminen, koska epätasa-arvo on CRSV:n juurisyy ja sitä aiheuttava tekijä. (YK 2019a, 1.)

Hypoteesin mukainen selkeästi havaittavissa oleva muutos turvallisuusneuvoston CRSV-politiikassa on siirtyminen selviytyjäkeskeiseen lähestymistapaan. Tässä toimia ja toimintapolitiikkaa ohjaavat seksuaalista väkivaltaa kokeneiden yksilöiden tarpeet. Toimia ei rajoiteta pelkästään oikeuden toteutumiseen, vaan niiden tarkoituksena on tukea yksilön tarpeita kokonaisvaltaisesti. Siirtymä on selvästi sodankäynnin ase-ideaalituypista kohti feminististä ideaalituypia. Se, että turvallisuusneuvosto nosti seksuaalisen väkivallan seurauksena syntyneet lapset keskiöön, on toinen selvä muutos. Se on konkreettinen toimi ulottaa turvallisuuden edistäminen sodan ajan lisäksi rauhan aikaan.

Turvallisuusneuvoston CRSV-määritelmän laajentuessa juurisyihin puuttumisen merkitys kasvaa. Koska juurisyiksi tunnustetaan useita erilaisia tekijöitä taloudellista ongelmista yhteiskunnassa vallitseviin haitallisiin normeihin, tulee turvallisuusneuvoston edistää yhteiskunnan eri sektoreille yltäviä keinoja. Naisten osallistumisen ja tasa-arvon lisääminen tunnustetaan keinoiksi lähestulkoon kaikkiin juurisyihin puuttumisessa. Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävä toiminta onkin analyysissä havaittu painopiste turvallisuusneuvoston toiminnassa. Turvallisuusneuvoston konkreettisia toimia YK-organisaatiossa ovat muun muassa *gender*- ja naisten suojelun neuvonantajien määrän lisääminen operaatioissa ja henkilöstön kouluttaminen tasa-arvoasioissa. Kuten Aroussi (2011) argumentoi, tulee syyttömyyden lopettamiseksi vaikuttaa laajempiin CRSV:n syihin ja seurauksiin. CRSV:hen liittyvää vallitsevaa rankaisemattomuutta ei voida erottaa laajemmasta sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisestä, sillä ne ovat kietoutuneita yhteen. (590–591.) 1325-agendan tavoitteiden toimeenpano korostuu entisestään.

Turvallisuusneuvoston CRSV-päätöslauselmat luovat uusia velvoitteita, hankkeita ja mekanismeja CRSV:hen vastaamiseksi. Näiden myötä YK:n ja kansainvälisen yhteisön toimintamahdollisuudet ja keinojen valikoima CRSV:hen puuttumiseen lisääntyvät. Turvallisuusneuvoston omaksumissa keinoissa voidaan nähdä käsitteellistä muutosta siinä, millä tavalla konflikteissa ja konfliktin jälkeisissä tilanteissa tapahtuva seksuaalinen väkivalta ymmärretään. Se, miten kokonaisvaltaisemman lähestymistavan muutokset tulevat käytännössä vaikuttamaan turvallisuusneuvoston ja sen alaisten organisaatioiden työhön, jää vielä nähtäväksi. Varmaa on se, että CRSV-työn kokonaisvaltaisemman lähestymistavan implementoiminen turvallisuusneuvoston toimintaan tulee kohtaamaan haasteita monelta suunnalta. Pysyvien jäsenten sisäiset erimielisyydet turvallisuusneuvoston toimivaltuuksien laajentamisessa kokonaisvaltaisempaan rauhaan ja turvallisuuteen ovat hankaloittaneet yksimielisten päätösten aikaansaamista jo pitkän aikaa.

Voidaan sanoa, että feministinen näkemys parhaista tavoista puuttua CRSV:hen on nousmassa, ellei jo noussut, turvallisuusneuvoston toiminnan keskiöön. Se on lähestymistapa, jossa ei priorisoida valtion turvallisuutta, vaan *genderin* huomioon ottava ihmisten turvallisuus. Panostamalla paikallistason toimintaan on mahdollista muuttaa esimerkiksi yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita. Tällä voidaan vähentää CRSV:n juurisyitä ja vähentää naisten marginalisaatiota. Muutoksilla voidaan vähentää väkivallalle altistumista myös konfliktin jälkeen rauhan aikana. (True 2012, 133.) Feministinen turvallisuus määritellään holistisesti, rauhan ajan turvallisuutena. Se sisältää yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja väkivallan poistamisen sen kaikissa ilmenemismuodoissaan. (Tickner 2019, 15.) Seksuaalinen väkivalta on todellisuutta sekä konfliktin että rauhan aikana. Tavoitteena tulisi olla seksuaalisen väkivallan kitkeminen sen kaikissa esiintymismuodoissaan.

7.2 Konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta, turvallisuusneuvosto ja tulevaisuus

Seksuaalisen väkivallan juurisyihin puuttuminen ei ole kansainvälisten suhteiden kannalta ongelmattonta. Sukupuolten välinen epätasa-arvo ja patriarkaaliset normit, useista muista tunnistetuista juurisyistä puhumattakaan, lankeavat valtioiden

kansallisen päätöksentekovallan ja suvereniteetin piiriin. Niitä ei välttämättä voida laskea osaksi aktiivista konfliktia, johon turvallisuusneuvostolla on mandaatti puuttua. Juurisyihin puuttuminen voidaan helposti mieltää kansallisiin kysymyksiin sekaantumiseksi. Kuten Crawford (2017, 51) argumentoi, voidaan toiminta mieltää helposti jopa imperialistiseksi. Soraäänit turvallisuusneuvoston toiminnan ulottamisessa laajemman turvallisuuskäsityksen pariin, kuten ihmisoikeuskysymyksiksi miellettyihin aiheisiin, ovat jo nyt yleisiä. CRSV:n kontekstissa erot pysyvien jäsenten välillä tulivat selviksi keväällä 2019 käydyissä päätöslauselmaneuvoittelussa, joissa ristiriitaa pysyvien jäsenten kesken aiheutti niin ihmisoikeudet kuin seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluiden takaaminen CRSV:n selviytyjille. Päätöslauselma oli ensimmäinen Naiset, rauha ja turvallisuus - päätöslauselma, jota ei onnistuttu hyväksymään turvallisuusneuvoston konsensuksella (NGO WG-WPS 2019, 2).

Turvallisuusneuvoston tehtävä maailmanrauhan saavuttamisessa ei ole helppo ja valitettava totuus on, ettei tämä työsarka tule todennäköisesti ikinä loppumaan. Jos turvallisuusneuvosto pystyy vaikuttamaan vastuun toteutumiseen oikeuden edessä niin, että valtiot alkavat järjestelmällisesti asettamaan CRSV-rikolliset syytteeseen tai vievät rikokset tarvittaessa kansainvälisiin tuomioistuimiin, voi tällä olla seksuaalista väkivaltaa ennaltaehkäisevä pelotteluvaikutus. Kuitenkin tällä hetkellä syytteeseen asetettavien seksuaalirikollisten osuus on niin marginaalinen, että niiden ennaltaehkäisevä vaikutus voidaan kyseenalaistaa. Miten saada aikaan näin perustavanlaatuinen muutos? Optimistisena toiveena voidaan kuitenkin esittää, että vielä joskus turvallisuusneuvosto pystyy toimimaan mandaattinsa mukaisesti nimenomaan rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, ei rauhan ja turvallisuuden tavoittelemiseksi. Mikä lienee tie ikuiseen rauhaan?

Turvallisuusneuvoston tehokkuutta CRSV:n lopettamisessa voidaan pohtia myös muilta kanteilta. Voidaanko sanoa, että turvallisuusneuvoston toimilla, sen hyväksymillä päätöslauselmilla, olisi ollut konflikteihin liittyvää seksuaalista väkivaltaa vähentävää vaikutusta? CRSV on jopa arkipäiväistynyt realiteetti. Esimerkiksi Megerin (2016) mukaan tästä ei ole turvallisuusneuvoston toimien vaikutuksesta. Sen sijaan neuvosto on luonut käsityksen, että sota voisi olla naisille jollain lailla turvallinen olotila. Feministit argumentoivat, ettei sota voi koskaan olla

turvallinen tila kenellekään. Aroussi (2011) argumentoi, että konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan lopettaminen vaatii kokonaan sodan ja militarismin lopettamista. Voidaanko siten ajatella, että turvallisuusneuvosto voisi ylipäätään onnistua hankkeessaan CRSV:n lopettamiseksi?

Haasteiden kirjosta huolimatta voidaan sanoa, että YK on ollut onnistunut hanke siinä, että valtiot on saatu käymään keskinäistä dialogia. Kuitenkin turvallisuusneuvoston kokoonpano ja sen globaalien edustuksellisuuden puuttuminen tulevat todennäköisesti säilymään debatin aiheina siihen asti, että jäsenmäärää mahdollisesti joskus muutetaan. Viiden pysyvän jäsenen maantieteellinen sijainti ei edesauta kansainvälisen turvallisuuden korkeimman toimielimen toiminnan validoimisessa – veto-oikeudesta puhumattakaan. Voisiko neuvoston toiminta muuttua tehokkaammaksi, jos ne alueet, joilla CRSV:tä eniten raportoidaan, olisivat paremmin edustettuna?

Vaikka turvallisuusneuvostossa tämä globaali edustuksellisuus ei toteutuisikaan, on sillä historiallisesti ainutlaatuinen positio edistää turvallisuutta jokaiselle. Muutos harvoin tapahtuu hetkessä, mutta ainakin konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan tilanteessa yritys vaikuttaa olevan kova. Turvallisuusneuvoston päätöslauselmilla ja muulla CRSV:hen liittyvällä työllä on merkitystä myös siinä, että CRSV saadaan säilytettyä globaalien huomion keskiössä. Huomio tarkoittaa enemmän rahoitusta, enemmän hankkeita, projekteja ja muutosta edistäviä ihmisiä. Huomion voidaan toivoa myös edistävän tutkimusta, jolla selvitetään parhaita tapoja poistaa väkivaltaa aikaansaavat ja ylläpitävät rakenteet. Tutkimusta toivottavasti kohdistetaan tulevaisuudessa niihin tapoihin, joilla väkivallan juurisyihin voidaan parhaiten puuttua.

CRSV:n vastaisen toiminnan kehitystä globaalilla institutionaalisella tasolla voidaan tarkastella suhteessa kansainvälisen feministisen liikkeen vaikutukseen. Kuten työssä on käynyt ilmi, ovat feministiset aatteet saaneet jalansijaa keskeisimmässä turvallisuuspoliittisessa toimielimessä. Feministit ovat pitkään väitelleet siitä, josko radikaalia muutosta on kuitenkin mahdollista edistää valtavirtaa edustavien instituutioiden sisältä, vai vaaditaanko todelliseen muutokseen uudenlaisia vaikuttamismuotoja (Charlesworth 2005, 1; Otto 2014, 159). Vaikka feministiseksi

määriteltävä sukupuolten rakenteellisen tasa-arvon edistäminen on määritelty CRSV:n vastaisen toiminnan keskiöön, pystytäänkö todellista muutosta saamaan aikaan turvallisuusneuvostossa? Turvallisuuspolitiikka mielletään edelleen pitkälti maskuliiniseksi alaksi. Muutos voi vaatia perustavanlaatuista käsitysten muuttamista muun muassa siitä, miten turvallisuuspolitiikka määritellään.

Loppupeleissä voi olla aiheellista pohtia kuinka paljon CRSV:n uhreiksi joutuneiden ihmisten kannalta on merkitystä tällä kaikella erottelulla ja teoreettisella analyysillä, ellei se konkretisoidu toiminnassa. Eli käytännössä sillä, että esimerkiksi turvallisuusneuvosto pystyy toteuttamaan tehtävänsä ylläpitää rauhaa ja turvallisuutta. Onko sillä loppupeleissä merkitystä, mitä teoriasuuntausta edustavia käsityksiä omaksutaan? Ilman, että tarkoituksellisesti kumotaan tämän työn perusteita, on myönnettävä toivottomuuden tunteen kasvavan lukiessa etenkin pieniin lapsiin kohdistuvista raaosta seksuaalisen väkivallan teoista. Millaiset ovat mahdollisuudet puuttua julmuuksiin? Milloin monikansallisten järjestöjen tekemien toimien positiiviset alkavat vaikutukset näkyä?

YK:n pääsihteeri António Guterres on määritellyt ilmastonmuutoksen kaikkia turvallisuusuhkia pahentavaksi ilmiöksi sekä itsessään globaaliksi turvallisuusuhkaksi. Turvallisuusneuvoston asialistalla ilmastonmuutoksen vaikutukset turvallisuuteen ovat olleet satunnaisesti vuodesta 2007 lähtien. Ilmastonmuutos tulee pahentamaan konfliktien ja CRSV:n juurisyytä: lämpötilojen nousu, kuivuus ja äärimmäisten sääilmiöiden lisääntyminen muun muassa hankaloittavat maanviljelyä, tekevät alueista asuinkelvottomia ja aiheuttavat pakolaisuutta. (Day ja Caus 2019.)15.6.2020 18.45.00 Ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan haitallisesti eniten jo nyt haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin (Tickner 2019, 18–19). Kuten tässä työssä on useasti tullut ilmi, CRSV:n uhreiksi joutuvat usein marginalisoidut, taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti heikoimmassa asemassa olevat naiset ja tytöt. Esimerkiksi Tsad-järven pinta-ala on kutistunut 1960-luvulta lähtien 90 % ilmastonmuutokseen liitettävien syiden vuoksi. Järven kuivuminen on vaikuttanut tuhoisasti alueen elinkeinoihin, minkä uskotaan olleen merkittävä tekijä Boko Haramin nousussa; terroristijärjestön, jonka toimintatapoihin kuuluu keskeisesti konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta.

(Security Council Report 2019.) Tulevaisuudessa tullaan siis kamppailemaan entistä enemmän CRSV:n juurisyiden kanssa.

Konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan kitkeminen vaatii kokonaisvaltaista yhteiskunnallista muutosta. CRSV:n puuttuminen tulee olemaan muutoksen keskiössä. Juurisyiden kitkeminen ei onnistu ilman sukupuolten välisen tasa-arvon eteen tehtävää määrätietoista työtä. CRSV on globaalisti esiintyvä rikos, joten vaatiiko väkivallan lopettaminen perustavanlaatuisen globaalin muutoksen? Organisaationa YK ja turvallisuusneuvosto voisivat toimia tasa-arvomutoksen vetureina. Haasteeksi voi sisäisten ristiriitojen lisäksi nousta monikansalliseen yhteistyöhön parhaillaan kohdistuvat haasteet ja multilateraalisen kansainvälisen järjestelmän heikkeneminen. Ylhäältä alas suuntautuvalle muutokselle vaihtoehtona voi olla feministienkin peräänkuuluttama alhaalta ylös suuntautuva vaikuttaminen. Kenties toimivimmat ratkaisut konflikteihin liittyvän seksuaalisen väkivallan poistamiseksi löytyvät hyvin globaalin ja hyvin paikallisen toiminnan yhteistyöstä ja kokonaisvaltaisesta rauhaa, turvallisuutta ja oikeudenmukaisuutta edistävästä toiminnasta.

8 LÄHTEET

AINEISTO

YK 2000. Turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325. S/RES/1325.

YK 2008. Turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1820. S/RES/1820.

YK 2009a. Report of the Secretary-General pursuant to Security Council resolution 1820 (2008). S/2009/362.

YK 2009b. Turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1888. S/RES/1890.

YK 2010a. Report of the Secretary-General on the implementation of Security Council resolutions 1820 (2008) and 1888 (2009). A/65/592-S/2010/604.

YK 2010B. Turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1960. S/RES/1960.

YK 2012. Conflict-related sexual violence. Report of the Secretary-General. A/66/657-S/2012/33.

YK 2013a. Sexual violence in conflict. Report of the Secretary-General. A/67/792-S/2013/149.

YK 2013b. Turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2106. S/RES/2106.

YK 2014. Conflict-related sexual violence. Report of the Secretary-General. S/2014/181.

YK 2015a. Conflict-related sexual violence. Report of the Secretary-General. S/2015/203

YK 2015b. Turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2242. S/RES/2242.

YK 2016a. Report of the Secretary-General on conflict-related sexual violence. S/2016/361

YK 2016b. Turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2331. S/RES/2331.

YK 2017. Report of the Secretary-General on conflict-related sexual violence. S/2017/249.

YK 2018. Report of the Secretary-General on conflict-related sexual violence. S/2018/250.

YK 2019a. Conflict-related sexual violence. Report of the Secretary-General. S/2019/280.

YK 2019b. Turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2467. S/RES/2467.

LÄHTEET

- Alexander, Yonah, ja Dean C. Alexander. 2015. *The Islamic State: Combating the Caliphate Without Borders*. Lanham: Lexington Books.
- Aroussi, Sahla. 2011. "Women, peace and security': Addressing accountability for wartime sexual violence". *International Feminist Journal of Politics* 13(4): 576–593.
- Askin, Kelly. 2013. "Treatment of Sexual Violence in Armed Conflicts: A Historical Perspective and a Way Forward". Teoksessa *Sexual Violence as an International Crime: Interdisciplinary Approaches*, toim. Anne-Marie de Brouwer, Charlotte Ku, Renée Römkens, ja Larissa van den Herik. Cambridge: Intersentia, 19–55.
- Bailey, Sydney D., ja Sam Daws. 1998. *The Procedure of the UN Security Council*. 3. p. New York: Oxford University Press.
- Baines, Erin K. 2005. "Les femmes aux mille bras: Building Peace in Rwanda". Teoksessa *Gender, Conflict, and Peacekeeping*, toim. Dyan Mazurana, Angela Raven-Roberts, ja Jane Parpart. Lanham: Rowman & Littlefield, 220–241.
- Bernard, Vincent, ja Helen Durham. 2014. "Sexual Violence in Armed Conflict: From Breaking the Silence to Breaking the Cycle". *International Review of the Red Cross* 96(894): 427–34.
- Boesten, Jelke. 2018. "Revisiting methodologies and approaches in researching sexual violence in conflict". *Social Politics* 25(4): 457–468.
- Bosco, David L. 2009. *Five to rule them all: The UN Security Council and the Making of the Modern World*. New York: Oxford University Press.
- Bringedal Houge, Anette, ja Kjersti Lohne. 2017. "End Impunity! Reducing Conflict-Related Sexual Violence to a Problem of Law". *Law and Society Review* 51(4): 755–789.
- Charlesworth, Hilary. 2005. "Not Waving but Drowning: Gender Mainstreaming and Human Rights in the United Nations". *Harvard Human Rights Journal* 18: 19.
- Cook, Sam. 2019. "Marking failure, making space: Feminist interventions in Security Council policy". *International Affairs* 95(6).
- Crawford, Kerry F. 2017. *Wartime Sexual Violence. From Silence to Condemnation to a Weapon of War*. Washington D.C.: Georgetown University Press.
<https://www.jstor.org/stable/10.2307/j.ctt1t89jxd>.
- Dallaire, Roméo, ja Kishan Manocha. 2007. "The Major Powers and the Genocide in Rwanda". Teoksessa *The Criminal Law of Genocide: International, Comparative and Contextual Aspects*, toim. Ralph Henham ja Paul Behrens. Cornwall: Ashgate, 61–71.

- Davies, Sara E, ja Jacqui True. 2015. "Reframing Conflict-Related Sexual and Gender-Based Violence: Bringing Gender Analysis Back In". *Security Dialogue* 46(6): 495–512.
- Day, Adam, ja Jessica Caus. 2019. *Conflict Prevention in an Era of Climate Change. Adapting the UN to Climate-Security Risks*. United Nations University Centre for Policy Research. <https://cpr.unu.edu/climate-security.html>.
- Dolan, Chris. 2014. "Has Patriarchy been Stealing the Feminists' Clothes? Conflict-related Sexual Violence and UN Security Council Resolutions". *IDS Bulletin* 45(1): 80–84.
- Eboe-Osuji, Chile. 2012. *International Law and Sexual Violence in Armed Conflicts*. Leiden: Brill.
- Engle, Karen. 2005. "Feminism and Its (Dis)Contents: Criminalizing Wartime Rape in Bosnia and Herzegovina". *The American Journal of International Law* 99(4): 778.
- Engle, Karen. 2014. "The Grip of Sexual Violence: Reading UN Security Council Resolutions on Human Security". Teoksessa *Rethinking Peacekeeping, Gender Equality and Collective Security*, toim. Gina Heathcote ja Dianne Otto. London: Palgrave Macmillan UK, 23–47.
http://link.springer.com/10.1057/9781137400215_2 (22. huhtikuuta 2020).
- Enloe, Cynthia. 2000. *Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women's Lives*. Berkeley: University of California Press.
- Enloe, Cynthia. 2007. *Globalization and Militarism: Feminists Make the Link*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Ergas, Yasmine. 2019. "Take Back the Future: Global Feminisms and the Coming Crisis of the Beijing Settlement". *Journal of International Affairs* 72(2): 19–35.
- Eriksson Baaz, Maria, ja Maria Stern. 2009. "Why Do Soldiers Rape? Masculinity, Violence, and Sexuality in the Armed Forces in the Congo (DRC)". *International Studies Quarterly* 53: 495–518.
- Eriksson Baaz, Maria, ja Maria Stern. 2013. *Sexual violence as a weapon of war? Perceptions, prescriptions, problems in the Congo and beyond*. London: Zed Books.
- Gerecke, Megan. 2010. "Explaining Sexual Violence in Conflict Situations". Teoksessa *Gender, War, and Militarism: Feminist Perspectives*, toim. Laura Sjoberg ja Sandra Via. Santa Barbara: Praeger, 138–154.
- Hudson, Natalie Florea. 2009. "Securitizing Women's Rights and Gender Equality". *Journal of Human Rights* 8(1): 53–70.
- Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman peruskirja. 2002.

- Kelly, J. T., T.S. Betancourt, D. Mukwege, R. Lipton ja M. J. VanRooyen. 2011. "Experiences of female survivors of sexual violence in eastern Democratic Republic of the Congo: a mixed-methods study". *Conflict and Health* 5. <http://www.conflictandhealth.com/content/5/1/25>.
- Kelly, Liz. 2010. "The Everyday/Everythingness of Rape: Is it Different in War?" Teoksessa *Gender, War, and Militarism: Feminist Perspectives*, toim. Laura Sjoberg ja Sandra Via. Santa Barbara: Praeger, 114–123.
- Kinsella, Helen M., ja Laura J. Shepherd. 2019. "'Well, what is the feminist perspective on international affairs?': Theory/practice". *International Affairs* 95(6): 1209–13.
- Koos, Carlo. 2017. "Sexual violence in armed conflicts: research progress and remaining gaps". *Third World Quarterly* 38(9): 1935–1951.
- Krause, Jana. 2015. "Revisiting Protection from Conflict-Related Sexual Violence: Actors, Victims and Power". Teoksessa *A Systematic Understanding of Gender, Peace and Security: Implementing UNSCR 1325*, toim. Theodora-Ismene Gizelis ja Louise Olsson. Lontoo: Routledge, 99–115.
- Kreft, Anne-Kathrin. 2020. "Civil society perspectives on sexual violence in conflict: Patriarchy and War Strategy in Colombia". *International Affairs* 96(2): 457–478.
- Labenski, Sheri. 2020. "Countering Conflict Related Sexual and Gender-Based Violence through Reparations". *LSE Law - Policy Briefing Paper* 2020(42): 1–5.
- de Londras, Fiona. 2007. "Telling Stories and Hearing Truths: Providing an Effective Remedy to Genocidal Sexual Violence Against Women". Teoksessa *The Criminal Law of Genocide: International, Comparative and Contextual Aspects*, toim. Ralph Henham ja Paul Behrens. Cornwall: Ashgate, 113–124.
- Mackinnon, Catharine A. 1994. "Rape, Genocide and Women's Human Rights". *Harvard Women's Law Journal* 17(5).
- Meger, Sara. 2012. "The Problematic Evolution of UN Resolutions on Women, Peace and Security". *E-International Relations*. <https://www.e-ir.info/2012/11/01/the-problematic-evolution-of-un-resolutions-on-women-peace-and-security/>.
- Meger, Sara. 2016. *Rape Loot Pillage: The Political Economy of Sexual Violence in Armed Conflict*. New York: Oxford University Press. <https://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780190277666.001.0001/acprof-9780190277666> (22. huhtikuuta 2020).
- Mitter, Rana. 2003. "An Uneasy Engagement: Chinese Ideas of Global Order and Justice in Historical Perspective". Teoksessa *Order and Justice in International Relations*, toim. Rosemary Foot, John Gaddis, ja Andrew Hurrell. Oxford University Press, 207–35. <http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/0199251207.001.0001/acprof-9780199251209-chapter-9> (4. kesäkuuta 2020).

- Mälksoo, Lauri. 2015. *Russian Approaches to International Law*. Oxford University Press.
<http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780198723042.001.0001/acprof-9780198723042> (14. kesäkuuta 2020).
- Ng'arua, Paul. 2007. "Specificity of Indictments in ICTR Genocide Trials". Teoksessa *The Criminal Law of Genocide: International, Comparative and Contextual Aspects*, toim. Ralph Henham ja Paul Behrens. Cornwall: Ashgate, 175–183.
- NGO WG-WPS. NGO Working Group on Women, Peace and Security. 2019. *Mapping Women, Peace and Security in the UN Security Council: 2018*.
<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/NGOWG-Mapping-WPS-in-UNSC-2018.pdf> (8. kesäkuuta 2020).
- Nordås, Ragnhild, ja Siri C. A. Rustad. 2013. "Sexual Exploitation and Abuse by Peacekeepers: Understanding Variation". *International Interactions* 39(4): 511–34.
- O'Gorman, Eleanor. 2019. "WPS and the Special Representative of the Secretary-General for Sexual Violence in Conflict". Teoksessa *The Oxford Handbook of Women, Peace, and Security*, toim. Sara E. Davies ja Jacqui True. Oxford University Press, 301–16.
<http://oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780190638276.001.0001/oxfordhb-9780190638276-e-23> (15. toukokuuta 2020).
- Oosterveld, Valerie. 2013. "Prosecuting Gender-Based Persecution as an International Crime". Teoksessa *Sexual Violence as an International Crime: Interdisciplinary Approaches*, toim. Anne-Marie de Brouwer, Charlotte Ku, Renée Römkens, ja Larissa van den Herik. Cambridge: Intersentia, 57–78.
- OSRSG-SVC. Office of the Special Representative of the Secretary General on Sexual Violence in Conflict. un.org/sexualviolenceinconflict. (22. toukokuuta 2020).
- Otto, Dianne. 2009. "The Exile of Inclusion: Reflections on Gender Issues in International Law over the Last Decade". *Melbourne Journal of International Law* 10(1): 11–26.
- Otto, Dianne. 2010. "Power and Danger: Feminist Engagement with International Law Through the UN Security Council". *The Australian Feminist Law Journal* 32: 97–121.
- Otto, Dianne. 2014. "Beyond Stories of Victory and Danger: Resisting Feminism's Amenability to Serving Security Council Politics". Teoksessa *Rethinking Peacekeeping, Gender Equality and Collective Security*, toim. Gina Heathcote ja Dianne Otto. London: Palgrave Macmillan UK, 157–72.
http://link.springer.com/10.1057/9781137400215_8 (29. huhtikuuta 2020).
- Sarajärvi, Anneli, ja Jouni Tuomi. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Security Council Report. 2019. "What's in Blue. Open Debate: "Addressing the impacts of climate-related disasters on international peace and security"". <https://www.whatsinblue.org/2019/01/open-debate-addressing-the-impacts-of-climate-related-disasters-on-international-peace-and-security.php>. <https://www.whatsinblue.org/2019/01/open-debate-addressing-the-impacts-of-climate-related-disasters-on-international-peace-and-security.php#> (13. kesäkuuta 2020).
- Seifert, Ruth. 1996. "The Second Front. The Logic of Sexual Violence in Wars". *Women's Studies International Forum* 19: 35–43.
- Sivakumaran, Sandesh. 2007. "Sexual violence against men in armed conflict". *European Journal of International Law* 18(2): 253–276.
- Sivakumaran, Sandesh. 2010. "Lost in Translation: UN Responses to Sexual Violence against Men and Boys in Situations of Armed Conflict". *International Review of the Red Cross* 92(877): 259–77.
- Sjoberg, Laura. 2010. "Introduction". Teoksessa *Gender and International Security. Feminist Perspectives*, toim. Laura Sjoberg. New York: Routledge.
- Skjelsbæk, Inger. 2012. "Responsibility to Protect or Prevent? Victims and Perpetrators of Sexual Violence Crimes in Armed Conflicts". *Global Responsibility to Protect* 4(2): 154–171.
- Stark, Lindsay, ja Mike Wessells. 2012. "Sexual Violence as a Weapon of War". *The Journal of the American Medical Association* 308(7): 677–678.
- Stavrevska, Elena. 2020. "Enter intersectionality: towards an inclusive survivor-centred approach in responding to conflict-related sexual violence". *LSE Research Online*. <http://eprints.lse.ac.uk/103951/> (14. huhtikuuta 2020).
- Team of Experts. 2017. *Annual Report 2017*.
- Tickner, J. Ann. 2019. "Peace and Security from a Feminist Perspective". Teoksessa *The Oxford Handbook of Women, Peace, and Security*, toim. Sara E. Davies ja Jacqui True. Oxford University Press, 14–25. <http://oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780190638276.01.0001/oxfordhb-9780190638276-e-6> (15. toukokuuta 2020).
- Toupin, Sophie. 2014. "Women peacekeepers and UNPOL officers in the fight against sexual and gender-based violence in post-conflict societies". Teoksessa *Sexual Violence in Conflict and Post-Conflict Societies. International Agendas and African Contexts*, toim. Doris Buss ym. New York: Routledge, 231–245.
- True, Jacqui. 2010. "The Political Economy of Violence Against Women: A Feminist International Relations Perspective". *The Australian Feminist Law Journal* 32: 39–59.
- True, Jacqui. 2012. *The Political Economy of Violence Against Women The Political Economy of Violence Against Women*. New York: Oxford University Press.

- UNDP. United Nations Development Programme. Multi-Partner Trust Fund Office, Contributor/Partner Fact Sheet, Government of Finland. Saatavissa: <http://mptf.undp.org/factsheet/donor/00110>. (23. toukokuuta 2020).
- United Nations. 2013. *United Nations at a Glance*. New York: United Nations.
- United Nations. 2017. *Basic Facts About the United Nations*. 42. p. New York: United Nations Department of Public Information.
- Urban Walker, Margaret. 2009. "Gender and Violence in Focus: A Background for Gender Justice in Reparations". Teoksessa *The Gender of Reparations*, toim. Ruth Rubio-Marin. Cambridge: Cambridge University Press, 18–62. https://www.cambridge.org/core/product/identifier/CBO9780511596711A010/type/book_part (28. toukokuuta 2020).
- Wienin julistus ja toimintaohjelma. 1993.
- Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja. 1945.
- YK 2004. The rule of law and transitional justice in conflict and post-conflict societies. Report of the Secretary General. S/2004/616.
- Wood, Elisabeth Jean. 2010. "Sexual Violence during War: Toward an Understanding of Variation". Teoksessa *Gender, War, and Militarism: Feminist Perspectives*, toim. Sandra Sjöberg, Laura and Via. Santa Barbara: Praeger, 124–137.